Riksdagens protokoll 1994/95:7

Tisdagen den 11 oktober

Kl 14.00 – 19.10

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Talmannen meddelade att Carl Bildt (m), Bengt Westerberg (fp), Birgit Friggebo (fp), Börje Hörnlund (c), Karl Erik Olsson (c), Alf Svensson (kds), Margaretha af Ugglas (m), Gun Hellsvik (m), Anne Wibble (fp), Inger Davidson (kds), Mats Odell (kds), Bo Lundgren (m), Per Unckel (m), Per Westerberg (m) och Beatrice Ask (m) fr.o.m. den 8 oktober återtagit sina platser i riksdagen.

Uppdragen för deras ersättare hade därmed upphört.

2 § Anmälan om ersättare för statsråd

Talmannen meddelade att följande ersättare fr.o.m. den 8 oktober kallats att tjänstgöra i stället för riksdagsledamöter som är statsråd:

Björn von Sydow för Ingvar Carlsson
Juan Fonseca för Mona Sahlin
Mariann Ytterberg för Lena Hjelm-Wallén
Dag Ericson för Thage G Peterson
Eva Arvidsson för Ingela Thalén
Åsa Stenberg för Ines Uusmann
Laila Bjurling för Göran Persson
Jörgen Persson för Margareta Winberg
Inger Segelström för Mats Hellström
Björn Ericson för Pierre Schori

3 § Val av ledamöter i utskotten

Anf. 1 SVEN HULTERSTRÖM (s):

Fru talman! Valberedningen har enhälligt godkänt gemensamma listor för valen av ledamöter och suppleanter i utskotten, i riksdagens förvaltningsstyrelse, i den svenska delegationen till Europeiska frihandelssammanslutningens (EFTA) parlamentarikerkommitté, i den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén

EG-Sverige samt i den svenska delegationen till dels Europeiska ekonomiska samarbetsområdets (EES) gemensamma parlamentarikerkommitté, dels EFTA-staternas parlamentarikerkommitté.

I egenskap av ordförande i valberedningen ber jag att till talmannen få överlämna de gemensamma listorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Företogs val av 17 ledamöter i utskotten.

De av Sven Hulterström för dessa val avlämnade gemensamma listorna godkändes av kammaren, varvid följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på resp. listor, befanns valda till *ledamöter* i

konstitutionsutskottet
Kurt Ove Johansson (s)
Catarina Rönnung (s)
förste vice talman Anders Björck (m)
Ingvar Johnsson (s)
Widar Andersson (s)
Birger Hagård (m)
Tone Tingsgård (s)
Birgitta Hambraeus (c)
Björn von Sydow (s)
Jerry Martinger (m)
Birgit Friggebo (fp)
Barbro Hietala Nordlund (s)
Kenneth Kvist (v)
Pär-Axel Sahlberg (s)
Inger René (m)
Peter Eriksson (mp)
Håkan Holmberg (fp)

finansutskottet
Jan Bergqvist (s)
Per-Olof Håkansson (s)
Lars Tobisson (m)
Sören Lekberg (s)
Lisbet Calner (s)
Sonja Rembo (m)
Yvonne Sandberg-Fries (s)
Per-Ola Eriksson (c)
Arne Kjörnsberg (s)
Lennart Hedquist (m)
Anne Wibble (fp)
Sonia Karlsson (s)
Johan Lönnroth (v)
Kristina Persson (s)

Fredrik Reinfeldt (m)
Roy Ottosson (mp)
Mats Odell (kds)

skatteutskottet
Lars Hedfors (s)
Anita Johansson (s)
Bo Lundgren (m)
Sverre Palm (s)
Karl Hagström (s)
Karl-Gösta Svenson (m)
Lisbeth Staaf-Igelström (s)
Rolf Kenneryd (c)
Björn Ericson (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Isa Halvarsson (fp)
Inger Lundberg (s)
Lars Bäckström (v)
Ulla Rudin (s)
Jan-Olof Franzén (m)
Ronny Korsberg (mp)
Holger Gustafsson (kds)

justitieutskottet
Lars-Erik Lövdén (s)
Birthe Sörestedt (s)
Gun Hellsvik (m)
Göran Magnusson (s)
Sigrid Bolkéus (s)
Göthe Knutson (m)
Märta Johansson (s)
andre vice talman Görel Thurdin (c)
Margareta Sandgren (s)
Anders G Högmark (m)
Siw Persson (fp)
Ann-Marie Fagerström (s)
Alice Åström (v)
Pär Nuder (s)
Lars Björkman (m)
Claes Roxbergh (mp)
Rolf Åbjörnsson (kds)

lagutskottet
Anita Persson (s)
Bengt Kronblad (s)
Per Stenmarck (m)
Carin Lundberg (s)
Rune Berglund (s)
Rolf Dahlberg (m)

Karin Olsson (s)
Agne Hansson (c)
Eva Arvidsson (s)
Charlotte Cederschiöld (m)
Bengt Harding Olson (fp)
Inger Segelström (s)
Tanja Linderborg (v)
Sven-Erik Österberg (s)
Stig Rindborg (m)
Yvonne Ruwaida (mp)
Birgitta Carlsson (c)

utrikesutskottet
Maj-Lis Lööw (s)
Maj Britt Theorin (s)
Margaretha af Ugglas (m)
Axel Andersson (s)
Nils T Svensson (s)
Göran Lennmarker (m)
Viola Furubjelke (s)
Helena Nilsson (c)
Kristina Svensson (s)
Inger Koch (m)
Karl-Göran Biörsmark (fp)
Berndt Ekholm (s)
Eva Zetterberg (v)
Anneli Hulthén (s)
Bertil Persson (m)
Per Gahrton (mp)
Ingrid Näslund (kds)

försvarsutskottet
Britt Bohlin (s)
Iréne Vestlund (s)
Arne Andersson (m)
Christer Skoog (s)
Sven Lundberg (s)
Henrik Landerholm (m)
Karin Wegestål (s)
Anders Svärd (c)
Ola Rask (s)
My Persson (m)
Lennart Rohdin (fp)
Birgitta Gidblom (s)
Jan Jennehag (v)
Håkan Juholt (s)
Olle Lindström (m)
Annika Nordgren (mp)
Åke Carnerö (kds)

socialförsäkringsutskottet
Maj-Inger Klingvall (s)
Börje Nilsson (s)
Gullan Lindblad (m)
Margareta Israelsson (s)
Maud Björnemalm (s)
Margit Gennser (m)
Bengt Lindqvist (s)
Rune Backlund (c)
Anita Jönsson (s)
Gustaf von Essen (m)
Sigge Godin (fp)
Lennart Klockare (s)
Ulla Hoffmann (v)
Sven-Åke Nygårds (s)
Ulf Kristersson (m)
Ragnhild Pohanka (mp)
Rose-Marie Frebran (kds)

socialutskottet
Bo Holmberg (s)
Ingrid Andersson (s)
Sten Svensson (m)
Rinaldo Karlsson (s)
Jan Andersson (s)
Göte Jonsson (m)
Hans Karlsson (s)
Roland Larsson (c)
Christina Pettersson (s)
Liselotte Wågö (m)
Barbro Westerholm (fp)
Birgitta Ahlqvist (s)
Stig Sandström (v)
Marianne Jönsson (s)
Leif Carlson (m)
Thomas Julin (mp)
Chatrine Pålsson (kds)

kulturutskottet
Åke Gustavsson (s)
Berit Oscarsson (s)
Elisabeth Fleetwood (m)
Anders Nilsson (s)
Leo Persson (s)
Stig Bertilsson (m)
Ingegerd Sahlström (s)
Marianne Andersson (c)
Björn Kaaling (s)

Lennart Fridén (m)
Carl-Johan Wilson (fp)
Monica Widnemark (s)
Charlotta L Bjälkebring (v)
Agneta Ringman (s)
Jan Backman (m)
Ewa Larsson (mp)
Fanny Rizell (kds)

utbildningsutskottet
Berit Löfstedt (s)
Bengt Silfverstrand (s)
Beatrice Ask (m)
Eva Johansson (s)
Jan Björkman (s)
Rune Rydén (m)
Ingegerd Wärnersson (s)
Andreas Carlgren (c)
Agneta Lundberg (s)
Ulf Melin (m)
Margitta Edgren (fp)
Torgny Danielsson (s)
Britt-Marie Danestig-Olofsson (v)
Tomas Eneroth (s)
Hans Hjortzberg-Nordlund (m)
Gunnar Goude (mp)
Inger Davidson (kds)

trafikutskottet
Monica Öhman (s)
Håkan Strömberg (s)
Wiggo Komstedt (m)
Bo Nilsson (s)
Jarl Lander (s)
Jan Sandberg (m)
Ulrica Messing (s)
Karin Starrin (c)
Krister Örnfjäder (s)
Tom Heyman (m)
Kenth Skårvik (fp)
Hans Stenberg (s)
Karl-Erik Persson (v)
Monica Green (s)
Birgitta Wistrand (m)
Elisa Abascal Reyes (mp)
Lena Sandlin (s)

jordbruksutskottet
Inga-Britt Johansson (s)
Inge Carlsson (s)
Ivar Virgin (m)
Kaj Larsson (s)
Sinikka Bohlin (s)
Ingvar Eriksson (m)
Leif Marklund (s)
Lennart Daléus (c)
Alf Eriksson (s)
Carl G Nilsson (m)
Eva Eriksson (fp)
Ingemar Josefsson (s)
Maggi Mikaelsson (v)
Ann-Kristine Johansson (s)
Eva Björne (m)
Gudrun Lindvall (mp)
Lennart Brunander (c)

näringsutskottet
Birgitta Johansson (s)
Bo Finnkvist (s)
Per Westerberg (m)
Reynoldh Furustrand (s)
Mats Lindberg (s)
Karin Falkmer (m)
Bo Bernhardsson (s)
Kjell Ericsson (c)
Sylvia Lindgren (s)
Mikael Odenberg (m)
Hadar Cars (fp)
Barbro Andersson (s)
Lennart Beijer (v)
Marie Granlund (s)
Chris Heister (m)
Krister Skånberg (mp)
Göran Hägglund (kds)

arbetsmarknadsutskottet
Johnny Ahlqvist (s)
Sten Östlund (s)
Per Unckel (m)
Berit Andnor (s)
Martin Nilsson (s)
Kent Olsson (m)
Per Erik Granström (s)
Elving Andersson (c)
Laila Bjurling (s)
Patrik Norinder (m)

Elver Jonsson (fp)
Sonja Fransson (s)
Hans Andersson (v)
Christina Zedell (s)
Christel Anderberg (m)
Barbro Johansson (mp)
Dan Ericsson (kds)

bostadsutskottet
Lennart Nilsson (s)
Rune Evensson (s)
Knut Billing (m)
Bengt-Ola Ryttar (s)
Britta Sundin (s)
Sten Andersson (m)
Marianne Carlström (s)
Ingrid Skeppstedt (c)
Lars Stjernkvist (s)
Stig Grauers (m)
Erling Bager (fp)
Lena Larsson (s)
Owe Hellberg (v)
Lilian Virgin (s)
Inga Berggren (m)
Per Lager (mp)
Ulf Björklund (kds)

4 § Val av suppleanter i utskotten

Företogs val av 17 suppleanter i utskotten.

Sedan de av Sven Hulterström avlämnade gemensamma listorna godkänts av kammaren befanns följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på resp. listor, valda till *suppleanter* i

konstitutionsutskottet
Nils-Göran Holmqvist (s)
Georg Andersson (s)
Ola Karlsson (m)
Per-Olof Håkansson (s)
Axel Andersson (s)
Nils Fredrik Aurelius (m)
Anneli Hulthén (s)
Sivert Carlsson (c)
Barbro Andersson (s)
Fredrik Reinfeldt (m)
Margitta Edgren (fp)
Birgitta Gidblom (s)

Bengt Hurtig (v)
Pär Nuder (s)
Gustaf von Essen (m)
Gudrun Lindvall (mp)
Lars Leijonborg (fp)

finansutskottet
Kjell Nordström (s)
Susanne Eberstein (s)
Per Bill (m)
Börje Nilsson (s)
Nils T Svensson (s)
Anna Åkerhielm (m)
Göran Magnusson (s)
Karin Starrin (c)
Leif Marklund (s)
Stig Rindborg (m)
Lars Leijonborg (fp)
Carin Lundberg (s)
Lars Bäckström (v)
Thomas Östros (s)
Tom Heyman (m)
Birger Schlaug (mp)
Michael Stjernström (kds)

skatteutskottet
Lars Granberg (s)
Ingibjörg Sigurdsdóttir (s)
Nils Fredrik Aurelius (m)
Margareta Israelsson (s)
Kaj Larsson (s)
Ola Sundell (m)
Kristina Persson (s)
Eskil Erlandsson (c)
Susanne Eberstein (s)
Inga Berggren (m)
Torsten Gavelin (fp)
Conny Öhman (s)
Per Rosengren (v)
Ann-Marie Fagerström (s)
Jerry Martinger (m)
Krister Skånberg (mp)
Michael Stjernström (kds)

justitieutskottet
Helena Frisk (s)
Ingrid Andersson (s)
Jeppe Johnsson (m)
Arne Kjörnsberg (s)

Eva Johansson (s)
Göran R Hedberg (m)
Jan Andersson (s)
Anders Svärd (c)
Widar Andersson (s)
Christel Anderberg (m)
Bengt Harding Olson (fp)
Barbro Hietala Nordlund (s)
Tanja Linderborg (v)
Nalin Baksi (s)
Liselotte Wågö (m)
Gunnar Goude (mp)
Michael Stjernström (kds)

lagutskottet
Thomas Östros (s)
Rune Evensson (s)
Göran R Hedberg (m)
Viola Furubjelke (s)
Marianne Carlström (s)
Carl Bildt (m)
Karl Hagström (s)
Rigmor Ahlstedt (c)
Per Erik Granström (s)
Eva Björne (m)
Kerstin Heinemann (fp)
Agneta Lundberg (s)
Per Rosengren (v)
Birgitta Ahlqvist (s)
Lennart Fridén (m)
Peter Eriksson (mp)
Rune Backlund (c)

utrikesutskottet
Lena Klevenås (s)
Urban Ahlin (s)
Carl Bildt (m)
Bengt Silfverstrand (s)
Sonia Karlsson (s)
Sten Tolgfors (m)
Inger Lundberg (s)
Marianne Andersson (c)
Ingegerd Wärnersson (s)
Hans Hjortzberg-Nordlund (m)
Håkan Holmberg (fp)
Tommy Waidelich (s)
Björn Samuelson (v)
Ronny Olander (s)
Charlotte Cederschiöld (m)

Marianne Samuelsson (mp)
Tuve Skånberg (kds)

försvarsutskottet
Jörgen Persson (s)
Ulf Kero (s)
Rolf Gunnarsson (m)
Lars-Erik Lövdén (s)
Kristina Svensson (s)
Gunnar Hökmark (m)
Reynoldh Furustrand (s)
Erik Arthur Egervärn (c)
Tone Tingsgård (s)
Carl Fredrik Graf (m)
Eva Flyborg (fp)
Pär-Axel Sahlberg (s)
Eva Zetterberg (v)
Ingibjörg Sigurdsdóttir (s)
Stig Grauers (m)
Thomas Julin (mp)
Tuve Skånberg (kds)

socialförsäkringsutskottet
Mona Berglund Nilsson (s)
Ronny Olander (s)
Margareta E Nordenvall (m)
Rinaldo Karlsson (s)
Karin Wegestål (s)
Rolf Gunnarsson (m)
Claes-Göran Brandin (s)
Andreas Carlgren (c)
Sonja Fransson (s)
Leif Carlson (m)
Barbro Westerholm (fp)
Juan Fonseca (s)
Alice Åström (v)
Carina Moberg (s)
Inger Koch (m)
Birger Schlaug (mp)
Tuve Skånberg (kds)

socialutskottet
Conny Öhman (s)
Mariann Ytterberg (s)
Birgitta Wichne (m)
Sten Östlund (s)
Bo Nilsson (s)
Tomas Högström (m)
Birthe Sörestedt (s)

Kerstin Warnerbring (c)
Maud Björnemalm (s)
Bertil Persson (m)
Kerstin Heinemann (fp)
Martin Nilsson (s)
Charlotta L Bjälkebring (v)
Ola Rask (s)
My Persson (m)
Ragnhild Pohanka (mp)
Tuve Skånberg (kds)

kulturutskottet
Nils-Erik Söderqvist (s)
Annika Nilsson (s)
Gunnar Hökmark (m)
Catarina Rönnung (s)
Iréne Vestlund (s)
Birgitta Wichne (m)
Jarl Lander (s)
Erik Arthur Egervärn (c)
Christina Pettersson (s)
Birgitta Wistrand (m)
Kenth Skårvik (fp)
Rune Berglund (s)
Gudrun Schyman (v)
Eva Arvidsson (s)
Patrik Norinder (m)
Per Lager (mp)
Tuve Skånberg (kds)

utbildningsutskottet
Majléne Westerlund Panke (s)
Nalin Baksi (s)
Tomas Högström (m)
Bo Bernhardsson (s)
Krister Örnfjäder (s)
Margareta E Nordenvall (m)
Dag Ericson (s)
Marie Wilén (c)
Margareta Sandgren (s)
Ulf Kristersson (m)
Conny Sandholm (fp)
Marie Granlund (s)
Hanna Zetterberg (v)
Lena Sandlin (s)
Chris Heister (m)
Claes Roxbergh (mp)
Tuve Skånberg (kds)

trafikutskottet
Tommy Waidelich (s)
Claes-Göran Brandin (s)
Ulla Löfgren (m)
Anders Nilsson (s)
Lisbet Calner (s)
Jeppe Johnsson (m)
Sigrid Bolkéus (s)
Sivert Carlsson (c)
Anita Jönsson (s)
Lars Björkman (m)
Torsten Gavelin (fp)
Ingemar Josefsson (s)
Lennart Beijer (v)
Åsa Stenberg (s)
Carl G Nilsson (m)
Roy Ottosson (mp)
Karin Olsson (s)

jordbruksutskottet
Åsa Stenberg (s)
Michael Hagberg (s)
Ola Sundell (m)
Håkan Strömberg (s)
Bengt Kronblad (s)
Peter Weibull Bernström (m)
Sverre Palm (s)
Marie Wilén (c)
Berndt Ekholm (s)
Inger René (m)
Lennart Fremling (fp)
Lena Klevenås (s)
Hanna Zetterberg (v)
Inger Segelström (s)
Anders G Högmark (m)
Marianne Samuelsson (mp)
Birgitta Carlsson (c)

näringsutskottet
Dag Ericson (s)
Laila Bäck (s)
Sten Tolgfors (m)
Inge Carlsson (s)
Sinikka Bohlin (s)
Ola Karlsson (m)
Alf Eriksson (s)
Kerstin Warnerbring (c)
Hans Stenberg (s)
Jan Backman (m)

Eva Flyborg (fp)
Lilian Virgin (s)
Ingrid Burman (v)
Lars Granberg (s)
Lennart Hedquist (m)
Ronny Korsberg (mp)
Michael Stjernström (kds)

arbetsmarknadsutskottet
Kristina Zakrisson (s)
Paavo Vallius (s)
Anna Åkerhielm (m)
Georg Andersson (s)
Bengt-Ola Ryttar (s)
Per Bill (m)
Christer Skoog (s)
Börje Hörnlund (c)
Sylvia Lindgren (s)
Olle Lindström (m)
Ola Ström (fp)
Lars Stjernkvist (s)
Ingrid Burman (v)
Agneta Ringman (s)
Ulf Melin (m)
Birger Schlaug (mp)
Michael Stjernström (kds)

bostadsutskottet
Carina Moberg (s)
Juan Fonseca (s)
Peter Weibull Bernström (m)
Berit Oscarsson (s)
Ingvar Johnsson (s)
Ulla Löfgren (m)
Yvonne Sandberg-Fries (s)
Eskil Erlandsson (c)
Lisbeth Staaf-Igelström (s)
Jan-Olof Franzén (m)
Lennart Fremling (fp)
Ulf Kero (s)
Maggi Mikaelsson (v)
Inger Segelström (s)
Mikael Odenberg (m)
Barbro Johansson (mp)
Michael Stjernström (kds)

5 § Val av ledamöter och suppleanter i riksdagens förvaltningsstyrelse

Företogs val av åtta ledamöter och åtta suppleanter i riksdagens förvaltningsstyrelse.

Sedan de av Sven Hulterström avlämnade gemensamma listorna godkänts av kammaren befanns följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på resp. listor, valda till *ledamöter* resp. *suppleanter* i riksdagens förvaltningsstyrelse:

ledamöter
Mats Lindberg (s)
Iréne Vestlund (s)
Rolf Dahlberg (m)
Per Olof Håkansson (s)
Elving Andersson (c)
Gullan Lindblad (m)
Carl-Johan Wilson (fp)
Eva Zetterberg (v)

suppleanter
Sven Hulterström (s)
Jarl Lander (s)
Knut Billing (m)
Sinikka Bohlin (s)
Roland Larsson (c)
Inger René (m)
Rose-Marie Frebran (kds)
Thomas Julin (mp)

6 § Val av ledamöter och suppleanter i den svenska delegationen till Europeiska frihandelssammanslutningens (EFTA) parlamentarikerkommitté

Företogs val av fem ledamöter och fem suppleanter i den svenska delegationen till Europeiska frihandelssammanslutningens (EFTA) parlamentarikerkommitté.

Sedan de av Sven Hulterström avlämnade gemensamma listorna godkänts av kammaren befanns följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på resp. listor, valda till *ledamöter* resp. *suppleanter* i den svenska delegationen till Europeiska frihandelssammanslutningens (EFTA) parlamentarikerkommitté:

ledamöter
Berit Löfstedt (s)
Allan Larsson (s)

Lars Tobisson (m)
Reynoldh Furustrand (s)
Anita Johansson (s)

suppleanter
Inga-Britt Johansson (s)
Yvonne Sandberg-Fries (s)
Karin Falkmer (m)
Nils T Svensson (s)
Hans Stenberg (s)

7 § Val av ledamöter och suppleanter i den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige

Företogs val av 18 ledamöter och 18 suppleanter i den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige.

Sedan de av Sven Hulterström avlämnade gemensamma listorna godkänts av kammaren befanns följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på resp. listor, valda till *ledamöter* resp. *suppleanter* i den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige:

ledamöter
Berit Löfstedt (s)
Allan Larsson (s)
Lars Tobisson (m)
Axel Andersson (s)
Nils T Svensson (s)
Karin Falkmer (m)
Reynoldh Furustrand (s)
Karl Erik Olsson (c)
Maj-Lis Lööw (s)
Birger Hagård (m)
Hadar Cars (fp)
Inga-Britt Johansson (s)
Bengt Hurtig (v)
Yvonne Sandberg-Fries (s)
Per Stenmarck (m)
Per Gahrton (mp)
Berit Andnor (s)
Holger Gustafsson (kds)

suppleanter
Per Olof Håkansson (s)
Monica Öhman (s)
Charlotte Cederschiöld (m)

Sören Lekberg (s)
Anita Johansson (s)
Jan Sandberg (m)
Berit Oscarsson (s)
Per-Ola Eriksson (c)
Hans Stenberg (s)
Göran Lennmarker (m)
Isa Halvarsson (fp)
Maud Björnemalm (s)
Kenneth Kvist (v)
Lars-Erik Lövdén (s)
Ivar Virgin (m)
Gudrun Lindvall (mp)
Widar Andersson (s)
Michael Stjernström (kds)

8 § Val av ledamöter och suppleanter i den svenska delegationen till dels Europeiska ekonomiska samarbetsområdets (EES) gemensamma parlamentarikerkommitté, dels EFTA-staternas parlamentarikerkommitté

Företogs val av åtta ledamöter och åtta suppleanter i den svenska delegationen till dels Europeiska ekonomiska samarbetsområdets (EES) gemensamma parlamentarikerkommitté, dels EFTA-staternas parlamentarikerkommitté.

Sedan de av Sven Hulterström avlämnade gemensamma listorna godkänts av kammaren befanns följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på resp. listor, valda till *ledamöter* resp. *suppleanter* i den svenska delegationen till dels Europeiska ekonomiska samarbetsområdets (EES) gemensamma parlamentarikerkommitté, dels EFTA-staternas parlamentarikerkommitté:

ledamöter
Berit Löfstedt (s)
Allan Larsson (s)
Lars Tobisson (m)
Reynoldh Furustrand (s)
Anita Johansson (s)
Karin Falkmer (m)
Bengt Hurtig (v)
Hadar Cars (fp)

suppleanter
Inga-Britt Johansson (s)
Yvonne Sandberg-Fries (s)
Göran Lennmarker (m)
Nils T Svensson (s)

Hans Stenberg (s)
Holger Gustafsson (kds)
Krister Skånberg (mp)
Karl Erik Olsson (c)

9 § Kallelse till utskottssammanträden

Talmannen kallade samtliga utskott till konstituerande sammanträde onsdagen den 12 oktober kl. 8.45 i resp. utskottslokaler.

10 § Anmälan om partigruppernas företrädare i talmanskonferensen

Med stöd av 1 kap. 7 § och 7 kap. 12 § riksdagsordningen hade partigrupperna till talmannen anmält följande personer att utgöra partiernas företrädare i talmanskonferensen:

Sven Hulterström (s)
Lars Tobisson (m)
Per-Ola Eriksson (c)
Lars Leijonborg (fp)
Björn Samuelson (v)
Marianne Samuelsson (mp)
Göran Hägglund (kds)

Till suppleanter hade nominerats:

Ingegerd Sahlström (s)
Sonja Rembo (m)
Agne Hansson (c)
Isa Halvarsson (fp)
Eva Zetterberg (v)
Thomas Julin (mp)

Talmannen förklarade de anmälda personerna utsedda till partigruppsföreträdare och suppleanter i talmanskonferensen till dess nästa lagtima riksmöte skulle börja.

11 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 3, 4 och 5 oktober.

12 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1994/95:2 till justitieutskottet
1994/95:3 till bostadsutskottet
1994/95:4 och 5 till jordbruksutskottet
1994/95:6 och 7 till försvarsutskottet
1994/95:8 till socialförsäkringsutskottet
1994/95:9 till socialutskottet
1994/95:10 till jordbruksutskottet
1994/95:11 till skatteutskottet
1994/95:12 till justitieutskottet
1994/95:14 och 16 till lagutskottet
1994/95:18 till näringsutskottet

13 § Remissdebatt

Remissdebatt

Föredrogs
Proposition
1994/95:19 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Anf. 2 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Det svenska motståndet mot ett medlemskap i den europeiska unionen är oerhört brett. Till folkrörelsen mot EU räknar vi jordbruks- och civilministern, politiker från alla olika riksdagspartier, kända ekonomer och forskare, tunga fackliga ledare, mängder av folkliga rörelser och organisationer. Det är människor från alla olika delar av det svenska samhället. Att vara EU-motståndare är inget konstigt. Det har blivit en folkrörelse.

Vi står här i dag med en massiv regeringsproposition om Sveriges medlemskap i den europeiska unionen. Den mycket tjocka propositionen ger en symbolisk bild över vilket omfattande beslut vi står inför. Den 13 november skall det svenska folket i folkomröstningen fatta sitt beslut om EU. Det är ett beslut som riksdagen har att respektera.

I centrum står frågan om demokrati och självbestämmande. EU-förespråkarna hävdar ibland att EU inte inskränker den nationella självbestämmanderätten. Samtidigt brukar samma personer hävda att ett EU-medlemskap leder till ett verkligt inflytande över lagarna i den europeiska unionen. Det går rimligen inte ihop. Det som Sverige vinner på ett medinflytande inom EU:s överstatliga ramar måste givetvis betalas med minskat självbestämmande för den svenska riksdagen.

Om Sverige skulle bli medlem i EU innebär det i praktiken att t.ex. vår jordbruksminister Margareta Winberg får åka till Bryssel och rösta om EU-lagar, lagar som detaljreglerar villkoren för EU:s samtliga bönder. Det är detta som Carl Bildt har brukat kalla "rösträtt i Europa". Men konsekvensen av rösträtten i Europa är också "EU-staters rösträtt i Sverige", eller för att uttrycka det precist: Margareta Win-

bergs röst skulle motsvara fyra röster när det gäller jordbrukspolitiken i den europeiska unionen, samtidigt som den italienske jordbruksministerns röst – han är medlem i fascistpartiet – skulle motsvara tio röster när det gäller den jordbrukspolitik som också blir giltig i Sverige.

Vill vi ge honom det inflytandet över svensk lagstiftning? Vill vi frånhända oss möjligheten att självständigt reformera den svenska jordbrukspolitiken? Vill vi avbryta den reformering som inleddes år 1990 och som syftade till en avveckling av det komplicerade regleringssystemet, som syftade till en större konsumentinriktning och som syftade till en bättre miljö? Vill vi avbryta detta för att i stället ansluta oss till EU:s extremt kostsamma och i det närmaste perversa jordbrukspolitik, en politik som gynnar storgodsägarna? Det är några av de många val som är inbyggda i ett ja eller nej till ett medlemskap i den europeiska unionen.

En del socialdemokrater säger att det skulle vara ett uttryck för internationalism att få rösta i ministerrådet. Det är klart, om man menar att internationalism är detsamma som att en svensk jordbruksminister får den stora lyckan att t.ex. få vara med och detaljreglera villkoren för olivodlingar på den iberiska halvön. Då är det kanske så. Men lägger man i ordet internationalism i stället förståelsen solidaritet med de fattiga och förtryckta i hela världen, då bör vi lyssna på Sydafrikas president Nelson Mandela, när han talar om den europeiska unionens framväxt. Han säger: "Framväxten av EU och NAFTA på det norra halvklotet har försvagat u-länderna, och i synnerhet de länder som i likhet med Sydafrika inte är knutna till något block."

Folkomröstningen handlar alltså också om ifall vi vill ansluta oss till den västeuropeiska union som med tullmurar och med gemensam utrikes- och säkerhetspolitik syftar till att bilda en ny stormakt. Vill vi ansluta oss till en stormakt som i konkurrens med Japan och USA skall strida om marknadsandelar i en värld där det är syd, och dess fattiga människomassor, som plundras? Eller vill vi slå vakt om möjligheten att vi i Sverige i en tid av växande globala spänningar mellan nord och syd skall kunna agera självständigt för minskade klyftor mellan i- och u-länder?

För oss som tillhör nej-sidan är det viktigt att göra allt detta klart. Ett ja till EU-medlemskap skulle vara ett oerhört stort beslut med vittgående konsekvenser på så gott som alla samhällsområden. I propositionen förskönas det med omskrivningar. Det framgår inte alls att detta är konsekvenserna, särskilt inte när det gäller den grundläggande konsekvensen av ett ja som ett uppgivande av den nationella självbestämmanderätten och en allvarlig försvagning av demokratin är.

Många ja-sägare försöker tona ned detta. Men några andra talar faktiskt klarspråk. Moderaten, tidigare riksdagsmannen, numera EFTA-kommissionären, Nic Grönvall – som många av oss känner – skrev i maj i år i Dagens Nyheter: "En genomgång av de olika länderna i Europa visar att den representativa demokratin är sjuk – – –. Det unika med Europaunionens konstruktion är att regeringsmaktens ex-

klusiva förslagsmakt har ersatts av en byråkratins exklusiva förslagsmakt."

Till skillnad från vad som sägs i propositionen, säger Nic Grönvall som det är. Det skall han ha heder för. Men frågan är om svenska folket delar hans uppfattning att det är bra att ge förslagsmakten till byråkrater, som till skillnad från en regering inte kan fällas i fria val.

Ett ja till medlemskap i den europeiska unionen innebär att en mängd områden förs över till EU:s överstatliga beslutsområde. Jämfört med EES-avtalet kommer EU att besluta om t.ex. följande områden: handelspolitiken, utrikes- och säkerhetspolitiken, jordbruks- och fiskepolitiken och den ekonomiska politiken, med målet en ekonomisk och monetär union samt gemensam valuta. Det är en målsättning som i dag innebär hårda ekonomiska konvergenskrav på medlemsstaterna, med ökande arbetslöshet som följd. Nästan 19 miljoner arbetslösa i EU:s medlemsstater och 52 miljoner människor under EU:s eget definierade fattigdomsstreck talar sitt tydliga språk om resultatet av EU:s ekonomiska politik.

Fru talman! Vi vet att denna proposition inte kommer att läsas av svenska folket inför folkomröstningen. Det är väl inte ens säkert att alla riksdagsmän kommer att läsa den. Inte heller kommer särskilt många att läsa det flerhundrasidiga avtal mellan EU och Sverige som vi skall folkomrösta om. Det är naturligt att folk inte kan ta sig tid med det. Desto viktigare är att det sammanfattande och informativa material som utges av Utrikesdepartementet är korrekt och sanningsenligt.

Tyvärr har Utrikesdepartementet allvarligt brustit i just det hänseendet. Det informationsmaterial som har producerats och sänts ut till alla hushåll är ren ja-propaganda. Det är mycket upprörande. Och det har föranlett mig och andra riksdagsledamöter att göra en anmälan till konstitutionsutskottet.

Vad ligger bakom Utrikesdepartementets förskönande beskrivningar av avtalet med EU? Vad är det som får ämbetsmän att bryta mot sin traditionella oförvitlighet i hanteringen av detta ärende? Kan det möjligtvis vara så att UD-tjänstemännen är väl medvetna om att just UD:s makt ökar betydligt vid ett svenskt EU-medlemskap. Utrikesdepartementet får ju ett större inflytande över unionslagarnas utformning än vad Sveriges folkvalda riksdag får.

När vi dessutom får höra att det finns planer på att driva igenom en grundlagsändring *före* folkomröstningen, börjar det kännas riktigt obehagligt. Grundlagsändringen behövs om det blir ett ja till den europeiska unionen. Men om det blir ett nej, kan förslaget till grundlagsändring läggas i papperskorgen. Varför skall i så fall grundlagsändringen drivas igenom före folkomröstningen? Det måste vi få ett tydligt svar på här i dag, inte minst från den nya regeringen.

Om ja-sidan beslutar sig för att driva igenom grundlagsändringen före folkomröstningen, kommer man att skapa djup misstro bland många människor. Konspirationsteorier ges fritt spelrum, och politikerföraktet ges en ordentlig skjuts framåt. Det vore väl dumt att åstadkomma det. Låt oss därför enas om att grundlagsändringen bara tas upp efter en folkomröstning och om det blir ett ja i folkomröstningen.

Fru talman! EU-frågan bevisar återigen den gamla sanningen att demokratin inte är en gång för alla given. Den måste erövras, försvaras och ibland återerövras. I början av seklet erövrade arbetarrörelsen, liberaler och kvinnokämpar demokratin i form av allmän rösträtt i vårt land. Nu hotas demokratin av den allvarliga urholkning som ett EU-medlemskap kommer att medföra.
(Applåder)

Anf. 3 PER GAHRTON (mp):

Fru talman! Det är bra att vi får en EU-debatt här i riksdagen i dag. Samtidigt har jag en känsla av att det är någonting som är fel. Varför ligger denna digra lunta på riksdagens bord och inte på svenska folkets bord? Samtliga partier har ju faktiskt lovat att frågan inte skall avgöras i denna kammare utan i en folkomröstning. Men svenska folket har inte fått hemskickat någon lag om EU-anslutning eller något medlemsavtal eller någon av de 20 traktater av grundlagskaraktär som föreslås bli svensk lag, däribland unionsfördraget, Maastrichttraktaten.

Nej, i stället har hushållen fått nöja sig med Utrikesdepartementets handelsavdelnings lilla broschyr. Jag har jämfört den med de statliga verkens remissyttranden över medlemsavtalet. Dessa remissyttranden är ett exempel på att vissa delar av svensk demokrati och statsförvaltning fortfarande fungerar väl. Remissyttrandena kom tyvärr in för sent, eftersom remisstiden utlöpte när avtalet redan var undertecknat. Statsförvaltningen har i alla fall gått till verket med den oväld den är känd för. Dessa remissyttranden visar att nej-sidans kritik av UD:s propagandabroschyr vilar på saklig grund.

Några exempel: UD påstår utan reservation att den svenska offentlighetsprincipen fortsätter att gälla vid EU-medlemskap. Men kammarrätten i Göteborg anser att man får räkna med att räckvidden av offentlighetsprincipen minskar vid EU-medlemskap. UD påstår att Sveriges salmonellafrihet kan bestå i EU. Men flera länsstyrelser, bl.a. den i Skaraborg, fastslår att möjligheterna att i framtiden upprätthålla Sveriges nuvarande salmonellafrihet minskar.

UD påstår att Sverige kan behålla strängare regler för kontroll av djursjukdomar. Men Statens veterinärmedicinska anstalt anser att riskerna för introduktion i landet av nya smittämnen ökar om Sverige antar EU:s regelverk.

UD påstår att kampen mot narkotika stärks genom nya metoder inom EU. Men Statens institutionsstyrelse, som ansvarar för vård av unga drogmissbrukare, varnar för att EU-medlemskap leder till ökat drogmissbruk i landet. UD påstår att Systembolaget blir kvar. Men de juridiska fakultetsnämnderna i Uppsala och Stockholm understryker att Systembolagets framtid avgörs av EU-domstolen.

UD påstår att Sverige självt kan avgöra om Sverige skall gå med i EU:s centralbank och byta kronan mot ecu. Det resonemanget underkänns helt av juridiska fakultetsnämnden i Stockholm, som påpekar att Sverige inte har något som helst undantag från den ekonomiska och monetära unionen i medlemsavtalet. UD påstår att Sverige kan behålla

särregler för miljön med hänvisning till den s.k. miljögarantin. Naturvårdsverket, däremot, ifrågasätter miljögarantins betydelse.

Detta var bara några få exempel på motsägelser mellan de statliga ämbetsmännens analyser och UD:s utskick till svenska hushåll. Det föranleder två krav, som det skulle vara utmärkt om den nya regeringen reagerar på. För det första: Dra in den senaste broschyren! Eller, om det är för sent, ge resurser, ett tilläggsanslag, till Folkrörelsen mot EU, så att vi kan skicka ut en egen broschyr med en mer korrekt version av vad medlemsavtalet innehåller. För det andra: Dela ut unionsfördraget, Maastrichtfördraget, och andra originaltexter gratis till alla som vill ha dem! Varför skall icke allt detta finnas tillgängligt på landets bibliotek, postkontor osv., för var och en som vill gå in och ta ett eget exemplar? Finns det någon anledning att folket som skall besluta inte skall ha chans att ta hem ett exemplar och i lugn och ro läsa igenom precis det de själva vill? Varför skall vi på något sätt vara förmyndare över vilken information folket skall få? Det vore trevligt med ett positivt besked på den punkten.

EU-propositionen bekräftar två av EU-kritikernas centrala påståenden. För det första bekräftas att EU-medlemskapet är någonting fullständigt enormt, och för det andra att det är praktiskt taget oåterkalleligt.

EES-avtalet, däremot, är av betydligt mindre omfattning. Det omfattar bara ungefär 2 000 av de sammanlagt 16 000 rättsregler som ingår i ett EU-medlemskap. EES-avtalet är tillåtet enligt grundlagen. Det är alltså inte ett EU-medlemskap, utan grundlagen måste ändras. Lagstiftningsmakten förskjuts från riksdagen till EU:s ministerråd. Det marginella svenska inflytandet, vem skall utöva det? Jo, det skall regeringen göra. Det står i det lagförslag vi har här, i handlingarna, att regeringen är skyldig att underrätta och rådgöra med riksdagen, men inte att följa riksdagens beslut. Det innebär att riksdagen i alla de sammanhang där avgörandet fälls i EU:s ministerråd förvandlas från lagstiftare till rådgivande remissinstans. Jag hoppas att alla ni som är på ja-sidan har gjort klart för er att ni förvandlar er själva i stor utsträckning från lagstiftare till regeringsrådgivare.

Fru talman! En av de vanligaste publikfrågorna vid tusentals EU-debatter lyder ungefär så här: Kan Sverige lämna Europeiska unionen om det visar sig att ja-sidan hade fel? Ja-sidan har tidigare hänvisat till Wienkonventionen om traktatsrätt, som skulle medge utträdesrätt. Detta har dock underkänts av expertis på traktatsrätt. Företrädare för ja-sidan har, hedersamt nog, enligt Svenska Dagbladet den 2 oktober, lovat att inte längre hänvisa till Wienkonventionen.

Ja-sidan har också hänvisat till fallet Grönland. Men i det s.k. Grönlandsfördraget, som finns med som bil. 27 i handlingarna, sägs uttryckligen att utträdet för Grönland beviljades på grund av Grönlands särdrag och att Grönland i stället passade bättre in bland andra utomeuropeiska kolonier. Grönland fick också samma relation till EU som andra utomeuropeiska kolonier. Sverige är faktiskt ingen utomeuropeisk koloni till något EU-land, och därför kan Grönlandsfallet inte

användas som prejudikat i fallet Sverige. Det betyder att Sverige vid EU-medlemskap saknar varje form av säkrad rätt till utträde.

Carl Bildt har en gång sagt att vi kanske kan trassla oss ur ändå. Vi får se om han säger det här i dag igen. Det är möjligt att det är så. När Sveriges övervägande EU-skeptiska ungdom undrar ifall de, när de tar över samhällsansvaret, kan komma ur unionen om de vill det, blir alltså makthavarnas svar: Nja, Sverige har visserligen ingen rätt att utträda, och det vore avtalsbrott att göra det. Det skulle kräva att vi åkte runt till alla EU-huvudstäder med tiggarstaven och begärde nåd, att få lov att lämna EU, och alla skulle godkänna det. Men ni unga som är så flinka, ni kan nog trassla er ut ändå, om det behövs. Det är det arv vi lämnar över till den unga generationen.

Varför, Carl Bildt? Varför, Ingvar Carlsson? Varför, ni som är ansvariga, har ni i alla fall inte gjort detta minimala, att i medlemsavtalet få in en exakt beskrivning av former, procedurer och villkor för ett utträde, om våra barn, barnbarn eller barnbarnsbarn kanske kommer fram till en annan uppfattning än den ni hade? Varför överlämnar ni till kommande generationer denna totala ovisshet om hur det skall gå till?

Fru talman! Det talas i propositionen mycket om att Sverige vid EU-medlemskap skulle kunna påverka Europas framtid. Tror någon att de dominerande makthavarna i EU tänker låta Sverige lägga om kursen? Naturligtvis inte! Ingen kan beskylla dem för att dölja vad de vill. Det står solklart i den långa intervjun med premiärminister Balladur i Le Figaro den 31 augusti. Det är bara att läsa den. Där står precis vad han menar. Det skall finnas en central homogen kropp, som huvudsakligen skall bestå av Frankrike och Tyskland.

Det tyska regeringspartiet CDU säger i sitt program från dagen efter: Den fasta kärnans kärna utgörs av Tyskland och Frankrike.

De talar alltså öppet om vad de tänker sig, dvs. en stormaktsunion.

I den debatt som har utlösts – det var en mycket stor debatt i EU-länderna – finns det en enighet om att nya länder inte får komma och ändra kursen. Man skall gå vidare mot ökad sammanväxning. Det är en västeuropeisk stormaktsunion som skissas upp.

I EU-parlamentets debatt den 29 september sade t.ex. en talare: Varför inte kalla kommissionen för en regering? Ja, varför inte, för man är ju på väg åt det hållet.

Europe Market Access, som är en politisk konsultfirma och som ses som ansedd i Bryssel, föreslår just det i en ny rapport. Man säger där att kommissionen, för att effektivisera det hela, måste få färre ledamöter. Småstaterna skall inte ha någon alls, eller gruppvis samsas om en.

I CDU-programmet säger man att det måste vara ökad proportionalitet mellan invånarantal och inflytande. Om EU är en union, en stat, varför skall då en tysk röst väga mindre än en svensk? Naturligtvis inte, och därför kommer man att ändra på det. Det blir inte så att småstaterna får ökat inflytande. Småstaterna får i stället – det är detta debatten handlar om – minskat inflytande.

Man kan naturligtvis blunda för den verkligheten om man vill, precis som en del i denna kammare gjorde när vi från Miljöpartiet för några år sedan då vi satt här talade om att EU nog skulle skaffa sig en gemensam valuta, kanske en gemensam utrikespolitik och en gemensam centralbank. Vi blev förlöjligade. Det var helt orealistiskt, det var skräckvisioner. Nu är allt detta beslutat, och det håller på att genomföras.

Det sägs i tidningarna ibland att det skulle finnas ett särskilt socialdemokratiskt ja till EU, som skulle vara annorlunda än det borgerliga. Jag tillhör dem som tvivlar på att det kan vara på det sättet. Men om det skulle finnas någon teoretisk möjlighet, är det då inte ett problem att detta är den borgerliga regeringens proposition? Det är den borgerliga regeringens bedömning av EU-medlemskapets innebörd. Borde ni inte, Mats Hellström, i varje fall dra tillbaka denna proposition och lägga fram en egen proposition? Gör ni inte det, måste vi utgå från att det inte finns någon som helst skillnad mellan ett socialdemokratiskt ja och ett borgerligt ja.

För att underlätta det för er, så att riksdagen sedan kunde fatta ett beslut om det, hade jag tänkt framställa ett yrkande om att dra tillbaka propositionen och komma med en ny. Men det lär inte vara möjligt i det här skedet. Därför nöjer jag mig med att uppmana er att faktiskt dra tillbaka den och komma med en ny, socialdemokratisk, proposition. Då får vi se om den är annorlunda än den borgerliga. Annars vet vi på nej-sidan klart besked, och det vet också svenska folket: det är samma proposition som båda regeringarna står bakom. Det skall vi väldigt noga komma ihåg. Det är exakt samma proposition, så länge den inte är återkallad, som båda regeringarna står bakom, exakt samma bedömningar på ungefär 3 000 sidor. Det skall vi som sagt mycket noga komma ihåg.

Ett nej till EU i folkomröstningen skulle befria Sverige från EU-underkastelsens mentala gastkramning och öppna vägen för en progressiv politik för ekologisk balans och full sysselsättning. Det skulle ge Norden en ny chans att bli en föregångsregion. Det skulle ge Europeiska unionen en nyttig chock. Det skulle bli en sorts andra slag efter det danska nejet 1992, som ju tyvärr myglades bort men som var mycket nyttigt och som man tackade för i EU. Merci, le Danemark, skrev t.ex. Le Figaro. Man behöver sådana chocker ibland för att få en ordentlig diskussion. Då skulle man kunna öppna för det alleuropeiska samarbete som vår miljöförstörda kontinent så väl behöver.

Ett nej till EU i det trots allt jämförelsevis rika och välmående Sverige skulle vara en kraftfull solidaritetssignal till hela världen, en signal om att Sverige avvisar den navelskådande västeuropeiska isolationismen och i stället återknyter till sina egna stolta traditioner som ett globalt solidaritetsland, som inte bara tittar på den närmaste regionen utan som vill medverka till att rädda hela mänskligheten gemensamma framtid.

(Applåder)

Anf. 4 CARL BILDT (m):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag välkomnar detta initiativ till en remissdebatt om den proposition som faktiskt är den viktigaste som Sveriges riksdag har haft att ta ställning till på en generation. Den remitteras nu till utskott, men det reella avgörandet ligger självfallet hos var och en av oss som svenska medborgare i folkomröstningen den 13 november. Det är en proposition om ett avtal som är ett resultat av ett förhandlingsarbete som utfördes av den borgerliga fyrpartiregeringen i nära samråd med Socialdemokraterna.

Jag tror att det var två saker som var viktiga och avgörande för att vi skulle nå ett så gott förhandlingsresultat som nästan alla kommentatorer i Sverige och i andra länder är eniga om att vi har uppnått. Det var för det första en klar och tydlig politisk kurs från regeringens sida. Vi satte för tre år sedan Europafrågan högst upp på vår politiska dagordning. Vi ägnade betydande kraft åt att nå trovärdighet, förankring och gehör i de olika europeiska huvudstäderna. Vi vek i förhandlingarna inte från den linje som vi hade lagt fast.

För det andra var det också en bred uppslutning i förhandlingsarbetet här i riksdagen. Vi var angelägna om att varje steg skulle förankras hos den dåvarande oppositionen. Även om Mats Hellström inte alltid gjorde exakt samma bedömning som vi när dialogen inleddes, så lyckades vi – i alla fall nästan – nå fram till en konstruktiv och gemensam slutsats om hur förhandlingarna skulle föras. Den enigheten var en styrka för Sverige och bidrog till ett bra förhandlingsresultat.

Nu skall varje medborgare efter egen prövning säga ja eller nej den 13 november. Antingen skall vi helt och fullt vara med i det europeiska samarbetet och den europeiska unionen eller förvandla Sverige till en enligt min mening randstat med allt mindre inflytande också över sin egen framtid.

Det är viktigt att göra klart för sig att det är ett val mellan två alternativ, och bägge alternativen skall prövas, bägge alternativen skall diskuteras.

Samarbetsalternativet innebär ett ja till medlemskapet i den europeiska unionen. Grunden för detta samarbetsalternativ är insikten om att vi i det Europa som vi ser framför oss behöver mera av samverkan på en rad områden mellan alla Europas stater och folk. Ensam är inte stark i en tid då så många av de problem som vi har att angripa inte respekterar de gamla nationalstaternas gränser och där det framstår som tilltagande trångsynt, gränsande till bisarrt, att tro att demokratin skall göra halt vid de gamla tullgränserna.

Hur detta samarbete kommer att utformas i sina detaljer och gestaltas under decennierna framöver kan ingen av oss veta. Det europeiska samarbetet är ett samarbete som ständigt förändras och som är öppet för framtiden. Men två saker borde i alla fall vara alldeles omöjliga att strida om:

För det första blir det ett bättre europeiskt samarbete ju fler nationer som är med och deltar kring det mötesbord där dess framtid gestaltas. Det är bättre att hela Norden är med än att större delen av Norden står utanför. Det är angeläget och viktigt att så snart som möjligt bere-

da plats kring de europeiska borden också för de nya demokratierna i Centraleuropa och för våra nya grannländer demokratierna på andra sidan Östersjön, de baltiska länderna, som också så gärna vill vara med.

För det andra är det bättre för oss att vara med och påverka än att bara stå utanför och låta oss påverkas. Vi kan aldrig klippa ut oss själva på den europeiska kartan och placera Sverige i Karibien eller i Stilla havet. Vi är en del av detta Europa, och vi kan välja mellan att bara påverkas eller att vara med och påverka.

Det finns en lång rad olika uppfattningar om hur det europeiska samarbetet skall bedrivas vidare under de kommande decennierna. Föreställningen om att samarbetet är ställt och styrt av något slags autopilot som inte kan påverkas eller frikopplas är felaktig. Samarbetet formas under en ständig politisk dialog mellan nationer och olika politiska meningsriktningar.

För negativisterna i Sverige måste det vara ett ganska besvärande faktum att de är så gott som alldeles ensamma. I de länder som har erfarenhet av detta samarbete finns det visserligen några extrema rasister och extrema kommunister som intar ståndpunkten att samarbetet är felaktigt och att deras länder bör lämna det. Men annars anser Europas vänsterpartister i övrigt att samarbetet skall förändras men vidareutvecklas. Europas övriga gröna miljöpartister anser att samarbetet skall förändras men utvecklas och föras vidare och breddas. Isolationismen har inget stöd i de länder som vet samarbetets värde.

Jag ser själv ett mycket starkt behov av att gå vidare med detta samarbete under kommande år och decennier. Det gäller tre viktiga områden.

För det första gäller det samarbetet för freden. Det kräver såväl ett djupare utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete mellan de europeiska nationerna som en ytterligare utvidgning av unionen till att omfatta Centraleuropa och de baltiska länderna senast kring sekelskiftet. Jag tror att det är kanske den allra viktigaste av de många viktiga uppgifter som det europeiska samarbetet står inför under kommande år, att genom samarbete skapa stabilitet och bättre utvecklingsförutsättningar, inte minst i den östra halva av Europa som nu befriat sig från kommunismen och vars spänningar och problem annars riskerar att leda till en instabilitet och osäkerhet som då kommer att drabba varje del av Europa, inte i dag och inte i morgon men möjligen i övermorgon, om vi inte lyckas med samarbetet i dag.

För det andra gäller det samarbetet för tillväxten. Det handlar om möjligheterna för nya jobb, för ny tillväxt och för ny välfärd i i Europa i dess helhet under kommande år och decennier. Vi står mitt uppe i ett globalt liberalt systemskifte med helt nya förutsättningar för ekonomisk utveckling. Det ställer krav på mycket mera av samarbete och avreglering så att vi gemensamt skall kunna klara av dessa väldiga uppgifter att ge jobb och sysselsättning åt alla dem i Europa som i dag inte har det.

För det tredje gäller det samarbetet för rätt, att på område efter område där nationerna har blivit för små bygga en rättsordning och se till

att den också efterlevs. Brådskan är mycket stor när det gäller knarkbekämpningen där nationella insatser aldrig kan räcka. Bara gemensamma insatser kan komma åt den över gränserna organiserade knarktrafiken. Det gäller självfallet också arbetet för gemensamma fasta och skarpa miljöregler så att restriktioner i ett land inte bara leder till att miljöproblemen flyttas över till ett annat.

Detta är tre viktiga områden där jag ser det som angeläget och nödvändigt att samarbetet förs vidare och utvecklas vidare. Det är för att få vara med och göra det som det är så viktigt för oss själva, för våra nordiska brödrafolk och för Europa i dess helhet att vi faktiskt alla, eller så många som möjligt, röstar ja den 13 november.

Jag sade inledningsvis att det är fråga om ett val mellan två alternativ. Det är samarbetsalternativet och det andra alternativet som jag kallar för randstatsalternativet. Det skulle egentligen ankomma på företrädarna för det alternativet att ge litet tydligare besked om vad det faktiskt innebär. Men det brukar de inte vara så talträngda om, och det förstår jag. Något vidare bra alternativ att företräda har de inte.

Skulle folkomröstningen leda till ett nej kommer EES-avtalet att vara grunden för Sveriges relationer med det övriga Europa under avsevärd tid framöver. Det är ett EES-avtal som inte kommer att vara stabilt i ljuset av att det är väldigt få länder som kommer att vara anslutna till det. Men vi från svensk sida kommer att ha ett mycket tydligt intresse av att slå vakt om varje del av detta EES-avtal. Långsiktigt tror jag inte att detta kan säkra våra ekonomiska intressen. De omedelbara handelsströmmarna påverkas inte speciellt mycket, men det är en klen tröst. Allt färre kommer att vara beredda att göra framtidsinvesteringar med horisonten decennier i Sverige när vi kommer att befinna oss i denna randstatsposition där man inte vet vad som gäller om 5, 10 eller 15 år. Därmed skulle våra möjligheter till framgångsrik ekonomisk utveckling riskera att långsiktigt förtvina.

Men värre än de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna är de omedelbara politiska följderna. Vi skulle få se vår demokrati vingklippas, eftersom vi inte skulle kunna vara med och påverka och fatta beslut om gemensamma europeiska regler och bestämmelser som skulle gälla också i vårt land. Vi skulle drabbas av ett lika påtagligt som plågsamt demokratiskt underskott. Vi skulle frivilligt ge delar av makten över oss själva till någonting som vi frivilligt avstod inflytande över.

Detta säger jag mot bakgrund av att det EES-avtal som då skulle gälla har bekämpats av vänstern till vänster om Socialdemokraterna med näbbar och klor under den debatt som föregick avtalet. Då fördömdes det som oförenligt med Sveriges demokrati och självbestämmanderätt. Nu anbefalls det plötsligt som framtidsvägen för Sverige. Detta är på sitt sätt ganska logiskt. Tittar vi på historien över vänstern till vänster om socialdemokratin ser vi att man gått emot varje enstaka steg i riktning mot Sveriges deltagande i europeiskt samarbete som har tagits i modern tid. Ni markerade skepsis när Sverige anslöt sig till Europarådet, det demokratiska samarbetet i början av 1950-talet. Ni tyckte inte om att den europeiska frihandelsorganisationen EFTA

grundades i slutet av 1950-talet. Ni stred i kammaren mot frihandelsavtalet 1972, det frihandelsavtal som ni åberopade som föredöme när ni stred mot EES-avtalet. Ni stred mot EES-avtalet, det EES-avtal som ni nu åberopar som framtidsvägen när ni skall försöka att stoppa nästa steg på den europeiska samarbetsvägen.

Det handlar alltså för er del inte om storleken på en medlemsavgift eller om synpunkter på de europeiska institutionerna. Det finns inte ett steg i riktning mot samarbete mellan Europas demokratier under efterkrigstiden som inte vänstern, till vänster om socialdemokratin, har motsatt sig. Därmed framgår det också vad det handlar om.

Från er sida handlar det om en isolationism, som vore farlig för Sverige, som skulle vingklippa våra möjligheter och som skulle försvåra den europeiska inställningen.

Om er inställning skulle vinna gehör i Sverige och i andra europeiska länder skulle vi få ett Europa där nationerna inte stod med varandra, i gemensamt arbete, utan stod mot varandra, i tävlan och konkurrens, utan gemensamma institutioner och gemensamma regler. Då skulle vi se ett för freden och för de framtida möjligheterna avgörande samarbete försvagas, brytas upp eller kanske t.o.m. helt försvinna.

Det val som Sverige skall träffa den 13 november är egentligen valet om vi skall fortsätta på en samarbetslinje som har varit stark under många decennier, eller om vi skall byta väg och isolera oss själva.

Som jag sade har vi i olika regeringar utnyttjat de olika historiska möjligheterna och vid olika tidpunkter tagit steg för steg på den europeiska samarbetsvägen under efterkrigstiden: Europaråd, frihandel, frihandelsavtal, EES-avtal.

När säkerhetspolitiken och de inre förutsättningarna har skapat möjlighet tar vi nu det ytterligare steget, som innebär att vi ansluter oss helt och fullt också till möjligheterna till inflytande över den europeiska utvecklingen.

Att plötsligt säga nej till samarbetslinjen skulle vara ett lika dramatiskt som allvarligt brott mot Sveriges traditioner och vägval sedan decennier tillbaka.

Nu har vi i Sverige, i Norden och i Europa en historisk möjlighet att bygga ett samarbete som kan trygga mycket av fred och mycket av utveckling framöver. Det är det ni skall rösta nej till den 13 november.

Anf. 5 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag vill oerhört gärna välkomna Carl Bildt som oppositionspolitiker – det gläder mig. Jag tycker ändå att Carl Bildt skulle kunna behålla ett visst mått av sans och kanske också ett visst mått av intellektuell hederlighet.

Den här frågan handlar inte om samarbete eller ej, Carl Bildt. Den här frågan handlar inte om fred eller ej. Den här frågan handlar inte om framtid eller ej.

Den här frågan handlar om på vilka villkor vi, Sveriges folk, skall samarbeta med den europeiska unionen. Att vi skall samarbeta är väl fullständigt självklart – jag kan inte tänka mig någon i den här församlingen som skulle stå upp och säga att Sverige inte skall samarbeta.

Sverige är ett av de mest internationaliserade länderna, också i samarbetssammanhang. Vi finns med överallt, i alla internationella fora. Vi är en uppskattad samarbetspartner, därför att vi har goda argument, bra erfarenheter och viktiga saker att komma med. Det skall vi naturligtvis fortsätta att vara.

Det handlar inte om det, Carl Bildt. Vad det handlar om är om vi skall ge upp vår politiska suveränitet och förbinda oss att bli en delstat i en västeuropeisk union, för att på det sättet medverka till att det västeuropeiska industrikapitalet kan stärka sin konkurrenskraft i den hårdnande världsekonomin. Det är det som är målet för samarbetet inom den europeiska unionen, ingenting annat. Medlet är att bilda en politisk union, som fråntar medlemsländerna deras självbestämmande och folkligt förankrade demokrati, som gör det möjligt att låta ekonomin bedrivas av Riksbankschefer som står helt utanför demokratisk insyn och kontroll och med ett fastslaget politiskt mål för den ekonomiska politiken, nämligen prisstabilitet, på bekostnad av hög arbetslöshet, social utslagning, miljöförstörelse osv.

Vi som är socialister hävdar ju, Carl Bildt, att politikens roll är att balansera de kortsiktiga ekonomiska vinstintressena. Marknaden klarar inte av allt – jag hoppas att vi är överens om det. Det kortsiktiga ekonomiska marknadstänkandet tar inte hänsyn till vare sig människor eller miljö, och därför behöver vi politiken för att hävda de mänskliga värdena och humanismen. Det är det vi håller på med i den här församlingen. Jag har inte kommit hit för att lämna ifrån mig beslutanderätt. Jag har kommit hit för att hävda mina och mina väljares intressen.

Jag tycker att det är en ren oförskämdhet när Carl Bildt står här och talar om en majoritet av den svenska befolkningen som antingen kommunister eller rasister. Det kräver en ursäkt från talarstolen, och jag hoppas att Carl Bildt kommer att leverera den här.

Anf. 6 CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Får jag först tacka för att Gudrun Schyman hälsade mig välkommen i oppositionsrollen. Hon är ju den permanenta företeelsen i Sveriges riksdag i detta hänseende.

Låt mig klara ut den fråga som Gudrun Schyman ställde angående när vi skall besluta om grundlagen. Det framgår av ett tidigare lämnat besked att det beslutet kommer efter folkomröstningen. Det är en självklarhet, och det skall vi inte behöva strida om.

Gudrun Schyman säger att Vänsterpartiet är för samarbete. Men problemet är ju att Vänsterpartiet och dess föregångare har röstat mot varje enstaka steg för europeiskt samarbete. Det avtal som Gudrun Schyman nu förordar som basen för Sveriges framtida Europapolitik har hon själv kritiserat som oförenligt med Sveriges självbestämmanderätt. Jag håller delvis med, därför att EES-avtalet – som var nödvändigt i ett övergångsskede – var ett randstatsavtal. Det ställer oss utan politiskt och demokratiskt inflytande.

Gudrun Schyman säger att hon inte vill överlämna allt till marknaden. EES-avtalet är den kortsiktiga marknadens avtal. Det är det som Gudrun Schyman nu är för. Hon var emot det tidigare.

Jag vill ha ett bättre samarbete, där vi kan gå vidare med miljö, fred, sysselsättning och demokratiskt inflytande. Detta säger Vänsterpartiet nej till – på samma sätt som Vänsterpartiet har sagt nej till varje enstaka steg i riktning mot europeiskt samarbete under hela efterkrigstiden. Jag kan inte belasta Gudrun Schyman personligen för detta, men jag kan belasta hennes parti och påpeka de konsekvenser som detta faktiskt har. Detta är avgörande.

Man kan inte tala om samarbete om man företräder ett parti som har varit mot varje enstaka steg för samarbete. Jag tycker att Gudrun Schyman nu skulle försöka förklara för kammaren varför det EES-avtal som hon själv så utförligt fördömde för bara två år sedan i den här talarstolen nu skall vara det som hon rekommenderar Sveriges folk att rösta för den 13 november.

Det måste vara ett besvärande faktum för Gudrun Schyman att hennes vänsterkolleger ute i Europa inte delar hennes inställning. I de europeiska unionsländerna är alla – med undantag av extremister på bägge kanter, som är få och små – övertygade om detta samarbetes fördelar. Varför har vänstern i Europa fel? Varför hade Gudrun Schyman själv fel för två år sedan när hon fördömde EES-avtalet?

Anf. 7 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Vad gäller EES-avtalet – det här har vi gått igenom många gånger, Carl Bildt – är det så att Vänsterpartiet röstade mot det avtalet därför att det hade uppenbara brister i fråga om inflytande. Alla andra riksdagspartier, inklusive Carl Bildts, talade i det läget om förträffligheten med detta avtal och om hur nödvändigt det var att vi nu skrev på avtalet, att det var ett självständigt avtal osv. Det här avtalet var väldigt bra, sade man.

Nu har jag förstått att samtliga partier är överens med Vänsterpartiet om den kritik som vi då framförde, som gjorde att vi då röstade nej, nämligen att det har stora demokratiska brister.

Jag utgår ifrån att samtliga partier i denna riksdag efter ett nej i folkomröstningen kommer att förena sig med oss i att göra någonting åt dessa uppenbara brister som finns i EES-avtalet. Jag ser fram emot, Carl Bildt, att vi tillsammans kan väcka frågan om omförhandlingar i vissa delar av EES-avtalet. Jag tror att vi som enade i denna riksdag kan bli framgångsrika i det arbetet.

Vad gäller vänstern i Europa och i EU:s medlemsländer finns det en växande kritik mot EU:s politiska union, mot den ekonomiska och monetära unionen just i vänstern. Detta kan inte Carl Bildt vara ovetande om. Det finns en växande och stark opinion mot EMU, t.ex. tanken om den gemensamma valutan och den gemensamma centralbanken osv. Denna kritik tror jag personligen kommer att växa sig mycket stark. Jag tror inte att det här ens kommer att bli verklighet, för det är en föråldrad idé och ett skrivbordstänkande som inte är anpassat till den verklighet och till det nya Europa som vi lever i. Denna kritik delar vi i vänstern i Västeuropa och i vänstern i Norden. Vi har inga som helst svårigheter. Även om jag rörs till tårar av Carl Bildts omtanke om vårt samarbete inom vänstern, kan jag meddela att samarbetet är

väldigt gott. Vi är eniga i den här frågan. Det är inga som helst problem för oss som inspiratörer av ett varaktigt Vänsterparti som står utanför unionen att också samarbeta med de radikala krafter som finns inom unionen. Det vi koncentrerar oss på, Carl Bildt, är naturligtvis att bekämpa arbetslösheten, att hävda solidaritet och rättvisa och att komma till rätta med de globala miljöproblemen – ett arbete som den europeiska unionen dess värre inte är inriktat på.

Anf. 8 CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Jag hade två frågor till Gudrun Schyman. Jag tycker inte att hon redde ut någon av dem alldeles tillfredsställande.

Den första frågan var om hon kunde förklara varför hon inte har några syster- eller broderpartier, eller vad det nu kan heta inom den f.d. kommunistiska gemenskapen i Europa, som tycker lika som hon. Hon säger att också de är kritiska mot den politiska unionen och mot den monetära unionen. Det kan man väl vara. Men det var inte det som frågan gällde, utan den gällde varför det mig veterligt inte finns ett enda vänsterparti som säger nej till sitt lands deltagande i detta samarbete. Att de sedan har lika delade meningar i Europaparlamentet som vi har i Sveriges riksdag i olika frågor ligger i demokratins karaktär. Men de vill inte tåga ut ur det europeiska samarbetet. De säger ja till samarbete för att i demokratisk ordning få diskutera hur samarbetet skall gestaltas. Gudrun Schyman står de facto isolerad också inom den europeiska vänstern i sin isolationism.

Den andra frågeställningen gällde hur hon skulle reda ut detta med EES-avtalet som var så fel för två år sedan och som nu var så rätt och bra att svenska folket skulle rösta för detta i stället för medlemskapet. Nu säger hon att EES-avtalet har uppenbara brister på inflytandesidan. Ja, det är en underdrift. Det är ju ett randstatsavtal. Gudrun Schyman kan gå tillbaka till protokollet och läsa att jag tidigare i alla sådana här debatter sade att detta avtal är en nödvändighet som en övergångsstation till medlemskapet. Men jag sade också att vi aldrig kommer att acceptera detta långsiktigt just därför att – om jag får citera Gudrun Schyman – det har så uppenbara brister på inflytandesidan att det skapar ett demokratiskt underskott som är påtagligt och som kommer att bli plågsamt för varje nation med självaktning, till vilkas krets jag räknar Sverige. Så även här har Gudrun Schyman litet svårt att få ekvationen att gå ihop.

Det avtal som hon för två år sedan fördömde därför att det inte gav Sverige inflytande anbefaller hon nu svenska folket. Hon försöker sedan lösa detta genom att säga att hon hoppas att vi efter ett nej i folkomröstningen skall kunna förena oss i kammaren och gå till den europeiska unionen och säga att vi nu vill ha inflytande. Det är en illusionism som t.o.m. med Vänsterpartiets mått framstår som ganska magnifik. Säger vi i folkomröstningen nej till att vara med i inflytandet, kan vi inte komma tillbaka i någon omförhandling som Gudrun Schyman vill ha. Ett nej är ett nej, och då skall vi inte sedan ena oss om en omförhandling och komma tillbaka och säga att vi vill vara med i Europaparlamentet, i ministerrådet och i kommissionen. Det är där

man utövar inflytandet. Det är detta inflytande som ni säger nej till, och då får ni det demokratiska underskottet – den plågsamma bristen. Det är ett nej till inflytande som inte kan kompenseras genom någon omförhandling – det är litet falskt att försöka sprida den illusionen – utan då står vi där med det demokratiska underskottet och det avtal som Gudrun Schyman själv har fördömt, men som hon nu i sin allmänna samarbetsfientlighet plötsligt anbefaller utan logik.

Anf. 9 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Carl Bildt! Min danska sambo är taleskvinna för UNI-bevegelsen som är den största danska unionsmotståndarrörelsen. Hon är inte rasist. Hon är inte extremist. Hon är inte fascist. Hon är inget av de invektiv som Carl Bildt vräker ur sig mot de goda demokrater som har tagit ståndpunkten att Europeiska unionen är någonting som de inte gillar. Jag tycker att Carl Bildt borde hålla sig för god för sådant.

Är ungdomarna bland fältbiologerna, som är medlemmar i Folkrörelsen mot EU, extremister? Miljöförbundets medlemmar, Jordens vänners medlemmar, medlemmarna i Framtiden i våra händer, Unga allergikers medlemmar och alla dessa ungdomar som är EU-motståndare därför att de är besjälade av en känsla för global solidaritet är de extremister och fascister?

Carl Bildt var ute och reste varje måndag när han var statsminister. Han måste väl ändå ha träffat dessa ungdomar någon gång. Han borde kunna skilja på rasister och goda idealistiska, globalt solidariska ungdomar. Nej-rörelsen i Sverige är kanske den största demokratiska folkrörelse som vi har haft sedan arbetarrörelsens barndom.

Är Transportarbetareförbundets medlemmar extremister? Är norska LO fascister? Är finländska LRF någon sorts hembygdsfascister? Eller vad är det fråga om?

Det är nog ganska hög tid för ja-sidan att se sanningen i vitögat. Det kanske är svårt att göra det där uppifrån den maktelitistiska nivån. Men nejrörelsen är faktiskt en bred demokratisk folkrörelse. Precis som alla andra folkrörelser intresserar den sig för folks vardagsliv, sådant som Carl Bildt avfärdar som detaljer. Inte ett ord sägs till alla dem som är oroliga för att vi inte skall kunna behålla salmonellafriheten. Inte ett ord sägs till alla dem som är oroliga för kadavermjöl i maten. Inte ett ord sägs till alla dem som är oroliga för hur det skall gå med drogmissbruket hos ungdomar och som tar varningarna från Tullfacket på allvar. Carl Bildt nämner inte ett ord om det som vanliga människor ställer frågor om och som de är bekymrade för.

Min fråga om rent spel: Är Carl Bildt beredd att ställa upp på att folket skall få tillgång till de originalhandlingar som de skall fatta beslut om? Hur är det med utträdesrätten? Detta kanske verkar teoretiskt från Carl Bildts utgångspunkt, eftersom det förefaller som om han vill gå med i EU på vilka villkor som helst.

Det måste ju ligga någonting bakom det faktum att en av de vanligaste frågorna som ställs ute på skolorna är: Om det visar sig att det var fel, hur gör vi då? Vad kan vi då göra? Har de sett till att det finns en garanterad rätt, så att man vet precis hur det skall gå till?

Vad har Carl Bildt för svar? Är det fortfarande det där trasslandet, eller finns det någon ny variant vid sidan av Wienkonventioner och Grönlandsfall som nu inte funkar längre? Ta folkets frågor på allvar, Carl Bildt!

Anf. 10 TALMANNEN:

Jag vill påminna kammarens ledamöter om möjligheten att för tids vinnande framföra replikerna från bänken. Vi har en mycket lång talarlista.

Anf. 11 CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Jag skall göra mitt inlägg från bänken. Det medför den nackdelen att jag inte ser anförandeklockan, men jag skall för ordningens skull ändå göra så.

Per Gahrton är en gammal demagog av klass. Han vet mycket väl att jag inte talade om dem som är skeptiker eller motståndare i Sverige, men han försökte vrida det därhän. Vad jag sade, och det svarade han inte på, var att jag har träffat de gröna i Europaparlamentet, där Europas miljöpartier är representerade. Hans egna vänner där är inte för att deras respektive länder skall lämna det europeiska samarbetet.

Det är alldeles rätt, som han säger, att de har synpunkter på hur detta samarbete skall gestalta sig. Det är ganska naturligt att de har sådana – det vore skräp av dem som gröna partier att inte ha det – men jag har inte träffat en enda miljöpartist eller grön företrädare i andra europeiska länder som inte säger att vi måste ha mera av samverkan. Inom den ram som Europeiska unionen ger får vi denna möjlighet.

Ni står alltså isolerade, och det finns inga stora politiska krafter i Europa med erfarenhet av samarbete som vill stiga ut ur detta samarbete och alla dess möjligheter.

Så över till de olika konkreta problemen. Per Gahrton sade att jag inte sade någonting om drogmissbruket. Då lyssnade han dåligt. Han var väl upptagen av det som han hade bestämt att han skulle säga. Jag tycker att det är en av de allra viktigaste frågorna, och det är uppenbart att vi aldrig klarar den själva. Det är bara genom mer av samverkan som vi som nationer kan möta den internationellt organiserade brottsligheten. När brottsligheten organiserar sig internationellt, måste också brotts bekämpningen organiseras internationellt, och det sker nu inom Europeiska unionen.

Sedan till Per Gahrtons andra frågor. Vad gäller originalhandlingarna utgår jag självfallet, Per Gahrton, från att varje bibliotek med självaktning i vårt land har denna proposition, och jag utgår från att alla som är intresserade av fakta får möjlighet och tar sig tid att läsa igenom den. Jag anbefaller propositionen på det varmaste.

Så till den ständiga frågan om utträdet. Det är rätt, som Per Gahrton säger, att det inte finns någon utträdesbestämmelse. Någon sådan finns inte heller i Förenta nationerna eller i det nordiska samarbetet. Vi går ju in på detta samarbete i förhoppning om att det lyckas.

Vidare vet både Per Gahrton och jag, kunniga i historia som vi är, att utvecklingen kan gå därhän att samarbetet bryter samman. Det in-

träffade med Nationernas förbund i Europa på 1930-talet, och det kan inträffa med FN, med det europeiska samarbetet och t.o.m. med det nordiska samarbetet. Ingen kan veta exakt hur ett sådant sammanbrott kan ske, men jag tycker att det skall vara en gemensam politisk uppgift att se till att samarbetet vidareutvecklas i framtiden.

Till slut vill jag be Per Gahrton att i den replik som han har kvar nämna bara ett enda ord om sitt alternativ. Varför är EES-avtalet, som också han så tydligt har fördömt, nu plötsligt så bra?

Anf. 12 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Om Carl Bildt hade tagit de oroliga frågorna om ångermöjligheterna på allvar, kunde ni åtminstone ha försökt att förhandla er fram till en utträdesparagraf. I de allra flesta internationella avtal finns det klara utträdesparagrafer, men en sådan finns inte i Europeiska unionen. Såvitt jag har kunnat finna sägs det inte i propositionen men dock i departementspromemorian om avtalet att ett EU-medlemskap är tänkt att vara för all framtid.

Ni tar på er ansvaret för att med en sådan oerhörd självsäkerhet i framtidsbedömningen, i en viss tidsanda och i en viss politisk konjunktur, vara beredda att binda landet på ett sådant sätt att ni inte kan tala om för ungdomarna exakt hur de skall bära sig åt, om de kommer fram till en annan uppfattning. Det är en brist som ni inte kan smita undan från.

Förklara varför ni inte väckt den frågan under medlemsförhandlingarna! Tog ni över huvud taget upp den? Ni borde ändå ha försökt. Det är i varje fall en av de viktigaste frågor som folk ställer.

När det gäller drogmissbruket talade Carl Bildt om samverkan, men Generaltullstyrelsen säger i sitt remissvar att det samarbete som kan bedrivas redan finns. Vad är det för samarbete som kan bedrivas därutöver vid ett EU-medlemskap? Vad är det som skall kompensera det som alla sakkunniga är överens om är en nackdel, nämligen det totala bortfallet av gränskontroller?

Det som jag nu talar om är ju inte något som jag själv har kommit fram till, utan det är en levande ståndpunkt bland alla de organisationer som arbetar med drogmissbruk. De tror inte på ert luddiga tal om ökad samverkan. Ett samarbete skall bedrivas i alla fall, men ni har inte redovisat vad ni skall kompensera försvagningen med.

Vidare sade Carl Bildt att han inte hade träffat några gröna företrädare som vill träda ut ur EU. Ja, det går ju inte att träda ut, så det kravet är inte aktuellt. Men vi har mellan 30 gröna partier ett gemensamt program som säger att Västeuropeiska unionen skall upplösas för att motverka det militära supermaktsprojekt som byggs upp inom EU och över huvud taget därför att vi är kritiska till de stormaktsideal som där finns.

Det finns bland de gröna partierna inte heller något som kräver att vi skall gå in. Majoriteten av dem röstade mot Sveriges inträde, eftersom de gör samma bedömning som vi, nämligen att vi kan göra bättre nytta utanför. Det handlar om den strategiska bedömningen i den samlade gröna rörelsen i det reellt existerande läget när det gäller att

göra det bästa för Europas och världens framtid. Enligt den är det bäst att Sverige stannar utanför.

Anf. 13 CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Först angående utträdesklausuler: Sådana finns inte i avtalet om Förenta nationerna och inte heller i det nordiska samarbetet. Det ligger i sakens natur att samarbete är till för att utvecklas, förändras och förbättras. Det gäller såväl i det globala och det europeiska som i det nordiska samarbetet. Jag har aldrig heller hört Miljöpartiet förorda en klausul för utträde ur det nordiska samarbetet.

Så till de gröna och vad Per Gahrtons kolleger i det europeiska samarbetet faktiskt tycker. Han håller nu med om att de inte talar om att gå ut ur Europeiska unionen, men det grundar de inte på att man inte kan göra det. De grundar det faktiskt på att de vill vara med och från sina politiska utgångspunkter bygga upp ett bättre europeiskt samarbete. Jag har inte träffat dem fullt lika mycket som Per Gahrton, men vi vet bägge att sanningen är den att Europas gröna företräder en samarbetslinje, inte den isolationslinje som Miljöpartiet i Sverige liksom Gudrun Schymans kolleger i Vänsterpartiet står för. De har visserligen sina synpunkter på Västeuropeiska unionen, på politiskt samarbete och vad det nu är. Det ligger i den politiska debattens natur att sådant förekommer.

Några ord om de konkreta frågorna om knarkbekämpning. Jag har inte exakt studerat det nämnda dokumentet, men jag har träffat både tullens och polisens ledning och andra som har sysslat med knarkbekämpning, och en parlamentarisk grupp har nu undersökt detta, och jag vet att vi får bättre möjligheter till knarkbekämpning om vi är med i detta samarbete. Det blir bättre möjligheter att bekämpa knarket om vi är med i Europeiska unionen och det samarbete som den bygger upp.

Till slut, fru talman, bara det obligatoriska påpekandet att Per Gahrton nu har lyckats avverka mycken taletid i denna kammare utan att säga ett enda ord om varför det EES-avtal som han och hans partivänner var så starka motståndare till, eftersom det skulle strida mot Sveriges demokrati och självbestämmanderätt, nu av dem inför omröstningen den 13 november anbefalls som en bas för våra Europarelationer för överskådlig tid framöver. Det är en helomvändning av sådan politisk karaktär att jag förstår att de håller ganska tyst om den.

Anf. 14 KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Världen växer samman genom allt bättre kommunikationer, både fysiska kommunikationer och informationskommunikationer. Det gör att ekonomierna i olika delar av världen också växer samman.

Men tyvärr upplever vi fortfarande mycket av konflikter och krig i världen. Det fredsprojekt som startade 1957 med EEC har faktiskt fungerat i den här delen av världen. Där det tidigare var vanligt med stora och blodiga konflikter har vi upplevt en lång period av fred, som

vi är glada över. Tyvärr sträcker den sig inte långt bort. Även på vår kontinent är det ganska bedrövligt i andra stycken.

Jag tror att det är mycket viktigt att vi fullföljer den grundläggande tanken, att vi bygger på detta fredsprojekt, att vi i de nordiska länderna drar vårt strå till stacken och att vi sedan går vidare mot ett alleuropeiskt samarbete, där vi knyter länderna i Centraleuropa och Baltikum till det europeiska samarbetet.

Man blir förvånad över att höra Per Gahrton, som jag tror är en sann internationalist, säga att han inte tror att man kan påverka EU, men väl tror att man från svensk sida kan påverka hela världen. Jag tror att vi kan bådadera. Men vi har anledning att börja och anstränga oss allra mest med de länder som ligger närmast oss.

Gudrun Schyman sade tidigare i dag att demokratin ständigt måste återerövras. Det håller jag gärna med om. När kommunikationerna förbättras är det ingenting som flyttar så lätt som pengar och beslut av den s.k. marknaden. Det har vi upplevt. Det upplever vi i dag.

Det innebär att den politiska makten i stora delar är inskränkt, men inte på den nationella nivån. Den ekonomiska makten har blivit alltmer internationell, och för att göra någonting åt det måste vi på det internationella planet också skapa en förutsättning för ett politiskt agerande för att kunna klara av marknaden. EU är en möjlighet att gå vidare och hantera en del av de här frågorna. Jag tror att det är nödvändigt att utnyttja den möjligheten.

Miljöfrågorna känner inte några gränser. Det vet vi. Föroreningarna överskrider gränserna både i havet och i luften. Det är viktigt att vi är med och påverkar besluten i vårt närområde. Förhandlingarna med EU i miljöfrågorna gick bra för Sveriges del. Men de visar framför allt att det lönar sig att agera. Det lönar sig att trycka på. Då är man beredd att diskutera. Jag tror att det är viktigt att Sverige, med vår progressiva hållning, kommer med för att påverka den europeiska miljöpolitiken i framtiden.

Jag är medveten om att en stor organisation som den europeiska unionen har centraliseringskrafter. De är inbyggda i alla stora system. Men de här centraliseringskrafterna måste motverkas. Det är för mig en positiv upplevelse att ha varit med under förhandlingarna och kunnat notera att EU har en attityd till regionalpolitik som är positiv, som faktiskt är mer positiv ibland än den vi har mött i den här kammaren när vi har diskuterat de här frågorna på svensk nivå. I det europeiska samarbetet visar vi också att vi kan ta hand om ytterområdena. Jag tror att det är viktigt att göra det.

Frågan om regionalpolitik gränsar naturligtvis till hur man hanterar landsbygd och de areella näringarna. Den gemensamma jordbrukspolitiken i EU har redan varit uppe i debatten och med all rätt kritiserats. Jag har redan på ministermöte i Bryssel tillåtit mig att säga att det inte just är någon dröm för en avreglerare att acceptera den europeiska jordbrukspolitiken. Jag fick medhåll bl.a. från Storbritannien: Det är då inte någon dröm, det är en mardröm. Jag delar den bedömningen. Jag tror att den erfarenhet som vi har från svensk sida kommer väl till pass i samarbetet och att den kommer att kunna göra sig gällande.

Jag tycker att det är viktigt att komma ihåg att det ändå finns drag i EU:s politik som är positiva. Den är faktiskt mer positiv till småjordbruk än den svenska jordbrukspolitiken. Den är mer positiv till missgynnade områden.

Vi lyckades hantera salmonellafrågan. Låt vara att någon länsstyrelse fortfarande kan vara orolig. Men resultatet av förhandlingarna innebär att vi får en bättre kontroll av salmonella i livsmedel vid ett EU-medlemskap, med det system som vi redan introducerar, än med det system som finns för närvarande.

Djuren som kan bli smittade har också tagits upp i debatten. Det är klart att ökade transporter alltid kan leda till detta. Men vi var överens om att med den kunskap vi har från svensk sida, arrangemang med tilläggsgarantier, övergångslösningar och vetenskaplig påverkan, kan vi klara de här problemen under de närmaste åren.

Jag är särskilt glad över att det finns en respekt för områden långt borta, för landsbygden, och för de förnybara resurserna i EU:s politik. De förnybara resurserna är en förutsättning för att vi skall kunna utveckla det kretslopp som allt fler partier nu talar om. Det ger mig ett hopp inför framtiden. Men det är nödvändigt att vi också är med och påverkar.

Jag tycker att man skall erkänna att beslutet om medlemskap i EU är det största och kanske svåraste som svenska folket har haft att ta ställning till under mycket lång tid. Men även som centerpartist kan man komma fram till att det som talar för ett medlemskap är övervägande. Att man är decentralist behöver inte alls innebära att man är isolationist. De tyngsta argumenten är freden, inflytandet och miljön i vid mening.

Anf. 15 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja säga så här till Karl Erik Olsson, som jag också välkomnar i oppositionsrollen: Tanken att ett västeuropeiskt samarbete skulle förhindra krig och konflikter tror jag var en mycket giltig tanke när samarbetet startade, efter andra världskriget. Jag tror att Kol- och stålunionen, Euratom och alla de olika samarbetsprojekt som har lett fram till dagens EU också har bidragit till en stabilisering i Västeuropa. Men jag tror att den tanken och syftet med det samarbetet är just historia. Det är överspelat.

Om det skulle vara som Karl Erik Olsson säger, att det just är fredstanken som är det viktiga, skulle logiskt sett ett nej till ett svenskt medlemskap i den europeiska unionen innebära att vi höjer krigsrisken i Europa. Det tror inte jag. Jag tror inte att vi ökar instabiliteten eller ökar krigsrisken i Europa om vi i en folkomröstning här i Sverige säger nej till svenskt medlemskap. Jag tror inte heller att ett norskt nej eller ett finskt nej kommer att innebära detta.

Vad det däremot kommer att innebära, Karl Erik Olsson, är att Sverige vid ett ja skulle vara tvunget att ge upp sin alliansfria politik, den alliansfrihet i fred som säger att vi skall kunna stå neutrala i händelse av konflikter. Jag vet att detta är en mycket viktig fråga för Centerpartiet och Centerpartiets medlemmar, varav en majoritet säger nej

av just det skälet att man vill bevara och utveckla alliansfriheten. Man ser det som en viktig ingrediens och som ett alternativ i den säkerhetspolitiska utvecklingen, ett alternativ till just nya militära allianser. Därför är fredstanken och möjligheten att utveckla alternativ till militära allianser ett starkt skäl att säga nej till medlemskap i den europeiska unionen.

Det Karl Erik Olsson säger om att pengarna flyttar sig och om den internationaliserade ekonomin är riktigt. Men bjuda motkraft till detta fenomen, Karl Erik Olsson, kan man inte göra i en organisation som har som grundlag att främja kapitalets fria rörlighet.

Det är som om vi i Sverige skulle säga att vi skulle hävda löntagarnas intressen genom att gå in i Svenska arbetsgivareföreningen. Det gör vi ju inte! Vi bygger fristående fackliga organisationer som en motpart. På samma sätt måste vi uppföra oss internationellt.

Anf. 16 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Fru talman! Låt mig börja i slutändan på Gudrun Schymans inlägg. Hon säger att vi inte kan gå med därför att det innebär att vi går med i en organisation som har kapitalets fria rörlighet som princip. Men detta är ju just vad Gudrun Schyman och alla andra redan har sagt eller nu säger ja till i EES-avtalet! Vi har alltså accepterat avtalet, men vi har inte inflytandet. Har vi givit kapitalet denna frihet är det ju rimligt att vi också tar på oss det politiska ansvaret och är med och påverkar. Gudrun Schyman måste inte ha tänkt igenom den här frågan ordentligt.

Det är inte så att vi ger upp alliansfriheten. Vi har aldrig sagt det. Vi har inte skrivit på något avtal om det. Vi hävdar från Centerpartiets och från den föregående regeringen sida – jag tror att de allra flesta håller med mig om detta – att vi har den möjligheten kvar också som EU-medlemmar.

Jag blir litet oroad av att höra Gudrun Schyman tala om att fredstanken skulle vara historia. Det är faktiskt oroligheter också i Europa. Det är oroligheter i det forna Jugoslavien. Vi vet att de unga demokratierna i Centraleuropa egentligen lever ett ganska instabilt liv. Det är inte någon säker stabil situation om vi inte går vidare och försöker att genom ömsesidigt ekonomiskt samarbete få in allt fler. Jag nämner Jugoslavien därför att det hade varit otänkbart att det som har hänt skulle ha hänt om detta land hade varit med i EU. Samtidigt skulle samma sak kunnat hända i andra länder, som Spanien och Italien, om de inte hade varit med i EU.

Jag tror alltså inte alls att fredstanken är historia, utan att ett ömsesidigt beroende av varandra är någonting som nödvändiggör freden. Det är positivt. Därför tror jag också att det är ett ansvar som vi har att ta: att vara med och bygga upp en fredlig värld i framtiden. Vi börjar med de trängre kretsarna runt om oss.

Anf. 17 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Kapitalets fria rörlighet som en del av EES-avtalet är ett mycket problematiskt område, tycker jag, eftersom kapitalets fria rörlighet står över hänsyn till både människor och miljö. Det var ett av skälen till att vi sade nej till EES-avtalet. Det som händer vid ett medlemskap är ju att vi bygger vidare på att främja kapitalets fria rörlighet när vi går in i en ekonomisk och monetär union, när vi separerar ekonomi från demokratiskt inflytande och kontroll, när vi förbinder oss att föra en ekonomisk politik som har prisstabilitet som främsta mål på bekostnad av hög arbetslöshet, social utslagning och olösta miljöproblem. Detta är en vidareutveckling, Karl Erik Olsson, av det som heter kapitalets fria rörlighet i EES-avtalet och som vi är motståndare till. Det blir inte bättre för att man utvecklar detta, vilket ett medlemskap i EU faktiskt innebär.

Karl Erik Olsson säger att ni inte ger upp alliansfriheten i Centerpartiet. Det är väldigt bra om ni inte gör det. Då får ni faktiskt också rösta nej till medlemskap i unionen, eftersom detta innebär just att ge upp alliansfriheten.

I Finland, där jag var i går och diskuterade EU, finns ett väldigt klokt försvarsutskott som i total politisk enighet har deklarerat att ett medlemskap i EU icke är förenligt med Finlands alliansfria politik, utan att man då faktiskt måste lägga om kurs. Då bör man ha en offentlig demokratisk debatt om att lämna alliansfriheten. Det borde vi ha här också.

Tyvärr har vi inte haft det. Här i Sverige har utrikes- och säkerhetspolitiken smygvis förändrats. I dag är det på något sätt inte giltigt att tala om alliansfrihet som ett säkerhetspolitiskt alternativ. Jag hävdar att det är ett mycket viktigt alternativ. Det är viktigt att det finns alliansfria länder. Det är viktigt för att hävda små länders rätt till självbestämmande också i säkerhetspolitiken.

Fredstanken, Karl Erik Olsson, är naturligtvis inte historia. Vad jag menar är att den tanken är historia i det snäva västeuropeiska samarbetet. I dag handlar det västeuropeiska samarbetet inom den europeiska unionen inte om freden, utan det handlar om ekonomin.

Jag tror att Karl Erik Olsson och jag kan vara överens om att EU:s insatser då konflikterna i det forna Jugoslavien utbröt är mycket klandervärda. Man gick genom en erkännandediplomati på ett mycket tidigt stadium in och rörde om på ett sådant sätt att man försvårade och förvärrade de konflikter vi fortfarande lever med. Det var ingen särskilt hedervärd position som den europeiska unionen hade där.

Anf. 18 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Fru talman! Gudrun Schyman talar om EES-avtalet som olyckligt, men säger att vi ändå skall ha kvar det. Vad är det då vi skall göra? Skall vi stoppa kapitalets rörlighet nu, eller finns det några andra åtgärder? Det låter som om Vänsterpartiet hade en arsenal av åtgärder som var lämpliga att ta till. Jag känner inte till dem, och det gör troligen inte Gudrun Schyman heller, för då hade hon nog redan redovisat dem.

Samarbetet måste gå vidare. När detta samarbete rullar på kommer vi också in med politiska instrument. Det är den möjlighet vi har att kompensera det demokratiska underskott som finns för närvarande.

Vi har inte tagit ställning till EMU. Det gör vi senare. Naturligtvis har det lilla landet problem med att ligga utanför. Vi vet i dagsläget att vi inte kan skapa den trygghet som vi skulle vilja. Vi har t.ex. en räntenivå som är betydligt högre än den behöver vara, delvis beroende på att omvärlden inte riktigt litar till oss lika mycket som till andra. Därför är det viktigt att vi går vidare med samarbete också på det ekonomiska området.

Vi har olika uppfattningar – det är bara att notera det – när det gäller frågan om alliansfrihet. Det är uppenbart att ett samarbete innebär en ny situation där vi tar ett större ansvar för att utveckla denna del av Europa. Det är klart att detta gör att vi är med och påverkar framtiden mer än tidigare. Det upplever jag som någonting positivt.

Gudrun Schyman säger att fredsfrågan är historia i det snäva västeuropeiska perspektivet. Det är möjligt. Jag hoppas att det *är* så att dessa länder aldrig mer kommer att föra krig mot varandra. Det är ju skönt det. Då har man vunnit ganska mycket. Vad vi talar om här i denna kammare är inte det snäva västeuropeiska perspektivet, utan det är ett perspektiv där också Nordens länder kommer med, och där vi går vidare och utvecklar EU till att också omfatta Centraleuropa, Baltikum och kanske ännu mer av Europa så småningom. I det perspektivet är faktiskt inte fredsfrågan historia. Den är i högsta grad en framtidsfråga.

Anf. 19 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Karl Erik Olsson avfärdar det lilla salmonellaproblemet – jag förstår att han tycker att det är ett rätt litet problem – med att någon länsstyrelse har tyckt annorlunda. Att säga att Länsstyrelsen i Skaraborg inte skulle vara någonting att lyssna på låter litet övermaga för att komma från en decentralist.

Också Socialstyrelsen har uttalat sig kritiskt och sagt att den s.k. egenkontrollen kan leda till intressekonflikter. Sveriges veterinärförbund säger helt klart att man befarar att det som ett resultat av den annorlunda synen på salmonella ändå finns risk för en ökad import av salmonella till Sverige. Det struntar Karl Erik Olsson tydligen i.

Man kan tycka att det är en detalj, men det är kanske också betecknande för det nya sättet att se på remissinstanser. Man struntar i dem. De har ju ändå ingen betydelse. Remisstiden gick ju ändå ut efter det att man hade skrivit under avtalet, så de kunde ju ändå inte påverka. Det är väl ett led i den EU-anpassning av demokratins sätt att fungera som vi skall vänja oss vid. Personligen tänker jag inte vänja mig vid det.

Karl Erik Olsson säger att miljöfrågorna fick en så lysande behandling. Kan han då förklara varför det inte finns en enda svensk miljöorganisation som har applåderat avtalet? Tvärtom har utfallet fungerat så, att ännu fler av dem har gått in i motståndsrörelsen. Nu är Fältbiologerna, Framtiden i våra händer, Jordens vänner och Miljöför-

bundet aktiva på nej-sidan. Naturskyddsföreningen har på sin kongress uttalat att ett EU-medlemskap skulle leda till övervägande negativa konsekvenser för miljöpolitiken.

Detta är ett faktum. Det finns inte en enda miljöorganisation på ja-sidan. Hur går det ihop med Karl Erik Olssons påstående att miljöpolitiken har firat triumfer?

Faktum är att under de år EU-anpassningen pågått har miljöpolitiken backat. Naturskyddsföreningen, Dagens Nyheters miljökorrespondent och miljöorganisationer i USA som bevakar hela världens miljöpolitik har gjort bedömningen att i Sverige har miljöpolitiken gått bakåt under de år EU-anpassningen har pågått. Koldioxidskatten har anpassats och sänkts. Böndernas avgifter för användning av kemikalier i jordbruket har avskaffats. Listan kan göras lång.

Detta håller inte, Karl Erik Olsson. Fakta talar emot det Karl Erik Olsson säger. Miljön har fått stryk. Garantin mot salmonella och för övrigt även mot djursjukdomar håller inte enligt de viktigaste remissinstanserna.

Anf. 20 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Fru talman! Förhandlingarna om djursjukdomar, salmonella m.fl. problem genomförs i nära samarbete med de centrala myndigheterna – Statens veterinärmedicinska anstalt, Livsmedelsverket och Jordbruksverket. Vi kom fram till att det här var bra. En av de allra viktigaste slutsatserna av förhandlingarna på "mitt" område var att vi kunde gå ut och säga det här. Det är viktigt att alla i Sverige kan känna sig säkra på att maten är bra, även vid ett EU-medlemskap.

Per Gahrton säger att det kan bli vissa bekymmer med egenkontrollen i det avsändande landet, eftersom det kan föreligga partsintressen. Det är klart att det kan uppstå ett slags motsättning när man ser att det skulle vara bra att få exportera. Vi har gjort den bedömningen att ingen myndighet i ett EU-land skulle våga sätta en frisk-stämpel på ett parti som inte är friskt. Om någon ändå skulle göra det, skulle denne inte göra det mer än en gång.

I dag är kontrollen mycket sämre. Det finns nämligen en risk för att partier slinker in i landet utan att ha blivit drabbade av stickprovskontrollen. Därför blir det här säkrare vid ett EU-medlemskap, även om det kan finnas visst fog för farhågan att det kan uppstå en intressemotsättning.

Vi har inte struntat i vissa synpunkter, Per Gahrton. Vi har noga följt frågan och strävat efter en så bred lösning som möjligt. Detta är en viktig fråga. Jag förstår att nej-sidan inte vill släppa den här frågan. Jag är övertygad om att vi klarar att garantera att maten inte kommer att bli sämre vid ett EU-medlemskap.

Per Gahrton frågar varför de flesta miljöorganisationer är emot ett EU-medlemskap. Han besvarar frågan delvis själv genom att säga att man har gjort bedömningen att miljön har fått stryk under de senaste tre åren, under den senaste regeringen. Detta gör det litet lättare för mig att svara. Vi delar inte den uppfattningen. Per Gahrton nämnde själv koldioxidskatten och avgifterna på jordbruket. Koldioxidskatten

ändrades inte på grund av att vi tyckte att det var bra. Vi var av ekonomiska skäl tvungna att ändra skatten för att produktionen i Sverige inte skulle flytta någon annanstans där skatten är lägre. Personligen hoppas jag att vi kan höja skatten igen, eftersom den behöver vara högre än vad den är för närvarande.

Det har gjorts en undersökning av avgifterna på jordbruket. Dessa avgifter visade sig ha mycket liten betydelse för användningen. Dessutom var det en regleringsavgift kopplad till den gamla regleringsekonomin.

Anf. 21 PER GAHRTON (mp) replik:

Fru talman! Att koldioxidskatten inte ändrades därför att den var bra är en skön själs bekännelse. Den ändrades som ett led i EU-anpassningen. Så har det gått med en mängd saker. Detta har ert parti, som vill försöka vara ett miljöparti, tvingats att göra i den borgerliga regeringen.

Karl Erik Olsson vidhåller att ni har klarat garantin när det gäller salmonella. Frågan om risken för salmonella är viktig. Men om det bara hade gällt den frågan kanske det inte skulle ha räckt för att jag skulle rösta nej till EU. Det vill jag gärna betona.

Frågan är dock i sig mycket viktig. Den är ett exempel på hur man hanterar olika saker. Karl Erik Olsson vidhåller här att det är bra. Det finns dock fler remissinstanser än de jag har nämnt som har tagit upp den här frågan. T.ex. Länsstyrelsen på Gotland vill att kravet på salmonellafrihet skall gälla samtliga salmonellatyper och inte bara de speciella typer som man inom EU anser vara betydelsefulla. Det påpekas att det finns 2 000 salmonellatyper. Det är bara en handfull av dem som Karl Erik Olssons påstådda segrar handlar om. De andra typerna av salmonella har över huvud taget inte berörts. Detta framkommer i remissvar efter remissvar. Jag tror att det är ganska uppenbart för kammarens ledamöter att regeringen faktiskt inte har tagit dessa instanser på allvar.

Karl Erik Olsson nämnde Statens veterinärmedicinska anstalt. Det är just den som säger att introduktion i landet av nya smittämnen ökar om Sverige antar EU:s regelverk. I detta fall avsågs djursjukdomar.

Jag tycker att det är ganska allvarligt om man börjar hantera de ämbetsverk, experter och folkrörelser som är insatta i olika delar av det svenska samhällets myriader av detaljer på det sätt som ni har gjort i detta mycket konkreta fall med salmonellan. Är inte detta ett testfall på hur det kommer att bli i framtiden? Riksrevisionsverket har i sitt remissyttrande – jag hoppas att alla kammarens ledamöter har dessa viktiga remissyttranden aktuella för sig – sagt att ett EU-medlemskap leder till en oerhörd förändring av remissverksamheten. Det ställs krav på mycket snabba beslut. Man hinner inte med den omfattande remissbehandling som man har ägnat sig åt i Sverige. Den har nästan varit ett särmärke och ett hederstecken för den svenska demokratin. Det skall gå mycket snabbare.

Vi har sett hur det har kommit att bli i Danmark där de folkvalda ofta kommer in när realbesluten redan är fattade. I det avseendet är

Karl Erik Olssons svar mycket lärorika. De avslöjar att vi går mot en radikal förändring av den svenska demokratin. Remissinstanser, statliga myndigheter och folkrörelser kommer att få oerhört mycket mindre inflytande.

Anf. 22 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tror att det nu pågår en utveckling i samhället – i Sverige och i andra länder – där det går snabbare. Allt tenderar att gå snabbare. Det hänger inte särskilt mycket ihop med frågan huruvida vi skall gå med i EU eller ej. Processen, framför allt till följd av den tekniska utvecklingen, går snabbare. Man måste skärpa sig. Utredningar i dag tar inte alls så lång tid som de gjorde för tio eller tjugo år sedan. Remissomgångar får inte heller ta så lång tid. Men detta är någonting som vi bestämmer själva. Vi behöver inte underkasta oss några EU-regler.

Per Gahrton citerade den formulering som Statens veterinärmedicinska anstalt har använt: Vi riskerar att få in fler smittämnen om Sverige antar EU:s regelverk. Men det är detta vi inte gör. Vi hade 28 olika husdjurssjukdomar som inte finns i Sverige men i EU-länderna uppe till diskussion. Det finns tilläggsgarantier, övergångsperioder och vetenskaplig påverkan. Vi har mycket stora möjligheter att få ett system som är bra i slutändan. Redan i dag är det tillfredsställande.

När det gäller salmonella är det redan tillfredsställande. Vi kan aldrig få ett helt tätt system. Det finns faktiskt svenskar som reser utomlands. Bara det är en mycket stor risk. De kan komma hem med salmonella. Om vi får fram ett system som vi har förhandlat fram i avtalet som är bättre än det vi har i dag kan vi vara ganska nöjda, även om det inte är helt vattentätt eller salmonellatätt.

Att koldioxidskatten sänktes har inte med någon EU-anpassning att göra. Det är möjligen en anpassning till den alltmer internationaliserade ekonomin. Vi kan inte ha ett regelverk som väsentligt skiljer sig från omvärldens – i synnerhet inte när det är besvärliga tider och lågkonjunktur. Det får vi leva med, vare sig vi går med i EU eller inte. Det är inget argument i den här debatten.

Anf. 23 HADAR CARS (fp):

Herr talman! På riksdagens bord ligger nu ett förslag om svenskt medlemskap i den europeiska unionen. Nu kan var och en, varje svensk, inför folkomröstningen ta del av vad ett medlemskap kostar och vad det ger oss. Till skillnad från vad Per Gahrton uppenbarligen tror är förslaget utsänt till 1 500 folkbibliotek runt om i landet. Det går alltså alldeles utmärkt för var och en att ta del av förslaget.

Ja-alternativet står nu klart, kapitel för kapitel, punkt för punkt. Nu menar jag att det är dags, ja, hög tid, att svenska folket får veta vad nej-alternativet innebär, därför att om det, herr talman, har vi inte fått höra mycket, vare sig tidigare eller här i dag.

Det som Sverige deltar i, och det som vi på ja-sidan vill att Sverige skall fortsätta att delta i, är ett nära och alltmer fördjupat samarbete

mellan de demokratiska länderna i Europa. Det samarbetet är inget nytt. Sverige är med på Europatåget och det sedan länge.

Redan i slutet av 40-talet bildades Europarådet, och Sverige blev snart en av dess aktiva medlemmar. Vi var med på tåget. Ett tiotal år senare bildades den europeiska ekonomiska gemenskapen, det som senare blev EG/EU. När det hände var Sverige en av initiativtagarna till bildandet av det europeiska frihandelsområdet, EFTA, tänkt som en brobyggare till EG/EU. När sedan Storbritannien, Irland och Danmark tog steget från EFTA till EG slöt Sverige och övriga EFTA-stater ett mycket omfattande frihandelsavtal med den europeiska gemenskapen EG/EU. Vi var med på tåget.

Efter hand utvidgades vårt och EFTA:s samarbete med EU till att omfatta nya områden. Det skedde inte minst som resultat av den s.k. Luxemburgöverenskommelsen. Tåget rullade vidare, och vi var med.

När sedan EU bestämde sig för att inrätta en gemensam gränslös inre marknad ville vi vara med i den också, och det fick vi. Vi fick ett avtal, ett EES-avtal, där svenskar får delta i den europeiska inre marknaden på, i flertalet avseenden, lika villkor som medborgarna och företagen i det demokratiska Europa i övrigt.

Vad EES-avtalet inte ger oss är ett likvärdigt inflytande och lika medbestämmande, som de människor och de stater har som ingår i EU. I den debatt om EES-avtalet som föregick beslutet här i kammaren sades det med stor tydlighet ifrån av samtliga som förespråkade detta att vi skulle ansluta oss till EES.

Motstånd mot EES-avtalet i Sverige kom då från kommunisterna i Vänsterpartiet och från Miljöpartiet. Men EES-avtalet gick, i hela Sveriges intresse, igenom med stor majoritet i riksdagen och Sverige var på nytt med på tåget. Sverige var med på tåget där de europeiska demokratierna färdas tillsammans mot gemensamma mål för frihet, fred, förstärkt folkstyre, arbete och välfärd.

Det förslag som vi i dag remissbehandlar, förslaget om svenskt medlemskap i EU, ligger i linje med ett fullföljande av grunddragen i svensk Europapolitik, alltifrån tiden efter andra världskriget intill våra dagar.

Ett ja i folkomröstningen den 13 november är inget steg ut i det okända – tvärtom! Det innebär att vi stannar kvar på Europatåget. Ett ja innebär inte minst att vi får mer att säga till om på den fortsatta färden. Det innebär mer för Sverige att säga till om när det gäller omfattningen och inriktningen av samarbetet och öppenheten mot Östeuropa, om de baltiska staternas inlemmande i samarbetet, om ökade insatser för att förbättra Europas miljö, om ökade insatser för flera arbetstillfällen i Europa, om ökade insatser för Europa när det gäller tredje världen och om ökade insatser för fred i det forna Jugoslavien och i andra orosområden i Europa.

Ett ja den 13 november innebär att vi fortsätter att vara med. Nu ligger förslaget om hur det skall gå till på riksdagens bord. Men säger vi nej den 13 november innebär det att Sverige skall stiga av tåget, stå kvar på stationen, få stå där och se på när tåget rullar vidare bl.a. mot målet att ge allt fler människor arbete i Europa och att inom några år

också ge länderna i Östeuropa, i första hand Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern medlemskap.

Men vart skall vi gå om vi är för oss själva? Vart skall vi gå om vi stiger av tåget? Ni som nu säger nej måste redovisa det! Det är er skyldighet, jag vill gärna säga er förbaskade skyldighet, mot det svenska folket! Det var detta som jag trodde att ni var angelägna om att få göra i denna debatt. Men av den saken blev det ingenting. Ovissheten om nej-alternativet – vart det för oss, vad det kommer att kosta oss i Sverige i minskat inflytande, i mindre internationellt samarbete, i sämre miljö, i färre arbeten och högre räntor – är massiv.

Ett nej i folkomröstningen betyder stora förändringar, stora kostnader och en dimhöljd framtid för Sverige, vid sidan av den väg som de europeiska demokratierna väljer att gå. Ett ja är mycket tryggare. Vi vet vad det innebär. Ett ja är viktigt för jobben och miljön i Sverige. Ett ja slår upp portarna för Sverige, portarna till det nya Europa!

Anf. 24 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Det var ett mycket vackert tal. Men, Hadar Cars, det vore väl bra om vi kunde föra den här diskussionen och debatten utifrån fakta.

Alternativet till ett medlemskap är naturligtvis icke-medlemskap. Vad som händer då är att vi fortsätter att samarbeta med EU och andra länder, makter och pakter. Vi fortsätter att samarbeta utifrån EES-avtalet, som jag är övertygad om att vi kan förbättra med gemensamma krafter härifrån. Vi fortsätter också att ha frihandelsavtal med de baltiska staterna, och vi fortsätter att teckna egna avtal med andra länder och handelspartner.

Vi fortsätter att samarbeta med EU och andra länder när det gäller kultur, utbildning, forskning, handikappolitik, standardiseringspolitik och en väldig mängd annat. Vi fortsätter som en självständig stat i den internationella politiken, vi har en egen röst i FN, vi kommer att uppträda med en egen, progressiv, röst vid internationella miljökonferenser osv.

Detta är fakta. Detta är alternativet, Hadar Cars. Vad som tyvärr inte har redovisats från ja-sidan – Hadar Cars säger att det är så klart vad ett ja innebär – är kostnaderna. Hadar Cars nämnde detta litet i förbigående.

Det skulle vara mycket intressant att höra vad Folkpartiet nu har tänkt sig för förslag, lösning beträffande medlemsavgiften, de minskade skatteintäkterna som blir en följd av att gränskontrollerna släpps och att punktskatterna måste harmoniseras – det som man i Finansdepartementet har räknat med kommer att innebära ett skattebortfall på runt 20 miljarder kronor – och en medlemsavgift som inom denna mandatperiod kommer att belöpa sig till runt 20 miljarder kronor. Det blir alltså runt 40-50 miljarder kronor i utgifter, Hadar Cars!

Jag vet att Folkpartiet i valrörelsen talade om höjd matmoms eller vad det nu var – det har varit många olika bud här. Jag tror att de svenska väljarna skulle vara mycket betjänta av att få ett klart besked om varifrån pengarna skall tas. Inte en enda av de konsekvensutred-

ningar som har gjorts på en mängd områden har kunnat belägga med fakta att en konsekvens av ett medlemskap skulle vara en ökad ekonomisk tillväxt. Tvärtom vet man att det enda faktiska är utgifterna. Hur det blir med det andra vet man inte alls, eftersom det beror på en mängd andra saker. Det vore väldigt bra att få en redogörelse från jasidan om var pengarna skall tas!

Anf. 25 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Avgiften bör, tycker jag, betalas genom att man höjer mervärdesskatten på livsmedel. Samtidigt som vi bli medlemmar i den europeiska unionen kommer livsmedelspriserna att kunna sänkas. Därför blir det inte dyrare för konsumenterna. Det tycker jag skulle vara ett bra alternativ, men vi får se vad den nya regeringen lägger fram för förslag i det avseendet.

Det avgörande när det gäller kostnaderna är att vi av Gudrun Schyman inte får veta vad det kostar att säga nej. Kostnaderna kommer säkerligen att bli mycket höga, i form av ökad arbetslöshet och högre räntor. Det är kostnader för både staten och de enskilda av gigantiska mått. Det vore bra om Gudrun Schyman ville redovisa för oss hur stora hon tror att dessa kostnader kommer att bli. De är min själ inte obetydliga.

Gudrun Schyman sade att vi skulle ha våra utgångspunkter i fakta. Svenska folket får ett oerhört falskt intryck när hon säger att ett nej inte betyder någon förändring. Det är inga fakta i det uttalandet. Ett nej medför enorma förändringar. Folkomröstningen innebär förändringar vare sig det blir ett ja eller ett nej. Skillnaden i förändringstakten och framför allt i förändringsinriktningen blir avgörande beroende på om det blir ett ja eller nej. Ett ja är i allt väsentligt positivt. Ett nej skapar däremot ett stort antal nya och allvarliga problem för Sverige.

Gudrun Schyman stöder sig på EES-avtalet. Det är roligt att hon nu kan hitta något positivt i det avtal som hon så intensivt bekämpade för bara några år sedan. I detta avtal ser hon räddningen för Sverige. Det som vi talade om som ett bra steg på vägen har för Gudrun Schyman nu blivit en slutstation. Jag tror att Gudrun Schyman efter några år kommer att tycka att det är väldigt bra att Sverige kom med också i den europeiska unionen – om svenska folket bestämmer så. Hon skulle inte vara ensam om att tycka det. Många av de partier i andra länder som har varit tveksamma till EU – däribland inte minst en del miljövänner – slåss nu inom EU för ett fortsatt medlemskap och för en fortsatt fördjupning av samarbetet. Som de ser det är det nämligen den bästa grunden för att också trygga en bättre miljö i Europa.

Gudrun Schyman är välkommen i lägret den dag då svenska folket har sagt nej till henne och ja till Europa.

Anf. 26 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att vi har helt olika scenarier framför oss. Jag får väl välkomna Hadar Cars i den situation som uppstår när en majoritet av det svenska folket faktiskt har sagt nej till ett medlemskap i den europeiska unionen. Framför allt kommer jag att

välkomna Hadar Cars i det förändringsarbete som vi har framför oss för att få EES-avtalet att bli bättre än vad det är i dag. Numera är vi ju överens om den kritik som Vänsterpartiet var ganska ensamt om när detta avtal drevs igenom i den svenska riksdagen.

Jag utgår från fakta, Hadar Cars, när jag säger att alternativet till ett medlemskap är ett fortsatt samarbete. En av grunderna är detta EES-avtal som en majoritet, inklusive Hadar Cars, var med om att driva igenom i den svenska riksdagen. Jag rättar mig efter demokratiskt fattade beslut. Jag tycker att det är klokt att uppträda på det sättet.

Det är intressant att höra att en höjd moms skall betala medlemskapet. Har man inom Folkpartiet räknat på detta? Vad kommer den höjda momsen att innebära för gemene man och kvinna? Vi vet att framför allt låginkomsttagare använder merparten av sina inkomster just till mat. Därför kommer en radikalt höjd moms att fördelningspolitiskt bli väldigt ansträngande, Hadar Cars. Jag hoppas att ni har räknat på detta, och jag hoppas att jag nu får höra en ungefärlig procentsats. Hur mycket kommer momsen att höjas för att vi skall kunna betala detta medlemskap?

Anf. 27 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Vi skall återkomma i den frågan med exakta siffror så småningom. Låt mig bara erinra om att man i Norge räknar med att mervärdesskatten, bl.a., blir högre än vad den är i dag om det blir ett nej. Därför innebär det säkert också skattemässigt en förbättring också för svenska folket om man skulle säga ja.

Jag skall återgå till detta med fakta. Gudrun Schyman vill framhålla att hon står för det. Samtidigt säger hon t.ex. – jag skall bara ta fasta på det, herr talman – att vi om det blir ett nej skall hjälpas åt med att omförhandla EES-avtalet. På något sätt får hon det att framstå som om det finns någon förutsättning för detta, som om det vore en reell möjlighet.

Detta skulle innebära att de länder som vi just då hade sagt till att vi inte vill ha något särskilt fördjupat samarbete med omgående skulle vara beredda att sätta sig i en förhandling med oss för att förbättra det avtal som flera av dem redan tycker ger Sverige alldeles för många fördelar. De skulle förhandla med oss i syfte att ge oss ett ökat inflytande i den union som vi sparkar på smalbenen. Gudrun Schyman menar att detta är realistiskt. Det är fakta för henne. Att slänga ur sig detta här i riksdagen är att slå blå dunster i ögonen på folket, Gudrun Schyman. Hon försöker vilseleda svenska folket när det gäller vad som är möjligt och realistiskt att åstadkomma.

Ett nej till EU den 13 november innebär inte att det blir ett förbättrat EES-avtal. Sannolikt innebär det att EES-avtalet efter några år kommer att urholkas, kanske till den grad att det inte längre kan fungera på det sätt som det var tänkt när vi skrev under det. Förutsättningen för att avtalet skall kunna fungera är att alla de ändringsförslag som EU tar fram – och som gäller också för de länder som tillhör EES – måste godkännas av Sverige, bl.a.

Vi måste hålla det för sannolikt att viljan att förhandla med oss om förändringar som påverkar alla de 360–370 miljoner människor som ingår i EU blir mindre stark inom den europeiska unionen än vad den hittills har varit – när Sverige har varit på väg mot ett medlemskap. Jag tror att man i flertalet fall kommer att förelägga dessa ändringar för oss och säga: Om ni vill vara med finns det en liten rad där det står "för kungariket Sverige". Där kan ni skriva under.

Detta är den förändring som inträffar med enbart EES-avtalet. Vi blir ännu mer utsatta och får ännu mindre att säga till om. Man kommer att ta ännu mindre hänsyn till våra idéer, uppslag och intressen i det europeiska samarbetet.

Det finns inte någon som helst trovärdighet i att vi skulle få ett förbättrat avtal, ett avtal som ger oss mer inflytande och mer att säga till om. Ändå är det detta som den faktatörstande Gudrun Schyman för fram som alternativet till det svenska folket. Jag ber faktiskt om ursäkt å Gudrun Schymans vägnar.

Anf. 28 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Hadar Cars, ni genomdrev först EES-avtalet, och nu försöker ni använda det som ett tillhygge mot oss som redan då såg dess brister. Det är ett ganska magstarkt sätt att debattera på.

Avtalet har stora brister när det gäller miljön och demokratin. Det har klara fördelar för den svenska exportindustrin. Det är självklart att detta är ett avtal som, precis som normala avtal, efter hand kommer att kunna förändras. Då har vi en möjlighet att förhandla om det. Men EES-avtalet spelar i en helt annan division än vad EU-medlemskapet gör. EES-avtalet motsvarar och kommer på sin höjd att motsvara 10–15 % av ett EU-medlemskap. Det handlar alltså om en helt annan sak.

Alternativet är ett självständigt Sverige i alla former av internationellt samarbete som den svenska grundlagen tillåter. Det är ett koncist sätt att uttrycka det på.

Vad händer om det blir ett nej? Det har förekommit en del skräckpropaganda. Jag tycker att det hittills har varit ganska milda tongångar i dag, men Hadar Cars nuddade vid vad som skulle hända om det blir ett nej.

Dagens Industri skrev häromdagen att EU-valet inte skrämmer marknaden och att ett nej till EU i folkomröstningen inte resulterar i något räntekaos.

I dag kunde vi läsa i DN om Schweiz – ett litet land mitt inne i EU – som tycks klara sig ganska bra utan vare sig ett EU-medlemskap eller ett EES-avtal. Schweiz har mycket speciella förutsättningar. Jag vill härmed ha sagt att jag inte vill kopiera Schweiz, men det är ett exempel på att katastrofen är ganska långt borta.

Det viktiga är att vi har valfrihet. Det finns inte något ekonomiskt tvång att gå med i EU, utan det är valfrihet. Det är en viktig lärdom som man kan dra delvis av den här debatten, eftersom ja-sidan har varit förhållandevis mild när det gäller skräckskildringar av hur det skulle bli om det blir en nej-seger.

Hadar Cars sade att svenska folket naturligtvis skall få ta del av alla handlingar. 1 500 exemplar är utsända till folkbiblioteken. Det är inte det som jag har talat om. Jag talade om det som man gjorde i Danmark. Där lade man ut gratisexemplar av Maastrichtfördraget. Det gick åt en halv miljon exemplar. Sedan röstade danskarna nej. Är det rädslan för att folket skulle bli skeptiskt om de fick originalhandlingarna som ni inte kan acceptera att skicka ut Maastrichtfördraget, unionsfördraget, i en tillräckligt stor upplaga? Då skulle var och en som ville kunna få ett eget exemplar att ta med sig hem. Är det verkligen en orimlighet för en liberal som Hadar Cars?

Anf. 29 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Det har nämnts för mig att kostnaden för att skicka ut exemplar till 1 500 bibliotek är i storleksordningen 3 miljoner kronor. Om vi skulle skicka ut inte 1 500, utan 7 eller 8 miljoner exemplar, kan Per Gahrton summera vad den kostnaden skulle bli och fråga sig om det möjligen är det effektivaste sättet att informera svenska folket om avtalets innehåll.

Jag tror att de flesta är tacksamma om de kan få möjlighet att ta del av en förkortad version av det avtal som riksdagen nu har på sitt bord, men som vi inte kommer att ta ställning till förrän efter folkomröstningen den 13 november.

Per Gahrton har talat en del om miljö och EES. Vi som var för EES när beslutet fattades här i riksdagen dolde inte vår uppfattning, att det i EES-avtalet saknades möjligheter för Sverige att göra sin röst hörd på ett tydligt sätt. Vi skulle framför allt inte få medinflytande och medbestämmande i samma utsträckning som ett medlemskap skulle erbjuda oss.

Vi konstaterade också att jordbruket låg utanför avtalet, vilket var en nackdel. En export på kanske 4 miljarder svenska kronor är möjlig för det svenska jordbruket vid ett medlemskap. Att kostnaderna vid gränspassager och liknande i storleksordningen 5-10 miljarder blev kvar trots EES-avtalet var vi medvetna om. Men vi tyckte ändå att det var ett avtal som förde oss åt rätt håll.

Ni var då inte med i denna kammare. Men vi möttes i flera debatter, så jag vet vilket energiskt motstånd Per Gahrton och hans kamrater bjöd mot EES-avtalet. Därför tycker jag faktiskt att det är litet löjligt när Per Gahrton står här och säger: Visst finns det vissa brister med EES-avtalet, men det är ändå det som vi skall bygga på som ett alternativ till medlemskap i EU, vi som satte oss emot det. Jag tycker att det är ganska knepigt, Per Gahrton, om jag skall vara ärlig. Det är inte ett uttryck för ett långsiktigt tänkande och en realism i de frågor som vi behandlar här i dag.

Herr talman! Jag skall, om så anses angeläget, återkomma till frågan om miljön i min nästa replik.

Anf. 30 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Jag kan ge Hadar Cars personligen det erkännandet att han en gång inför EFTA-delegationen, såvitt jag minns, gjorde en

förödande föredragning om en tvåpelarmodell med osmos, som punkterade möjligheterna till en fungerande demokrati med EES-avtalet, vilket stärkte oss i vår kritiska grundsyn.

Faktum är att den stora majoriteten av dagens EU-anhängare, vilka har genomdrivit EES-avtalet, presenterade EES-avtalet som en fullt tillfredsställande slutstation för överskådlig tid för den svenska samarbetsrelationen med Europeiska unionen. Det är snarast dessa personer som har vissa problem med samvetet.

EES är inte vårt alternativ. Det är en liten del i alternativet. Vi måste ha en organiserad grannskapsrelation med den europeiska unionen. Det har vi aldrig varit motståndare till. Sverige hade ett frihandelsavtal, och nu har vi detta bristfälliga EES-avtal som mest är gynnsamt för exportindustrin. Men visst måste den också ha sitt, och därför ingår det i alternativet.

Det grundläggande alternativet är ett Sverige som kan bestämma över sitt eget öde och som kan delta i det internationella samarbetet med en egen röst, vilket man inte kan göra i EU, och som har siktet inställt på hela världen och inte bara på Västeuropa.

Det är ett Sverige som självt kan bestämma sin ekonomiska politik utan att få betygsättning av EU-kommissionen, vilket ju Danmark redan får. Danmark får bakläxa för att man åtstramar för litet i en situation med 12 % arbetslösa, men ingen bakläxa för att man har 12 % arbetslösa. Det vad var som hände vid ECOFIN-mötet häromdagen.

Det är ett Sverige som slipper sådana tvångströjor, utan kan föra en politik som kan gynna Sverige och svenska folket, men som också, som i de bästa tiderna, kan vara ett föredöme för andra länder som vill skapa ett modernt industrisamhälle som även klarar av rättvisa, full sysselsättning och effektiv miljöpolitik.

Detta alternativ har vi redogjort för tusentals gånger, och vi kommer säkert att hinna med ett par tusen gånger till innan den 13 november. Vi kommer varenda gång att få höra att vi inte har något alternativ. Vi har inte någon lunta på 3 000 sidor med traktat. Vi har inte en annan supermaktspyramid att rekommendera, utan vi har ett fritt och självstyrande Sverige i ett globalt samarbete.

Anf. 31 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Per Gahrton sade att de inte hade någon lunta i alternativet. Nej, de har inte ens en enda liten lapp.

Jag vill i övrigt beröra tre saker. Per Gahrton sade att Sverige inte skulle få en egen röst. Jo, det får vi visst det. Men det är också viktigt att tänka efter hur tungt vår röst väger. Per Gahrton tycks tro att intresset i omvärlden minskar för de länder som går in i den europeiska unionen. Verkligheten är precis den motsatta.

I internationell press runt om i världen skrivs det mycket mer om vad folk tänker och tycker i Danmark än om vad man tänker och tycker i Sverige av det enkla skälet att vad Danmark tänker och tycker är intressant därför att det påverkar samarbetet i den europeiska unionen. Vad Sverige tycker och tänker är mindre intressant, eftersom vår påverkan i dessa avseenden är mycket obetydlig.

Sedan till frågan om räntorna. Jag fruktar på god grund, att om det skulle bli ett nej i folkomröstningen, vilket Gud förbjude, skulle vi antagligen redan följande dag få uppleva att det skakade till i Reuterskärmarna runt om hos dem som sysslar med de finansiella frågorna. Vi har sett så många oberoende institut som har granskat frågan och kommit till slutsatsen, att ett Sverige utanför EU skulle resultera i högre räntor, att det finns grundade skäl att tro att det skulle bli fallet.

Herr talman! Jag är slutligen litet bekymrad över miljörörelserna, men inte på det sätt som Per Gahrton tror, utan därför att de kopplas ihop med sådana personer som Per Gahrton.

Per Gahrton vill ge ett intryck av att miljörörelserna och miljöorganisationerna är lika inåtblickande och isolationistiska som han själv. Jag tror att det kan skada tilltron till miljörörelserna om det skulle vara fallet.

Det finns många personer med starkt engagemang för miljön som av miljöskäl kraftfullt och tydligt uttalar sig för svenskt medlemskap i den europeiska unionen. Låt mig nämna några namn: Björn Gillberg, Anders Wijkman, Marit Paulsen, Per Wramner och Lennart Daléus. Jag kan göra listan väsentligt längre. Det är människor som har tagit upp kampen för en bättre svensk miljö. De är av miljöskäl för medlemskap i EU.

Låt oss se till att vi inte förstör tilltron till svenska miljöorganisationer genom att stämpla dem som inåtriktade, bakåtblickande organisationer som är mot ett ökat internationellt samarbete innefattande ett samarbete med de europeiska demokratierna.

Anf. 32 HOLGER GUSTAFSSON (kds):

Herr talman! Sveriges utrikespolitiska tradition utgör tillsammans med vårt nationella arv en viktig del av landets identitet i ett internationellt perspektiv. Utrikespolitikens syfte är att verka för en internationell stabilitet som möjliggör en gynnsam samhällsutveckling för fred och social välfärd.

En dynamisk omvärld kräver en dynamisk utrikespolitik som kan finna nya lösningar på dagens problem. Kampen för demokrati, mänskliga rättigheter, rättssäkerhet och välstånd kräver effektiva internationella samarbetsformer.

Kristdemokraterna i Sverige, kds, har nu under lång tid förordat ett svenskt medlemskap i EU av realpolitiska men också av ideologiska skäl. Vi välkomnar därför att ett omfattande förhandlingsarbete nu har genomförts så att, om svenska folket så önskar, Sverige kan ansluta sig till den europeiska gemenskapen, EU.

EU är den enda riktigt verksamma europeiska organisation där Sverige tillsammans med andra länder kan påverka och möta de stora gränsöverskridande utmaningarna, såsom ekonomi, välfärd, säkerhet och miljö

Vi kan konstatera att de som säger nej till detta samarbete egentligen bara förenas av sitt nej till EU. Några anser att EG var bättre än EU, andra anser att EES-avtalet är fullt tillräckligt, medan åter andra endast vill ha frihandelsavtal med EU och en nordisk union.

I ett internationellt perspektiv är det nordiska samarbetet, på grund av likheterna länderna emellan och den geografiska närheten, viktigt, men vi måste också inse dess begränsningar. Finland, Sverige, Norge, Danmark, Åland, Färöarna och Grönland utgör en stor landareal men har endast 23 miljoner invånare – det är mindre än befolkningen i Belgien och Nederländerna tillsammans.

Det samarbete som finns mellan de nordiska länderna är omfattande och bör utvecklas ytterligare. Vid ett EU-medlemskap kommer det befintliga nordiska samarbetet visa sig vara mycket värdefullt. Det kommer att uppvärderas och utvecklas som en nordisk samsyn, som är angelägen att presentera på gemenskapsnivå inom EU. Det nordiska samarbetet skall därför i ett framtida perspektiv ses som ett regionalt forum inom en större enhet.

Herr talman! I detta sammanhang är det värt att notera att många av de nackdelar som Miljöpartiet hyser farhågor om när det gäller EU kan man utan betänkligheter acceptera och t.o.m. förorda inom en nordisk union.

Av rapporten Norden som alternativ till EU framgår att man inte har något emot att uppge suveränitet och självständighet i en nordisk tullunion och att man inte har något emot överstatlighet när det gäller kapitalrörelser, industri-, energi- och socialpolitik.

Samma rapport visar att man är beredd att äventyra framtiden för den välfärdsfaktor som har betytt mest för Sveriges välstånd, nämligen frihandeln i Europa.

Anmärkningsvärt nog kan också Miljöpartiet tänka sig att uppge den militära alliansfriheten inom ramen för ett nordiskt försvarsförbund, ett nationellt steg som inte medlemskapet i den europeiska unionen kräver.

Miljöpartiet anklagar EU för att vara en rikemansklubb som utestänger tredje världen, samtidigt som man i sin rapport föreslår åtgärder som skulle ha sådana konsekvenser att handeln för tredje världen kraftigt reducerades. I rapporten föreslås nämligen att gränsskyddet inom svenskt jordbruk läggs på en sådan hög nivå att självförsörjning uppnås. Den här principen skulle innebära ett allvarligt hot mot tredje världens utveckling.

När det gäller det verkliga förhållandet mellan tredje världen och EU kan man konstatera, att eftersom kristdemokrater och socialdemokrater från första början har varit tongivande i EG-sammanhang, har solidaritet och gemenskap varit centrala begrepp i Europabygget. Tanken har varit att skapa så goda och nära relationer mellan Europas folk att krig aldrig mer skall bli möjliga. Visionen är också att frukterna av det europeiska samarbetet skall komma människor i tredje världen till del.

Jag vill understryka att de europeiska kristdemokraterna inte har ett snävt EU-perspektiv på välfärdsutvecklingen. EU lägger mycket stor vikt vid att utveckla de sociala och ekonomiska relationerna mellan Central- och Östeuropa, Medelhavsländerna och Mellanöstern.

Med tredje världen har EU, och de enskilda medlemsländerna, privilegierade relationer via de s.k. Loméavtalen. Att EU river de inre

gränserna betyder därmed inte att man höjer de yttre gränserna. Tvärtom pågår i fråga om de yttre tullarna en nedmonteringsprocess, som initieras och drivs av de pågående GATT-förhandlingarna.

Redan i dag är EU världens största enskilda bidragsgivare. EU ger bistånd och stöd till 69 länder i Afrika, Karibien och Stilla-havsområdet, anslutna till den s.k. Lomékonventionen, ett antal länder i Asien och Latinamerika, flertalet av de länder i Medelhavsområdet som inte är medlemmar i EU samt länder i Central- och Östeuropa.

Herr talman! Sammanfattningsvis: Det finns avsevärt mycket mer som förenar oss i Västeuropa än vad som skiljer oss åt.

Det förhandlingsresultat som proposition nr 19 om svenskt medlemskap i EU innehåller i fråga om

- svenska miljökrav
- svensk alliansfrihet
- gemensam handelspolitik
- ekonomiskt och monetärt samarbete
- gemensam jordbrukspolitik
- svenskt regionalstöd
- rättssamarbete, osv.

är så fördelaktigt för Sverige att det bör kunna antas utan ängslan och tvekan även av de mest kritiska till svenskt medlemskap.

Sverige deltar i dag i många samarbetsorgan både inom och utanför Europa för att främja landets olika intressen: Europarådet, OECD, ESK, FN, m.fl. Dessa är ett komplement, inte ett alternativ, till EU, eftersom de saknar den effektivitet och handlingskraft som erfordras på den europeiska kontinenten.

Herr talman! Det är Kristdemokraternas övertygelse att svenska folket den 13 november bör rösta ja till detta medlemskap.

Anf. 33 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Det var en väldig skönmålning av EU:s tredje-världen-politik och svartmålning av det nordiska samarbetet som Holger Gustafsson ägnade sig åt.

När det gäller frågan om EU och tredje världen tvingas jag trötta kammaren med information från en någorlunda sakkunnig instans, nämligen SIDA, som påpekar att EU:s bistånd har kopplingar som avspeglar EU:s medlemsländers förutvarande ofta koloniala relationer. Biståndet är väldigt centralstyrt. Man berättar t.ex. att EU:s bistånd till Namibia används som ett påtryckningsmedel för att förmå den namibiska regeringen att ge EU:s medlemsstater fiskerättigheter. Så kan det se ut! Detta var bara ett exempel.

Faktum är att i EU-kommissionens senaste biståndsprogram sägs det klart att biståndet skall vara ett led i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, som syftar till att ge EU en mer central roll i världspolitiken. Det svenska biståndet har säkert många brister, men det är i varje fall inte ett led i någon sådan svensk stormaktspolitik. Här finns en grundläggande skillnad i attityden till omvärlden.

Holger Gustafsson svartmålar på ett ganska märkligt sätt försöken att fördjupa det nordiska samarbetet. Det är intressant att det precis har kommit ut en ny bok från Nordiska rådet. Kanske har alla riksdagsledamöter fått en liten lapp om den. Jag har inte läst boken — den finns väl inte tillgänglig än – men i reklamtexten står att det i boken hävdas att EU-fixeringen under de senaste åren har lett till en nedvärdering av den folkliga sympatin för nordisk sammanhållning. Man säger också att det speciella med det nordiska samarbetet inte är att vi är blåögda nordbor – sådant är oss helt främmande – utan att det har förekommit ett folkligt, praktiskt samarbete, att man har tagit bort passkontroller, att man har gjort det möjligt för nordbor att studera i varandras länder, ha med sig postsparbanksboken, jobba i varandras länder, osv. Det är fråga om en mängd praktiska saker men inte de centralistiska överbyggnader som är kännetecknande för den europeiska unionen.

I Miljöpartiet har vi tagit ställning för ett fördjupande av det nordiska samarbetet i syfte att av Norden göra den ekologiska föregångsregion som den nordiska miljö- och alternativrörelsen har jobbat för i årtionden. Det är det som är vårt syfte med en fördjupning av det nordiska samarbetet. Vi har som parti inte tagit ställning för sådana enskildheter som Holger Gustafsson nämnde i sitt anförande, utan det pågår en öppen diskussion. Det är emellertid inte fråga om någon sorts "mini-EU" i nordisk dräkt – på intet sätt – utan det skall vara ett nordiskt samarbete som bygger på just den folkliga förankringen.

Anf. 34 HOLGER GUSTAFSSON (kds) replik:

Herr talman! Per Gahrton måste ha lyssnat mycket dåligt till mitt anförande, eftersom han hävdar att jag "svartmålar" det nordiska samarbetet. Jag uttryckte vid flera tillfällen att det nordiska samarbetet är värdefullt och att det behöver utvecklas. Men det är viktigt att man i debatten klargör att en nordisk union inte är ett realistiskt alternativ till EU. Det har inte och kommer inte att få den effekten.

Den nu föreliggande debatten kring det nordiska samarbetet förefaller mig mer som någonting som man har tagit till för att hitta ett alternativ. Först har man bestämt sig för att vara emot EU. Sedan vill man fokusera intresset på något annat. Då har det passat mycket bra att tala om en nordisk union eftersom vi känner oss väl hemma i Norden.

Jag har inte svartmålat det pågående samarbetet. Det bör i stället utvecklas. Min och vår uppfattning är att det bör utvecklas inom ramen för ett EU-samarbete. Det skulle bli ett regionalt samarbete som kan vara ett exempel för övriga regioner inom EU. Men det kommer aldrig att ha den effektivitet som vi behöver. Dessutom står det inte på den politiska dagordningen i dag.

Anf. 35 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Faktum är att ett fördjupat nordiskt samarbete är mycket populärt i samtliga nordiska länder. Då menar jag inte något mini-EU. I samtliga nordiska länder får det fördjupade nordiska samarbetet en större anslutning än ett medlemskap i EU när man gör opinionsmätningar.

Det är detta som ja-sidan har upptäckt. Det nordiska samarbetet är farligt i den bemärkelsen. Därför försöker man förlöjliga när vi som enda parti seriöst försöker att utreda och allsidigt diskutera olika moment i ett möjligt nordiskt samarbete. Det har vi gjort i en rapport av Åsa Domeij. Jag antar att det var den som Holger Gustafsson läste ur.

När detta presenteras på det sätt som Holger Gustafsson gjorde tar jag det definitivt som en svartmålning. Det finns inga partibeslut om att skapa något slags mini-EU. Det finns en öppen diskussion om hur man skall kunna gå vidare på den väg som representeras av det nordiska samarbetet. Det är väsensskilt från den europeiska unionen. Det är ett samarbete på folklig nivå utan en jättelik centraladministration.

Vi har inte sagt att vi aldrig kan tänka oss någon form av överstatlig beslutsrätt någonstans. Vi kan tänka oss det i begränsad omfattning så som Sveriges gällande grundlag tillåter. I begränsad omfattning kan beslutsrätten överlämnas.

Det kanske största felet med EU är att det inte finns någon begränsning. Det är inte några få utvalda ämnesområden där man tillåter överstatliga beslut, utan det är tusentals och åter tusentals.

Vi vill ha en öppen och seriös diskussion om vilka frågor det är lämpligt att fatta överstatliga beslut om i en internationaliserad värld. Dessutom vill vi diskutera på vilken nivå det skall ske, nordisk, europeisk eller global. Det hade varit en seriös diskussion i den internationaliserade värld vi lever i. Men den förstörs ju totalt av EU-anhängarnas inlåsning i ett visst projekt som har mycket speciella syften. Dessa kan sannerligen inte förändras av att ytterligare ett litet land låter sig slukas av jätten.

Anf. 36 HOLGER GUSTAFSSON (kds) replik: Herr talman! Nej-sidan framställer ofta i debatten att EU skulle omfatta nästan alla områden i samhället. Detta är icke sanning. EU har inte mer makt att besluta överstatligt än vad det får av sina medlemsländer från fall till fall.

Vissa länder har också uttalat att de förbehåller sig rätten att gå ur om man skulle gå över gränsen. Det finns alltså ett begränsat område, nämligen det som handlar om gränsöverskridande frågor, där det är vårt önskemål att få gemensamma beslut. Där kan inte varje nation själv fatta besluten, utan de vill ha hjälp med detta.

Vi som har sett att ett nordisk samarbete fungerar väl tror på samarbetets möjligheter. Vi tror att detta skulle kunna fungera även inom EU. Det handlar faktiskt om samarbete i båda fallen. Vi tror inte att människorna i centrala Västeuropa är svårare att samarbeta med än människorna i Norden. Eftersom det går att samarbeta i Norden tror vi också att det fungerar väl i ett bredare perspektiv. Det kan ge en större effektivitet och en större glädje för det svenska folket och för övriga inblandade.

Anf. 37 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Sverige behöver mer samarbete med grannarna i Europa och inte mindre. Det behövs över huvud taget mer samarbete

mellan Europas länder. Jag är övertygad om att ett sådant samarbete mellan de demokratiska staterna i vår världsdel är värdefullt både för vårt land och för Europa som helhet.

Jag är också övertygad om att Sverige kan spela en viktig roll i den europeiska unionen om det svenska folket säger ja den 13 november. Detta markeras också i den nya regeringens regeringsdeklaration. Där anges en lång rad uppgifter för svensk del om det svenska folket röstar ja.

Det handlar om att arbeta för en ytterligare utvidgning av den europeiska unionen mot öst.

Det handlar om ökad öppenhet och insyn, fastare parlamentarisk och folklig förankring av arbetet.

Det handlar om att målen för sysselsättning, tillväxt och välfärd måste bli lika ambitiösa som målen för finansiell stabilitet.

Det handlar om att stärka löntagarnas ställning på arbetsmarknaden.

Det handlar om att se till att frukterna av den stora gemensamma marknaden kan komma alla till del. Såväl konsumenter och löntagare som människor i olika regioner i Europa skall kunna få del av frukterna. Det krävs också en gemensam europeisk konsumentpolitik.

Hoten mot miljön känner inga nationsgränser. Det vet vi. Ett EU-medlemskap kan stärka de krafter inom EU som arbetar för en miljömässigt hållbar utveckling och för bra, hållbara och miljövänliga transportsystem som främjar utvecklingen i Europas alla regioner.

Det handlar om att arbeta för jämställdhet i arbetsliv och familj samt en jämn fördelning av kvinnor och män i de organ som Sverige bidrar till och deltar i i det europeiska sammanhanget.

Det handlar om att arbeta för en allomfattande freds- och säkerhetsordning i Europa. Det handlar om arbeta för att den europeiska unionen skall vara öppen mot omvärlden, främja frihandel och vidga det ekonomiska samarbetet med Central- och Östeuropa.

Genom en sådan samlad politik kan Sverige tillsammans med andra länder göra Europa till en progressiv kraft i världen som kan åstadkomma ekonomiska och sociala framsteg, rättvisa och delaktighet.

Det är problematiska utfästelser om arbete vid ett ja i folkomröstningen som kommer i den nya regeringens regeringsdeklaration. Dessutom har vi i dag ett förhandlingsresultat att diskutera. Det ligger i den proposition som vi nu diskuterar i en remissdebatt. Det är ett bra förhandlingsresultat.

Det är utan tvivel så att det förhandlingsresultatet också har påverkats positivt av den socialdemokratiska riksdagsgruppens mycket aktiva medverkan. Vi hade som bekant ett femtiotal konkreta krav på förhandlingarna innan de inleddes. Vi i riksdagsgruppen har gjort en ordentlig utvärdering av hur dessa krav har tillgodosetts. Vi har kunnat konstatera att de till den allra största delen har tillgodosetts på ett bra sätt. När det gäller de begränsade utestående frågor där vi har haft olika mening kommer socialdemokraterna i riksdagen att väcka en motion till den proposition som nu ligger på riksdagens bord.

Allt detta finns. Allt detta har vi att ta ställning till. Vad är då nejsägarnas alternativ?

Jag har lyssnat på den här debatten under ganska lång tid nu. Jag har fått utomordentligt liten vägledning i vad det är för politik som skall föras i Sverige den 14 november om det blir ett nej i folkomröstningen. Hur skall man kunna parera de höga räntor som vi permanent kommer att få leva med i vårt land om vi står utanför ett samarbete där så gott som alla andra är med? Efter hand kommer ju också Österuropas länder att vara med eftersom de har inbjudits till förhandlingar om medlemskap.

Jag säger inte att det inte går. Men frågan är hur man skall göra det. Vad är det för slags politik som i så fall skall få ner räntorna till europeisk nivå? Vad är det för slags politik som skall föras så att sysselsättningen inte flyttar ut till det stora gemensamma samarbete som vi står utanför? I den här debatten har nej-sidan inte sagt någonting om det.

Vänsterpartiet, som har ställt frågor till de andra partierna under denna debatt, vill uppenbarligen isolera inte bara Sverige från samarbetet med andra länder utan också den svenska arbetarrörelsen från våra meningsfränder i Europa. Det har framgått av diskussionen.

Men har Gudrun Schyman tänkt på varför praktiskt taget hela den europeiska vänstern, såväl partierna som fackföreningsrörelsen, tror på samarbetet i den europeiska unionen? Det har man heller inte svarat på i den här debatten. Hur kommer det sig att medlemsländernas socialdemokratiska partier är de som starkast står för Maastrichtavtalet? Jo, därför att det har en politisk dimension. För dem räcker inte marknaden.

Vad tror ni att det beror på att ni är ett av de utomordentligt få vänsterpartier i Europa som vill stå utanför Europeiska unionen? Förstår vänstern i Europa inte sitt eget bästa? På vilket sätt tror ni att den europeiska arbetslösheten kan bekämpas effektivare om Sverige står utanför, när ekonomin är så kraftigt internationaliserad och sammanflätad som den är?

De krafter i den europeiska unionen som vill utveckla och försvara den sociala välfärden och som står för en satsning på full sysselsättning vill ha med Sverige, Norge och Finland. Det är en myt att vi blir svaga i den europeiska unionen. Ensam är inte stark. Tillsammans med de andra nordiska länderna – om folken i de länderna väljer att bli medlemmar – och tillsammans med likasinnade i andra EU-länder kan vi bli en stark faktor.

Till Miljöpartiet är frågan given: På vilket sätt blir Europas miljö bättre av att vi står utanför det forum där besluten fattas? Många av era partivänner vill ju samarbeta inom ramen för den europeiska unionen med nya medlemmar.

Det är inte av programmatiska skäl som man har röstat emot det i Europaparlamentet, Per Gahrton! Europas gröna har tvärtom uttalat att man välkomnar en utvidgning av den europeiska unionen med medlemskap av Österrike, Finland, Norge och Sverige och att det kommer att vara bra för unionens miljöpolitik och sociala politik. Det är ett

programmatiskt uttalande för att man vill ha med oss, och det känner naturligtvis Per Gahrton till.

Vad är det som gör att Europas miljö, som andra gröna partier önskar förbättra tillsammans med oss som medlemmar, för er är en fråga där ni själva vill stå utanför det enda förpliktigande samarbetet? Vi vet alla att annat miljösamarbete handlar om deklarationer, som efterlevs i utomordentligt olika grad av olika länder. Det förpliktigande samarbetet för att lyfta fram miljön finns inom EU.

I dessa frågor har vi inte fått några besked i debatten. Frågor har ställts om alternativet, och ni har talat om att ni inte önskar det samarbete som vi vill ha. Men ni har inte på något sätt angett hur miljön skulle förbättras av att vi står utanför.

Ni ger inte besked, men det gör vi. En fråga som ställdes tidigare i debatten gällde vad som händer med den förestående grundlagsändring som riksdagen nu skall fatta beslut om. För oss socialdemokrater är det en självklarhet att beslut om den grundlagsändringen inte skall fattas före den 13 november. Den socialdemokratiska gruppen i konstitutionsutskottet med sin ordförande Kurt Ove Johansson, som sitter här, har uttalat att den grundlagsändring som återstår att fatta beslut om inte skall behandlas av riksdagen före den 13 november. Det skall självfallet göras efter folkomröstningen och endast om det svenska folket har sagt ja. På den punkten kan ni vara fullkomligt trygga när det gäller den socialdemokratiska gruppen.

Denna debatt handlar också såväl om principer som om praktiska frågor, detaljfrågor.

För mig är två frågor helt avgörande för varför jag anser att Sverige bör bli medlem i den europeiska unionen.

För det första: Att Sverige deltar på en marknad tillsammans med andra. Det är bra för näringslivet och det kan vara bra för sysselsättningen. För mig kan det aldrig räcka att Sverige enbart skall delta på en marknad under lång tid och vara utestängt från de organ där besluten fattas om ramarna för den marknad som dagligen påverkar oss.

För det andra: Det är ju nu, efter Berlinmurens fall, som Europa så kraftigt förändras och omstöps och som så många krafter medverkar till att förändra vår världsdel. Skall vi då säga oss att detta inte är våra frågor?

Om jag någon gång blir gammal kanske en ung människa skulle fråga mig: Vad gjorde du på 1990-talet, när Europa förändrades så mycket? Om jag då svarade att det där inte var våra frågor utan någon annans – då skulle jag inte vara nöjd med mitt liv.

Anf. 38 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Det här blir smått löjligt, Mats Hellström! Gå ut och prata med alla de ungdomar i Sverige i dag som är sanna internationalister, som är miljömedvetna, som har ett globalt tänkesätt och som säger nej till svenskt medlemskap i den europeiska unionen! Det är mycket enkelt; de finns runt omkring oss, ibland oss. Det är bara att gå ut och prata med dem, Mats Hellström!

De är inga isolationister eller extremister – tvärtom! De är internationalister. De hävdar värderingar som rättvisa och solidaritet, men för hela jordens befolkning och inte bara för Västeuropa. Så enkelt är det.

Tjatet om att vi inte har några alternativ börjar bli smått patetiskt. I denna debatt, som nu har pågått i flera timmar, har vi sagt att alternativet till medlemskap är icke-medlemskap.

Alternativet innebär alltså ett fortsatt samarbete genom alla de olika kanaler vi har i dag. EES-avtalet är en. Andra samarbetsformer finns på kulturens område, forskningens, utbildningens, standardiseringens, handikappolitikens, osv. Vi samarbetar med EU:s medlemsländer och med andra länder, makter och pakter runt om på denna jord. Men grunden för vårt samarbete är respekt för ländernas demokrati, för den nationella suveräniteten och politiska självständigheten.

Det kan väl inte vara så svårt att förstå att detta är alternativet? Mot unionsmedlemskap ställer vi den folkligt baserade demokrati som vi har i detta land. Mot en isolerad västeuropeisk politik ställer vi en global politik. Det är inte svårt, Mats Hellström. Men någon gång måste ni lyssna och säga att detta är alternativet. Tydligen är detta också det alternativ som en majoritet av den svenska befolkningen finner tilltalande.

Det gläder mig att grundlagsfrågan inte kommer upp förrän efter folkomröstningen. Det tycker jag är förnuftigt handlat av den nya regeringen.

Jag skulle vilja ha ett besked av regeringen när det gäller avgiften. I valrörelsen har ni socialdemokrater talat om att avgiften skall bekostas av produktionen. Kommuner och landsting skall vara undantagna. Jag undrar hur ni har tänkt er detta.

I Vänsterpartiet har vi räknat ut att om man tog ut avgiften genom arbetsgivaravgifter, kommuner och landsting undantagna, skulle det innebära en höjning av arbetsgivaravgiften med 6 % för att kunna täcka det fulla medlemskapets kostnader. Man frågar sig då oroligt vad detta skulle få för konsekvenser för sysselsättningen. Kanske kan jag få ett klargörande av Mats Hellström.

Anf. 39 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Herr talman! En global solidaritet som hoppar över vår egen kontinent är inte trovärdig, Gudrun Schyman! Att alltid tala om solidaritet som om det gällde något annat än våra egna grannar och den del av världen där vi själva finns är inte trovärdigt.

Gudrun Schyman talade om samarbete och räknade upp väldigt många organ. Men är det samarbete där vi deltar i besluten? För den gemensamma europeiska marknad som vi lever med och deltar i finns det organ som fattar beslut. Skall vi vara med i dessa organ eller skall vi passivt anpassa oss? Det är det frågan gäller, Gudrun Schyman!

Vi betalar redan i dag avgiften med hjälp av de höga räntorna i Sverige. Det är fråga om betydligt högre räntenivåer än de som finns inom EG. De motsvarar ungefär hela nettoavgiften för landet. Men självfallet skall landet också budgetmässigt betala avgiften. Vi har sagt

att det är en avgift på den svenska produktionen. Det är alltså inte fråga om nedskärningar av sociala utgifter.

Har inte Gudrun Schyman uppfattat att vi inte talar om att delta i en isolerad västeuropeisk gemenskap? Västeuropas demokratier i EU har inbjudit Östeuropas länder till förhandlingar om medlemskap. Först var det Polen, därefter Ungern, Tjeckien och Slovakien. Sedan har såvitt jag vet alla andra öst- och centraleuropeiska stater – utom möjligen Vitryssland, Ryssland kan diskuteras – aktivt önskat att få bli medlemmar av den europeiska unionen.

Jag är övertygad om att om Sverige och Finland blir medlemmar kommer vi att få en av nycklarna till något som kanske inte är så lätt, nämligen att de baltiska staterna skall få gehör för sina önskemål om att få bli medlemmar av den europeiska unionen. Det är också en aspekt på den svenska utåtriktade politiken.

Anf. 40 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Solidaritet är ju inte detsamma som medlemskap i den europeiska unionen, Mats Hellström. Den europeiska unionen är ett västeuropeiskt projekt med målet att stärka Västeuropas konkurrenskraft i den hårdnande världsekonomin och handeln. Det är inte detsamma som ett solidaritetsprojekt. Därför innebär det inte någon form av brist på solidaritet att säga nej till EU.

Solidaritet handlar om andra saker. Det handlar om rättvisa, jämlikhet, att hävda svaga grupper och länder och att få till stånd en annan världsordning med större global jämlikhet. Vi skall ta oss an problemen med fattigdom och de globala miljöproblemen. Det är samarbetsprojekt som är väl värda att utveckla. Men det är inte detta som är målet för den europeiska unionen.

Jag vill ha ett mera konkret besked om avgifterna. Jag tycker att det vore rimligt att få det av den socialdemokratiska regeringen. Ni måste rimligen ha suttit och räknat på detta under valrörelsen, och ni måste rimligen göra det nu.

Om produktionen skall belastas, måste det innebära konkreta siffror och procenttal. Jag vill här och nu ha besked av Mats Hellström, som företräder den nya socialdemokratiska regeringen, hur många procents ökning av arbetsgivaravgiften ni har räknat med eller på vilket annat sätt ni har tänkt att administrera kostnaden, som inte är särskilt liten.

Anf. 41 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Vi är överens om, Gudrun Schyman, att vi vill arbeta för en utjämning i förhållande till den tredje världen. Varför skall det vara negativt för en global utjämning att Sverige agerar tillsammans med andra EFTA-länder som deltar i den europeiska unionen? Detta gör att den europeiska unionen blir mer inriktad på handel, bistånd och utvecklingssamarbete med u-länderna.

Vi bevarar vårt bistånd. Men vi kan också tillsammans med andra länder se till att vår del av världen gör en bättre insats. Varför skall det

bli en bättre utjämning för u-ländernas del om länder som Sverige säger att det inte är vår sak att samverka med våra grannar?

Vi befinner oss i en situation där ekonomierna är sammanflätade. Vi talar inte om 60-talet. Det är vad det hela handlar om.

Vidare var det frågan om avgiften. Avgiften handlar om 18 miljarder brutto för staten. Eftersom återflödet är ungefär 9 miljarder är nettot för landet ungefär 9-10 miljarder. Det är ungefär lika mycket som kyrkoskatten. Avgiften skall betalas. Men avgiften är ingalunda i den storleksordning som Vänsterpartiet i sina beräkningar gör gällande. Det hela handlar om ungefär lika mycket pengar som om den svenska räntenivån sänks med 1 procentenhet. Det är i högsta grad väsentligt om Sverige blir medlem eller om Sverige skall stå utanför med sin höga ränta. Vidare kan det jämföras med att arbetslösheten i Sverige sänks med 1 procentenhet. Det är den storleksordningen det är fråga om. Båda dessa möjligheter, dvs. sänkta räntor och förbättrad sysselsättning, underlättar vid ett medlemskap i förhållande till att Sverige står ensamt utanför.

Avgiften skall självfallet betalas rakt ur budgeten. Vi har vid vår partikongress sagt ifrån att avgiften skall läggas ut på hela produktionen, och det skall naturligtvis gå igenom i den nya regeringen.

Anf. 42 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! För det första tolkar jag Mats Hellström som att han inte har någon avsikt att dra tillbaka den borgerliga regeringens proposition. Den socialdemokratiska regeringen står alltså bakom den borgerliga regeringens proposition.

För det andra vill jag gärna ha svar på en fråga jag ställde tidigare i dag. Är Mats Hellström beredd att ge ett tilläggsanslag till Folkrörelsen mot EU för att kompensera de felaktiga broschyrer som Utrikesdepartementet under den förra regeringens ledning skickade ut på skattebetalarnas bekostnad? Det vore snyggt om den nya regeringen kunde visa ett bättre sinne för rent spel och fair play.

Vidare säger Mats Hellström att Sverige skall verka i EU för att sysselsättningsmålet blir lika viktigt som det statsfinansiella balansmålet. Hur skall det gå till? Danmark ville ha med detta i Maastrichtfördraget. Men det kom inte med. Hur förklarar Mats Hellström att Danmark vid sitt EG-inträde hade 21 800 registrerade arbetslösa och att siffran i dag är 350 000 och att den har gått nästan spikrakt uppåt hela tiden? Danmark för en ekonomisk politik som hyllas av politiska grupper som befinner sig på samma sida som Mats Hellström i EU-frågan. Hur hänger detta ihop?

I fråga om de allmänna beskyllningarna att vi i Miljöpartiet är ansvarslösa hoppas jag att Mats Hellström har klart för sig att de beskyllningarna också drabbar ledamöterna i hans egen regering, Transportarbetarförbundet, Handelsanställdas förbunds ordförande, som ingår i kampanjledningen för Folkrörelsen mot EU, och många andra företrädare för den rörelse som Mats Hellström själv tillhör. Det är bara i formell bemärkelse som debatten här i dag i riksdagen står mellan huvudsakligen Vänsterpartiet och Miljöpartiet och företrädare för

denna och den förra regeringen. I realiteten är det en debatt som sker rakt igenom Sveriges största partier. Det som Mats Hellström beskyller oss för drabbar hans egna partivänner och medarbetare i hans egen regering, vilket han kanske borde betänka.

Slutligen har vi de obestyrkta påståendena om de gröna i Europa. Jag vill med anledning av denna frågeställning gärna citera från ett fax från Bündnis 90/die Grünen, Bundesvorstand i Bonn. Enligt Dagens Nyheter är en grön parlamentsledamot, Daniel Cohn-Bendit, i Sverige och agerar på ja-sidan.

Die Grünens partistyrelse säger följande: "Vårt parti har alltid stött Europeiska Gröna Federationens kritik av Maastrichtfördraget. Vi har kritiserat fördraget i Tyskland. Vi respekterar fullständigt Miljöpartiets ställningstagande. Därför beklagar vi att Daniel Cohn-Bendit agerar i Sverige mot er nej-kampanj. Han representerar inte vårt parti, och vi är inte ens överens med honom i denna fråga."

Mats Hellström! Den gröna rörelsen i Europa har en gemensam kritisk grundsyn på EU:s stormaktsprojekt. Vi känner våra vänner där. Detta är ytterligare ett bevis på att vi känner dem, men inte Mats Hellström.

Anf. 43 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Per Gahrton, det förhållande att olika företrädare för den gröna rörelsen har olika synpunkter är väl självklart. Men det viktiga är att så många gröna partier i Europa har uttalat sig positivt. I våras när ratificeringsprocessen var i gång önskade de att den skulle slutföras så att Sverige, Finland, Norge och Österrike blir medlemmar. Detta är uttalat av de europeiska gröna partierna, ett uttalande som jag har med mig här i kammaren.

Självfallet kan man ha en annan mening, och självfallet finns det gröna partier i Europa som har olika uppfattningar; konstigt vore det annars. Men är det inte litet märkligt och för er själva i Miljöpartiet de gröna litet besvärande att ni också när det gäller miljöfrågorna är så pass isolerade i förhållande till de krafter – också gröna krafter – som ser den europeiska unionen som ett instrument för att kraftfullt förbättra Europas miljö? Dessa krafter ser också Sverige, Finland, Norge och Österrike som välkomna samarbetspartner och medlemmar, detta för att förbättra det som vi alla här i kammaren önskar förbättra, nämligen Europas miljö.

På den konkreta fråga som Per Gahrton ställde, vill jag svara att självfallet får den tidigare regeringen ta ansvar för sina formuleringar i sina skrifter. Men jag måste säga att ingenting som jag har hört här i dag från nej-sidan ger mig uppfattningen att några felaktigheter kunnat påvisas, särskilt inte när det gäller debatten mellan Karl Erik Olsson och Per Gahrton. Den debatten var utomordentligt avslöjande på just den punkt som Per Gahrton kritiserade den här skriften.

Slutligen, Per Gahrton, är det faktiskt så, att Maastrichtavtalet jämställer hög sysselsättning och låg inflation. Låg inflation sätts inte högre än hög sysselsättning. Jag är fullständigt övertygad om att Per Gahrton vet det.

Problemet är att man under 70-talet fört en ekonomisk politik som har ökat arbetslösheten; det gäller Danmark likaväl som andra länder. Problemet är att det inte funnits ett EG, dvs. en gemenskapspolitik för sysselsättning; på den punkten tror jag att Per Gahrton och jag är överens. Varje land har i stället drivit sin politik var för sig. Och det är först nu, i den svåra lågkonjunkturens spår, som man för första gången gemensamt har satt sysselsättningen på EG:s dagordning.

Något som gör denna debatt så förvirrande för säkerligen många av oss som deltar i den och säkerligen också för många som lyssnar på den är när vi talar om problem som finns i olika länder i Europa. Frågan är då: Är EU, dvs. själva samarbetet, en del av problemet eller en del av lösningen? För mig är samarbetet en del av lösningen.

Anf. 44 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Det är fantastiskt att höra att Mats Hellström föredrar att lita på den före detta jordbruksminister som ingick i den regering som Mats Hellström jobbat ganska hårt för för att störta, i stället för att lita på de statliga myndigheter som i sina remissvar – vilka jag delvis har refererat – visar en helt annan uppfattning i samma sakfråga. Det är sannerligen ett avslöjande av en socialdemokratisk minister.

Debatten om var de gröna partierna i Europa står tror jag att vi bör kunna avsluta nu. Mats Hellström får gärna läsa det fax som kommit från det största gröna partiet i EU. Vi i Miljöpartiet de gröna vet hur de ställer sig, och vi vet att vi är överens när det gäller grundattityden. Vi vet också att majoriteten av dem röstade nej till Sveriges anslutning, när frågan var aktuell i Europaparlamentet. De röstade inte nej för att de ogillar Sverige utan med anledning av en gemensam grön strategi mot supermaktsprojekt.

Vad gäller propositionen skulle jag vilja få bekräftat att jag gjort en rätt tolkning, nämligen att den socialdemokratiska regeringen står bakom den proposition som den borgerliga regeringen lagt fram – annars måste den ju återkallas. Om regeringen inte återkallar den står regeringen bakom den; det är ju regeringens proposition. Detta är riksdagen, så sammanhanget är seriöst.

På riksdagens bord ligger en proposition som skall bli föremål för en sedvanlig behandling. Det är regeringen som står bakom propositionen. Att regerinen har bytts är ett uppenbart faktum. Men det ger också regeringen möjlighet att markera detta politiskt genom att dra tillbaka de propositioner som man anser sig inte vilja fullfölja. Den regeringen som väljer att inte dra tillbaka en proposition står alltså bakom den propositionen.

Det är regeringen som står bakom. Det hjälper inte att några socialdemokratiska ledamöter eventuellt motionerar i vissa marginella frågor eller om vissa formuleringar.

Den tidigare framlagda propositionen blir också den socialdemokratiska regeringens proposition. Det är ett oerhört viktigt besked för alla som skall ta ställning i denna fråga. Det bevisar nämligen det som vi i Miljöpartiet de gröna hela tiden hävdat, nämligen att det inte finns något borgerligt ja eller något socialdemokratiskt ja. Det finns bara ett

ja. Och det är exakt, identiskt, samma ja. Carl Bildts ja är samma ja som Mats Hellströms ja.

Det är naturligtvis därför, Mats Hellström, som SSU har sagt nej. Det är därför som Transport har sagt nej och som flera före detta framträdande LO-ledare har sagt nej. Många ekonomer som arbetat inom fackföreningsrörelsen har också sagt nej därför. Men det vore bra att få klart uttryckt av Mats Hellström att regeringen icke avser att dra tillbaka den borgerliga regeringens proposition. Det vore bra med ett klart erkännande, så att vi vet exakt var vi står.

Anf. 45 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Carl Bildt och jag har nog samma uppfattning om att den svenska riksdagen är en viktig institution – jag ser Carl Bildt i kammaren. De regler som gäller för den svenska riksdagen är också viktiga, och här i riksdagen fattas beslut som är väsentliga.

Som bekant har vi också utomordentligt olika uppfattningar i politikens olika sakfrågor, något som inte minst den valrörelse som varit visat.

På samma sätt är vi överens om – det utgår jag ifrån – att i den europeiska unionen fattas för Sverige utomordentligt viktiga beslut och att Sverige bör finnas på den plattformen. Sverige bör inte överlämna åt andra att fatta beslut som dagligen kommer att påverka oss. Hur de frågorna skall lösas i den europeiska unionen är jag också övertygad om att Carl Bildt och jag kommer att ha mycket olika uppfattningar om. Men det som propositionen handlar om är ju ramverket för Sverige som nation när det gäller att deltaga i den europeiska unionen.

Den socialdemokratiska riksdagsgruppen har också varit utomordentligt aktiv och ställt krav på förhandlingarna, och man har långt kunnat följa dessa förhandlingar. Det är därför ett begränsat antal frågor som skiljer oss. Dessa frågor kommer på ett naturligt sätt till uttryck i den motion som under denna vecka väcks av den socialdemokratiska gruppen. Att man gör så vid ett regeringsskifte är en självklarhet. Propositionen handlar inte om vilken politik som skall föras i unionen utan om det ramverk som skall gälla för Sverige. Den politik som den socialdemokratiska regeringen vill föra om vi blir medlemmar har jag redovisat när jag citerade regeringsdeklarationen.

Eftersom Per Gahrton gör sig lustig över att jag och Karl Erik Olsson har samma uppfattning vill jag säga att jag har följt den tidigare jordbruksministern ganska ordentligt när det gäller frågan om salmonella och andra djursjukdomar. För mig har just denna fråga varit en viktig testfråga. Jag ville se hur den dåvarande regeringen förhandlade i en så utomordentligt viktig fråga. Till min stora glädje kunde jag se, när jag besökte Bryssel dagen innan den avgörande natten, att det nästan var fler veterinärer än diplomater inne i de ganska trånga förhandlingsutrymmena. De nordiska veterinärerna från Sverige, Finland och Norge var utomordentligt aktiva. De deltog kolossalt starkt i processen.

Jag delar Karl Erik Olsson uppfattning när det gäller de besked som gavs där, dvs. att vi i Sverige får en närmast förstärkt kontroll i en

rad avseenden. Vi tvingas ju själva i en rad avseenden att stärka vår egen kontroll. Det är ett förhandlingsresultat som jag anser vara bra och viktigt för Sverige, nämligen att vi också i fortsättningen skall kunna hålla borta sjukdomar av den otäcka typ som salmonella är.

Per Gahrton citerade ju faktiskt uttalanden från veterinärorganisationer, uttalanden som handlade om vad som skulle hända om man inte genomförde en sådan här förhandling. Nu genomfördes den faktiskt, och vi fick speciella regler för Sverige.

För min del anser jag att det är betryggandet. Det visar att på denna och på en lång rad andra punkter har Sverige fått ett bra förhandlingsresultat. Många av de frågetecken som restes av nej-sidan har rätats ut till utropstecken. Man frågade exempelvis om det var önskvärt att Sverige skulle komma att tvingas att ta emot atomsopor från Tyskland och om Sverige som medlem inte skulle komma att få föra en egen regionalpolitik, vilket man hävdade. Utropstecknen står för att Sverige bestämmer självt om sina atomsopor och om ifall andra länders atomsopor skall komma till Sverige eller inte. De står också för att Sverige inte bara fortsätter att föra en egen regionalpolitik utan dessutom från EG får ungefär lika mycket regionalpolitiskt stöd som lämnas i dag i Sverige.

Med andra ord har myter kunnat avfärdas genom den förhandlingsprocess som har varit. Det är mycket bra för den debatt som skall föras fram till den 13 november.

Anf. 46 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Jag begärde replik enbart för att få notera att Mats Hellström å den socialdemokratiska regeringens och riksdagsgruppens vägnar deklarerade att någon behandling av det vilande grundlagsförslaget i de delar som berör EU inte kommer att ske förrän efter folkomröstningen. Låt mig säga att det är ett glädjande besked. Det stämmer helt med den tidigare regeringens uppfattning i denna fråga. Självfallet har också mitt parti, Folkpartiet, denna uppfattning.

Låt mig också göra ett tillägg på en annan punkt. När det gäller de förhandlingar om svenskt medlemskap i EU som lett fram till det förslag som nu ligger på riksdagens bord har alla riksdagsgrupper, på olika sätt, varit djupt inkopplade och deltagit i arbetet. Det är roligt att Mats Hellström deklarerar att den socialdemokratiska gruppen har känt sig delaktig i arbetet. Jag tror också att jag på folkpartigruppens vägnar kan säga att vi har känt oss mycket delaktiga i arbetet som lett fram till den proposition som i dag skall remitteras. Jag är övertygad om att det gäller också andra som tillhör ja-sidan.

Anf. 47 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Först till det vilande grundlagsförslaget. Jag är mycket glad över att Mats Hellström här klart deklarerade att det inte skall behandlas förrän folkomröstningen hållits och endast om det blir ett ja i folkomröstningen. Det vilande grundlagsförslaget ger nämligen riksdagen rätt att efter det att en folkomröstning hållits, oberoende av resultatet, med enkel majoritet ansluta Sverige till Europeiska unionen.

Nu har vi fått ett klart besked av Europaministern – EU-ministern – att det är endast om det blir ett ja i folkomröstningen som vi kommer att ännu en gång bekräfta det vilande grundlagsförslaget. Annars kommer alltså det vilande grundlagsförslaget att falla. Detta är ett mycket viktigt konstaterande.

Jag tycker också att den proposition vi nu diskuterar är föredömlig på det viset att den är så tydlig när det gäller den lag som skall antas av riksdagen. Det står klart och tydligt på sidorna 18, 19 och 20 – bara några få sidor – att vi kommer att ta över alla tidigare EU-lagar och bestämmelser om svenska folket röstar ja och vi går med i EU. Det står också att EU i framtiden kommer att få fatta beslut som gäller här i landet, även om de går emot våra egna grundlagar och andra svenska lagar. Det står att regeringen skall underrätta riksdagen och rådgöra med den, men det är regeringen som i ministerrådet kommer att fatta besluten om lagar som skall gälla i landet. Lagstiftningen kommer alltså att flyttas från riksdag till regering. Eftersom våra ministrar bara är en liten del av den beslutande församlingen kan alltså inte svenska folket utkräva ansvar av dem som i fortsättningen kommer att ansvara för en stor del av de lagar som skall gälla i Sverige.

Vad jag förstår är man på många håll angelägen om att Sverige skall komma med i EU. Vi kommer ju att betala mycket bra för oss. Per person betalar vi mer än något annat land. EU skulle, om Norden gick med i unionen, utökas bara med 6 % människor men med ungefär 50 % av ytan. EU skulle då få en flerdubblad tillgång till mineral, fiske och elektricitet. På det sättet skulle de nordiska länderna bidra mycket aktivt till unionens rikedom.

Man kan fråga sig vad det är för union som vi tänker ge makt över oss, om svenska folket röstar ja i folkomröstningen. Det är viktigt att följa med i praktiken. Teorin kan låta vacker och fin. Men om man läser i tidningarna och följer med vad som i själva verket sker där nere, märker man att det är nationer som kämpar för sitt eget och som ibland har ganska låga utpressningsmetoder. Detta har bl.a. beskrivits i Financial Times, men också i svenska medier.

Italien har tydligen brutit mot mjölkkvotsbestämmelserna, som jag inom parentes sagt tycker är vansinniga. Italien har tydligen ett straff från EU över sig, böter motsvarande 7 miljarder svenska kronor. Nu säger man att Italien inte kommer att ratificera de nya bestämmelserna om en utökad budget för EU, som skall komma upp i EU-parlamentet den 24 oktober, med mindre än att detta klaras ut så att Italien inte behöver betala sina böter. Då säger Spanien att om Italien inte ratificerar den nya budgetprincipen, som ger Spanien mer pengar till sin regionalpolitik, kommer Spanien att motsätta sig en utvidgning av EU och inte rösta för att bl.a. Sverige skall bli ny medlem.

Det är viktigt att vi har klart för oss att det är så här samarbetet sker i EU. Det är alltså utpressning. Man försöker på olika sätt pressa varandra till eftergifter. Jag tycker inte att det verkar vara en union till vilken jag har lust att överlämna rätten att besluta över mig, rätten att besluta över Sverige.

Det finns också andra saker i denna proposition. Jag har inte på något sätt hunnit läsa igenom den än. Frågan är om någon hinner läsa igenom alltihop. Det visar sig bl.a. att vi plötsligt kommer att tvingas momsbelägga studiecirklar. ABF, Vuxenskolan och andra studieförbund har upptäckt att det inom EU krävs en gemensam momsbas. Vi kan då inte, som vi alltid har gjort, undanta studiecirklarna från moms. Det blir en besvärande ny pålaga, en urholkning av våra möjligheter att själva bestämma och därmed kunna stödja folkbildningen i landet.

Till sist vill jag ställa en fråga till EU-ministern. Jag har framställt en interpellation som ännu inte har bordlagts. Jag skrev den och lämnade in den på kansliet redan den 3 oktober. Den kommer att bordläggas i dag. Jag menar att vi har möjligheter till inflytande genom EES-avtalet. Vi har vetorätt, initiativrätt och rätt att vara med i utformandet av de nya EU-bestämmelserna. Vi kan alltså stoppa dem såsom gällande för EES. Det är ett inte ringa inflytande, vilket också den gamla regeringen har deklarerat. Våra tjänstemän finns med i många arbetsgrupper.

Jag har framställt min interpellation så fort jag någonsin har kunnat. Min fråga till Mats Hellström är: Kommer Mats Hellström att besvara min interpellation före den 13 november, så att vi kan klara ut att vi redan genom det begränsade område av EU:s jurisdiktion som EES-avtalet omfattar faktiskt har ganska avsevärda möjligheter att påverka? Vi är ju inte alls tvingade att följa allt som sker i EU:s fortsatta utveckling genom något sorts hängavtal eller lydstatsavtal.

Anf. 48 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Jag har tre frågor till Birgitta Hambraeus.

Birgitta Hambraeus uttrycker en glädje över att Mats Hellström nu, å den nya regeringens vägnar, har förklarat att man inte tänker genomföra någon grundlagsändring förrän efter folkomröstningen. Det är samma grundtanke som den förutvarande regeringen har givit uttryck för. Centerpartiet deltog i regeringen. I slutomgången deltog dock inte Centerns partiledare. Innebär det att det inom centergruppen har funnits en osäkerhet om ifall man skulle hantera denna grundlagsändring tidigare än vad den gamla regeringen – och den nya – har tänkt sig?

Min andra fråga gäller momsen på studiecirklar, som så bekymrade Birgitta Hambraeus. Om man nu måste införa moms på studiecirklar därför att man är medlem i den europeiska unionen, finns det ingenting som hindrar den svenska riksdagen att anslå mera pengar till studiecirkelverksamheten, för att kompensera den skattehöjning som momsbeläggning innebär. Tänker Birgitta Hambraeus, om detta skulle bli fallet, lägga fram förslag om ökade anslag till studiecirklarna, som kompenserar dem för en sådan eventuell höjning?

Min tredje fråga gäller följande. Birgitta Hambraeus var en av de argaste och hätskaste motståndarna till EES-avtalet när det behandlades här i riksdagen. Är hennes hätskhet mot avtalet lika stor i dag eller kan hon tänka sig att ha kvar det, i händelse av att svenska folket, trots min förhoppning och min förmodan, skulle rösta nej till ett medlemskap i den europeiska unionen?

Anf. 49 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! Den viktiga skillnaden mellan vad vi sade när grundlagsändringen antogs första gången och blev ett vilande grundlagsförslag och det som Mats Hellström i dag deklarerar är – där är vi alla överens – att vi före folkomröstningen inte skall ta upp saken till prövning igen. Men den viktiga nyhet som Mats Hellström kom med är att det endast vid ett ja i folkomröstningen blir aktuellt att över huvud taget behandla denna grundlagsändring eller befästa den. Jag vill gärna returnera en fråga till Hadar Cars: Är det någonting som också Hadar Cars instämmer i? Jag tycker att det är väldigt viktigt och bra. Det får inte vara ett grundlagsförslag vilande så att man när som helst under fyraårsperioden med bara en enkel majoritet i riksdagen kan ansluta Sverige till EU utan någon ny diskussion.

När det gäller studiecirklarna tycker jag att Hadar Cars kom med en mycket bra idé, att de skall få kompensation. Jag tar det som ett löfte från Hadar Cars att vi tillsammans skall kompensera studieförbunden.

EES-avtalet är krångligt och onödigt. Det tycker jag fortfarande, men vi har det, och näringslivet är tydligen väldigt förtjust i det. Därför tycker jag att vi skall försöka göra det bästa av det.

Anf. 50 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Jag får tolka det Birgitta Hambraeus säger beträffande grundlagsändringen så, att det inom Centerpartiet tidigare funnits osäkerhet om man skulle anta lagen även om det blev ett nej i folkomröstningen. Jag är glad att Centerpartiet på den punkten nu kommit till den slutsats som Folkpartiet kom till för länge sedan.

Slutligen noterar jag, herr talman, att hätskheten mot EES-avtalet i dag är väsentligt mindre framträdande i det Birgitta Hambraeus säger. I dag ser hon avtalet som fördelaktigt för svenskt näringsliv. Hon ser även andra fördelar med det. Det är förfärligt roligt att hon på den här punkten har haft tid och möjlighet att tänka om. Tänk om hon skulle bli tvungen att tänka om en gång till!

Anf. 51 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Det är kanske litet originellt att svara på en interpellation när man varken bestämt när den skall besvaras eller känner till innehållet. Eftersom Birgitta Hambraeus ändå ställt frågan, får jag väl kommentera själva sakfrågan. Där är det i all enkelhet så att man visst kan säga nej till områden i EES-avtalet. Då faller de för alla EES-avtalets medlemsstater, då urgröps avtalet. Det är en instabilitet i avtalet som tyvärr gör det så skakigt. Man kan visst inskränka samarbetet, man kan ställa sig utanför. Då faller hela avsnittet, och inte bara för vår del utan också för andra.

Den andra möjligheten, som debatterats här i dag, dvs. att förbättra EES-avtalet genom en omförhandling, förefaller mig utomordentligt främmande. Utan tvekan anser många av medlemsländerna i den europeiska unionen att de har givit Sverige, Norge, Finland och Österrike mycket goda villkor. Det är vad de anser. Om vi säger nej, respekterar

de förstås det. Inte tror jag att de skulle låta oss plocka russin ur en annan kaka genom att göra EES-avtalet mer attraktivt för just Sverige. Det förefaller mig utomordentligt främmande.

Anf. 52 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! Jag är oerhört mån om att vi skall få en ordentlig diskussion om möjligheten att påverka EES-avtalet. Därför skrev jag en interpellation efter att hela sommaren ha försökt diskutera frågan med Ulf Dinkelspiel. Jag lämnade interpellationen till kammarkansliet måndagen den 3 oktober. Den kommer av någon anledning inte att anmälas förrän i dag. Därför är min fråga till Mats Hellström: Kommer Mats Hellström att göra allt som står i hans makt för att se till att vi faktiskt får en diskussion före den 13 november? Jag tycker att det är väldigt angeläget. Vi har nämligen möjlighet att påverka alla de nya EU-regler som EU önskar få tillämpbara genom EES-området. Vi har en ganska stor möjlighet att påverka genom vår initiativrätt, som man ju inte har som EU-medlemsland. Det är bara kommissionen som har den rätten.

Vi har också möjligheter att vara med i de arbetsgrupper som utformar de nya reglerna. Det var för mig – det måste jag erkänna – en nyhet, Hadar Cars, jag hade inte läst så noga i EES-avtalet. Det här är viktigt att diskutera och få klargjort. Så ofta säger man: Det är redan färdigt, vi är tvungna att bara anpassa oss efter allting.

Jag hoppas att Mats Hellström vill bekräfta att vi får en ordentlig diskussion om möjligheterna till inflytande genom EES-avtalet före folkomröstningen.

Anf. 53 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tycker att vi skall försöka hålla isär olika frågor i kammaren. När och hur en interpellation som ännu inte anmälts skall besvaras får tas upp i sinom tid när interpellationen faktiskt finns.

I själva sakfrågan är det få som är så angelägna som jag att varje dag fram till den 13 november diskutera EES-avtalet, som jag anser var viktigt i det skede det skrevs men som jag anser vara fullständingt otillräckligt för vårt land. Ingen kan vara gladare än jag om vi kan diskutera de villkor som EES-avtalet erbjuder varje dag fram till den 13 november. Jag hoppas också att ordentlig klarhet skall finnas för alla som skall rösta i denna angelägna fråga.

Anf. 54 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! När vi träffar vänsterpartister ute i Europa vill de flesta av dem självklart att vi skall gå med i EU. De vill ha hjälp i argumentationen för den politiska linje som de står för. Men de säger också att det är viktigt att folket skall få avgöra det här, att folkets majoritet får bestämma hur vi skall ha det med det europeiska samarbetet.

Från borgerligt håll får jag ofta en annan vinkling. Man säger att vi måste ta ansvar för Europas framtid och dess konkurrens med de andra stormakterna Japan och USA, och då kan vi inte längre lyssna så för-

färligt mycket på folkviljan. Folk förstår inte det här riktigt. Det finns trots allt ett auktoritärt odemokratiskt drag i dessa sammanhang, som bl.a. tog sig uttryck i Nic Grönvalls artikel i våras och som följts upp i andra artiklar, att de folkvalda politikerna utgör ett grus i maskineriet för att få Europa starkt och måste på något sätt få mindre makt i sina parlament, sättas i karantän på ett eller annat sätt. Pessimismen när det gäller folkstyre och demokrati skall vi slå tillbaka mot den 13 november.

Det vore en katastrof för demokratin om det bara fanns ett alternativ – man kan få det intrycket i debatten i dag. Det finns inget alternativ, vi måste gå med i unionen. Har vi då demokrati om vi inte kan välja mellan olika demokratier? Det måste rimligen finnas olika alternativ.

Någon frågade varför man inte delat ut Maastrichtfördraget till hushållen. I EG-delegationen, där jag sitter med, fick vi den informationen att man från danskt håll har varnat för det. Skulle man dela ut Maastrichtfördraget till hushållen, skulle de bli så förskräckta att det skulle gå som det gjorde i Danmark, att folket röstade nej. Man litar inte på folkets förmåga att läsa Maastrichtfördraget. Det är den bistra sanningen.

Maastrichtfördraget är egentligen en ganska hastigt ihopkommen traktat under trycket av den politiska situation som uppträdde efter Berlinmurens fall. Jag och många Europapolitiker med mig tror att det kommer att få omarbetas rätt grundligt innan det kan leda till något konkret resultat.

Herr talman! Det är en sned fördelning på partirepresentationen här i dag. Det skulle ha behövts företrädare för andra partier som vi vet har en kritisk inställning men som har haft svårt att bli nominerade i den valprocedur som vi har. Det är också ett uttryck för den bristande omsorg om demokratin som spritt sig även i vårt land.

Propositionen karakteriseras enligt mitt förmenande av en mängd kringgående rörelser och förskönande omskrivningar, som vi har fått gott om i dag.

Man säger att propositionen skall dras tillbaka vid ett nej. Det kan visa sig att hela detta arbete som regering och riksdag nu utför inte får något praktiskt resultat. Jag tycker faktiskt att det vore rimligt att den socialdemokratiska regeringen tog en egen ställning och drog tillbaka propositionen.

De finska ställningstagandena har ett helt annat drag av klarhet och ärlighet. Finländarna formulerar sig ofta som nej-sidan i Sverige gör. De säger att så här blir det, och det är detta som de måste ta ställning till. Det slirande sättet att formulera sig och de kringgående rörelserna är ingenting som stärker förtroendet för dem som argumenterar för ett medlemskap.

När vi i den här kammaren i våras behandlade folkomröstningsbetänkandet KU50 var det ingen som kunde tro att de statliga resurser som riksdagen tillsköt skulle användas på ett så snett sätt som har varit fallet under sommaren.

Utrikesdepartementets handelsavdelning har gått ut med en broschyr till alla hushåll. Broschyren är fylld av formuleringar som med rätta kan kritiseras. Om man ställer samma frågor till broschyren och till Sekretariatet för Europainformation får man ofta helt skilda svar. Om man t.ex. frågar om ifall riksdagen kan avgöra om Sverige skall delta i EMU:s tredje steg med gemensam valuta och riksbank svarar Sekretariatet för Europainformation: Nej, Sverige är juridiskt bundet av Maastrichtfördraget där EMU ingår. Vi har inget undantag från de reglerna.

Vi vet ju att den dominerande uppfattningen hos ja-sidan och i propositionen är att Sveriges riksdag själv beslutar om detta, inte därför att det står så utan därför att man i praktisk politik tydligen inte behöver följa avtalet.

Har Sverige fått garantier för att kunna behålla Systembolagets försäljningsmonopol? I broschyren står det att Systembolaget skall behållas. Men Sekretariatet för Europainformation säger: Nej, kommissionen har sagt att man inte tänker dra Systembolagets monopol inför EU-domstolen. Men ingenting utesluter att någon annan part – t.ex. en vinproducent – gör det. På det viset kan man gå igenom fråga efter fråga och få – som jag ser det – betydligt bättre och rakare svar från Sekretariatet för Europainformation, som också är ett organ för regeringen.

Kampen mot narkotikamissbruk och brottslighet har ju varit uppe till diskussion här i dag. De åtgärder som skall vidtas är skärpta gränskontroller vid de yttre gränserna och ökat polisiärt samarbete. Det betyder att Polisen skall få större möjligheter att ingripa mot personer inne i landet. När man inte kan agera vid gränserna måste man alltså ingripa mot personer ute på gator och torg. Frågan är då vilka perspektiv detta öppnar mot ett samhälle där de polisiära åtgärderna måste förstärkas på det viset. Det är inte säkert att detta blir ett så särskilt trevligt samhälle.

Herr talman! Under de kommande debatterna kommer det att finnas anledning att återkomma till många av dessa punkter. Jag är tacksam att den här debatten trots allt har hållits i dag.

Anf. 55 CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Liksom många andra av kammarens ledamöter har jag nu lyssnat till tre och en halv timmars debatt. Det har jag gjort därför att jag har varit angelägen att höra vad nej-sidan har att säga om sitt alternativ. Vi vet vad nej-sidan är emot, men det vore intressant att höra vad man är för. Nu har Bengt Hurtigs partiledare tröttnat på debatten, så jag får använda Bengt Hurtig litet som stand in för Gudrun Schyman.

Om jag har förstått Vänsterpartiets uppfattning rätt är den följande. Det omedelbara alternativet är EES-avtalet. Men med Gudrun Schymans formulering har EES-avtalet uppenbara brister från inflytandesynpunkt. Därför vill Vänsterpartiet att vi omedelbart skall inleda förhandlingar med EU-staterna om att vi skall få det inflytande som vi just har sagt nej till. Då ligger alltså hela frågan om Sveriges demo-

kratiska inflytande i EU-staternas händer. Säger EU då nej till Vänsterpartiets linje, sitter vi där med en lösning som enligt era egna formuleringar har uppenbara brister ur inflytandesynvinkel. Kommer ni till en förhandling måste ni ha någonting att ge för att få det inflytande som ni först inte velat ha men som ni nu vill ha i utbyte mot någonting. Vad är det då som ni skall ge för att få det som ni nyss inte ville ha?

Det är klart att det finns ett alternativ, Bengt Hurtig. Det är bara det att ni inte vågar redovisa det. Ni vågar inte stå för konsekvenserna. När jag lyssnar till Vänsterpartiets företrädare under denna debatt får jag ett intryck av att ni står lika nakna som era valaffischer när det gäller att faktiskt redovisa vad ni skall göra. Om inte annat sägs av Bengt Hurtig kommer jag att gå ut i den debatt som nu har inletts och säga att vi har fått bekräftat av Vänsterpartiets företrädare under denna debatt att ert alternativ är EES-avtalet, men att ni själva säger att detta är ett alternativ som inte ger Sverige det inflytande som vi borde ha. Sedan skall Vänsterpartiet lägga sig och be EU om att få inflytande efter det att man har smutskastat EU:s samarbete och sagt nej. Ni är lika nakna som era valaffischer.

Anf. 56 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Det är ju faktiskt så att vi tror att Island, Sverige, Norge och Schweiz kommer att vara intressanta för EU också i fortsättningen när det gäller någon form av avtal. Jag är positivt överraskad över den beredvillighet som EU visat i fråga om att lyssna på EFTA-länderna under de månader som EES-avtalet har varit i kraft.

Det har uppstått problem på några områden. Det har inte gått att tillämpa EES-avtalet som man har tänkt sig. Det gäller t.ex. sjöfartscabotaget, vissa arbetstidsdirektiv som inte islänningarna kunde acceptera och det gäller det tredje sakförsäkringsdirektivet.

Nu har man lyft ut dessa tre saker, dvs. de har inte blivit tillämpade inom EES-avtalets ram. Det pågår löpande förhandlingar på en rad områden som är problematiska. När det gäller t.ex. lastbilars längd och andra sådana områden kan vi ju faktiskt försöka att lyfta ut dem ur avtalet och därmed slipper vi de jättelika problem som den stela tillämpningen av EU-direktiv och förordningar medför.

Som EES-avtalet är formulerat innebär det att man måste tolerera vissa nationella olikheter, vilket man hittills i praktiken redan har gjort. Man är mån om oss som handelspartner och man är mån om att det hela skall fungera så smidigt som möjligt. Det har inte varit något större buller om dessa avsteg i förhandlingarna om EES-avtalet, vare sig från EFTA-länderna eller EU-länderna. Man har sett det som en praktisk lösning på ett praktiskt problem.

Anf. 57 CARL BILDT (m) replik:

Herr talman! Jag vill passa på att välkomna att Bengt Hurtig i sitt tidigare inlägg bekräftade bilden av att de europeiska vänsterpartierna tycker att Vänsterpartiet i Sverige står för en isolationistisk linje.

Jag konstaterar också att Bengt Hurtig bekräftar min bild av Vänsterpartiets linje, dvs. att det är EES-avtalet som skall gälla och sedan

skall vi be att EU tar hänsyn till oss i alla fall. Det kan man ju göra, men Vänsterpartiets linje är att vi skall böna och be men att vi skall vara bannlysta från möjligheterna att få vara med och fatta beslut. Det är detta som jag kallar ett lika uppenbart pinsamt som plågsamt demokratiskt underskott. Vi kan böna och be och vi kan vädja, men vi kan aldrig vara med och fatta beslut.

Detta gäller också åtskilliga av de konkreta exempel som Bengt Hurtig här tog upp. Han talade om Systembolaget och att den frågan låg hos domstolen. Det må vara på det sättet även om kommissionen inte har sagt att man skall föra frågan dit. Men detta är identiskt med den situation som Bengt Hurtig själv vill ha. Systembolagets framtid kan ligga hos domstolen precis lika mycket vare sig om det är EES-avtalet som gäller eller om vi är medlemmar. Däremot har vi som medlemmar möjlighet att agera politiskt för Systembolaget – om vi nu skulle tycka att det är jordens mest angelägna sak. Som EES randstat kan vi böna och be, men vi är bannlysta från möjligheten att vara med och fatta beslut.

Bengt Hurtig har, i sin partiledares frånvaro, bekräftat att det ni i Vänsterpartiet företräder här är ett randstatsalternativ, där Sverige står utan inflytande över viktiga beslut, också över vår egen framtid. Det är ni som står för det demokratiska underskottet. Det beskedet skall vi med kraft föra ut från dagens debatt.

Anf. 58 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Om vi sitter i EU:s ministerråd och efter en debatt om t.ex. lastbilarna blir nedröstade, är vi tvungna att införa de kortare lastbilarna, oavsett om vi vill det eller inte, oavsett om vi i Sveriges riksdag är eniga om att vi inte vill ha dem. Sådan är situationen.

Om vi däremot hanterar den här frågan inom EES-avtalets ram kommer vi att kunna ta upp förhandlingar om att slippa just den delen av avtalet, genom att inget nytt regelverk kommer att införas i Sverige utan att riksdag, regering eller myndigheter godkänner ett sådant beslut. Det är skillnaden.

Maktlösheten är inte total när det gäller EES-avtalet, vilket man ibland kan få ett intryck av. Sedan kan det naturligtvis också behöva ske andra förändringar av EES-avtalet. Man kan behöva skriva om hur miljöfrågor, varucirkulation osv. skall hanteras.

Jag tycker inte att situationen är sådan att EES-avtalet behöver leda till skräck och förtvivlan för svenskt näringsliv och svenska företagare. (forts.)

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av förste vice talmannen medgav kammaren att pågående ärende samt de ärenden som återstod på föredragningslistan fick avgöras vid morgondagens sammanträde.

Anf. 59 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Först vill jag kommentera EES-avtalet, som kommer upp gång på gång i den här debatten. Alla talare är tydligen överens om att EES-avtalet är otillräckligt på olika sätt och att det ger oss ett svagt inflytande. Därför måste det ha varit en svår vårdslöshet från de partiers sida som var så ivriga att anta EES-avtalet, trots att EG-domstolen tvingade avtalsparterna att ändra innehållet, så att EFTA-länderna fick ett mycket svagare inflytande än de skulle ha haft. Det var farligt att hetsa fram det här avtalet. Det fanns ju möjlighet att ta mycket längre tid på sig för att ta ställning till avtalet än vad riksdagen utnyttjade.

Vad som nu händer är alltså att alla tycks vara ense om att det är ett för svagt avtal. Nu påstår ja-sidan att vår enda chans är att också bli medlemmar i den europeiska unionen. Det betyder ju att den folkomröstning som skall hållas den 13 november borde ha hållits redan om EES-avtalet. Därom fick vi ingenting veta.

Jag är förvånad över att man dessutom i anförande efter anförande hackar på dem som är kritiska till svenskt EU-medlemskap, därför att de i det här läget ändå tycker att EES-avtalet ger Sverige större frihet än ett EU-medlemskap skulle ge. Jag tycker faktiskt att ni borde skämmas.

Fru talman! Jag anser att de ekonomiska konsekvenserna av ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen jämfört med fortsatt deltagande i det europeiska ekonomiska samarbetet är otillräckligt belysta i den förra regeringens proposition. Den här propositionen är alltså ett dåligt underlag för beslut. Den visar inte vilka skillnaderna kan förväntas eller befaras bli mellan nuläget, med EES-avtalet, och ett eventuellt svenskt medlemskap i Europeiska unionen.

I propositionen står det på s. 47 att det inte finns någon motsättning mellan de långsiktiga målen för regeringens ekonomiska politik och EU:s riktmärken för den ekonomiska utvecklingen: låg inflation, låga räntor, sunda statsfinanser och stabil växelkurs.

I vår nya regerings regeringsdeklaration talas det om en ny inriktning av den ekonomiska politiken, om åtgärder som skall ge bästa möjliga resultat för statsfinanser, tillväxt och sysselsättning. Den förra regeringen nämnde inte sysselsättningen.

Vilka blir då skillnaderna mellan fortsatt deltagande i EES och ett eventuellt svenskt EU-medlemskap med en sådan ny ekonomisk politik? Var finns analyserna av det? Var finns slutsatserna? Det kommer att behövas krafttag för att vi skall kunna pressa ned arbetslösheten i Sverige, speciellt om vi blir medlemmar i Europeiska unionen.

Jag har här ett diagram, men jag har till min ledsnad blivit informerad om att man inte längre kan visa overheadbilder här i kammaren. Jag hoppas att det löser sig så småningom – det gick bra förut.

Diagrammet visar arbetslösheten i procent av arbetskraften och hur den har utvecklats från 1969 till 1993.

1981 steg arbetslösheten i Europeiska gemenskapen över 8-procentsnivån, och sedan dess har den legat mellan knappt 9 och drygt 11 %. I Sverige var arbetslösheten ca 2,5 % 1981, steg till ca 3,5 % 1983 och sjönk sedan för varje år fram till 1989. Den började stiga brant från 1990. Under EU-anpassningsåren steg den till över 8 %, enligt vår källa, OECD.

Hur skall arbetslösheten i Sverige kunna pressas ned under åtminstone 3,5-procentsnivån, om vi i Sverige tvingas ha prisstabilitet som främsta norm för den ekonomiska politiken, som EU har enligt Maastrichtfördraget?

Det är lika dystert om vi tittar på sysselsättningstillväxten. Bureau of Labour Statistics har i ett diagram jämfört sysselsättningens tillväxt i Nordamerika, Japan och Europa sedan 1960. Medan sysselsättningen i USA nästan fördubblades fram till 1988 har det inte hänt mycket i Europa.

De allra flesta bedömare är eniga om att det är i små företag som nya jobb kan skapas. Då bör man kanske ta i beaktande det som Percy Barnevik i ABB för några år sedan varnade för, nämligen att ett EU-medlemskap skulle leda till ett blodbad på småföretag.

Jag måste till slut fråga, fru talman: Hur hade det gått för småföretagen och för svensk exportindustri om Sverige redan varit med i Europeiska unionen? Då hade kronan inte tillåtits flyta och därmed få en mer realistisk kurs. Då hade inte svensk exportindustri fått sin största chans på tiotals år. Då hade arbetslösheten nog inte börjat minska nu. Småföretagen hade inte heller haft möjlighet att som underleverantörer leverera till de större företagen.

Anf. 60 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Fru talman! En av de frågor som Krister Skånberg tog upp är värd att upprepa. Han frågade: Om nu EES-avtalet ger så litet inflytande, varför är det då så många partier som har förespråkat detta avtal? Det är i och för sig en fråga som det är relevant att ställa.

Jag tror också att det är ganska viktigt att besvara den, därför att svaret ger det perspektiv som debatten hittills har saknat.

På slutet av 80-talet var EG inriktat på att fördjupa sitt samarbete men inte på att utvidga det. När man inbjöd EFTA-länderna till starten av förhandlingarna om EES-avtalet talade man också om ett i olika avseenden jämställt avtal när det gällde olika typer av inflytande i avtalet. Det var i början av 1989. EFTA-länderna gick in i den förhandlingen.

Sedan hände det som har berörts väldigt litet i den här debatten och som visar hur oerhört snabbt vi glömmer viktiga historiska skeenden.

Den 9 november 1989 föll Berlinmuren. Då vandrade människor upp på muren. Östtyska "Volkspolizei" sköt inte. Berlinmuren föll alltså. Järnridån föll. Warszawapakten upplöstes, och sedermera upplöstes Sovjetunionen. Det var en revolution som skedde i Östeuropa, med början i november 1989 – en revolution i vår del av världen. Då var detta på allas våra näthinnor. Nu tycks det vara bortglömt.

Detta ledde då i EG:s ledning ganska snabbt till helt andra signaler. Det märktes också i förhandlingarna, och det redovisades i dåvarande olika EES-samrådsorgan. EG förstod att nu var det en ny dagordning som måste gälla i Europa: Hur skall vi i den rika västvärlden kunna hjälpa till med att integrera de nya fria länderna i Österuropa i en modern ekonomi och demokrati? Därmed kom också EES-förhandlingarna att ändras. Det märktes redan på vårvintern 1990 att det inte längre handlade om detta inflytande. I stället erbjöds EFTA-ländernas regeringar möjligheten att söka medlemskap i EG under den förutsebara delen av 1990-talet. Det var en förändring från EG:s sida där man inte hade tänkt sig en utvidgning. Nu förstod man att det i hög grad handlar om hur vi i den rika delen av Europa tillsammans skall kunna hjälpa till så att hela Europa kan få ett drägligt liv, och det gäller då folkflertalet, under våra barns livstid.

Det var heller ingen tillfällighet att regeringarna i Sverige, Finland och Norge svarade på den situationen genom att, för Sveriges del under ett halvårs tid av diskussioner i riksdagen, söka medlemskap i den europeiska gemenskapen, som det hette på den tiden. Det är den processen som så har glömts bort i dagens diskussion, dvs. att det var just i medvetande om både att det inte gick att få det inflytande inom EES-avtalets ram som man förväntade sig vid 80-talets upplösning och det faktum, som jag sagt tidigare i debatten här, att det är nu under 90-talet som vår del av världen förändrats så kraftigt. Skall vi delta i den förändringen eller inte? Det perspektivet borde den här debatten faktiskt också handla om.

Anf. 61 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Fru talman! Det var ett vackert anförande, Mats Hellström! Men jag är inte säker på att jag förstår vad det har med mitt påstående att göra – att jag tycker att de partier som drev igenom EES-avtalet har visat svår vårdslöshet med demokratin när man inte ordnade en folkomröstning om EES-avtalet. Med den logik som man försöker sig på här var det faktiskt i så fall EES-avtalet som var det avgörande steget. Man talar ungefär som Carl Bildt i den förra regeringen gjorde. Om den enda vägen skulle vara att vi gick vidare till medlemskap, är det väl direkt ohederligt att inte ordna en folkomröstning i fråga om det första steget. Jag hörde inte någon kommentar från Mats Hellström om detta. Jag vore tacksam för en sådan.

Anf. 62 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Fru talman! Få politiska frågor har diskuterats så länge i denna riksdag som just EES-avtalet, Krister Skånberg, som jag förresten får hälsa välkommen tillbaka. Krister Skånberg var ju med i riksdagen tidigare under en period.

Två allmänna demokratiska val har hållits i det här landet under förhandlingsprocessen. Ingen fråga – såvitt jag känner till, i alla fall inte under enkammarriksdagens tid – har i riksdagens utskott behandlats så länge och så noga som EES-avtalet.

Den process som vi har haft i den här riksdagen när det gäller det avtalet och de villkor som har gällt för vårt land, liksom för Norge, Finland och Österrike, för att få delta på den gemensamma marknaden har svenska folket egentligen kunnat granska i allmänna val mer än kanske någon annan politisk fråga. Jag tror därför, Krister Skånberg, att denna kammare har diskuterat den frågan mer än kanske någon annan fråga sedan enkammarsystemet infördes.

Anf. 63 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Fru talman! EES-avtalet har naturligtvis debatterats en del – och skam vore det väl annars! Man jag skulle kunna travestera litet här, Mats Hellström, genom att säga: Inte någonsin tidigare har väl en så stor fråga fått så kort remisstid att en lång rad remissinstanser i sina svar måst säga att de inte hinner ta ställning. Inte någon gång tidigare i Sveriges historia har väl en så viktig förändring beretts så utomordentligt knappt och bristfälligt som just EES-avtalet.

Så mycket konstigare blir detta när det faktiskt fanns mera tid. Men detta jäktades igenom. Det sades: Sverige måste nu bli färdig. Så småningom visade det sig att EES-avtalet ändå skulle upp till ombehandling. Inte ens den respittiden använde Sveriges riksdag till att förbättra beslutsunderlaget. Jag vidhåller alltså lugnt och bestämt att detta var uselt förberett och att det hade funnits tid för att ordna en folkomröstning.

Att jag tar upp detta beror på att talare efter talare på något sätt hånar dem som nu vill säga nej till ett svenskt EU-medlemskap för att de var kritiska till EES-avtalet. Detta är något fullständigt oerhört. Ja, det är ett hån mot demokratin att föra ett sådant resonemang.

Anf. 64 CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Låt mig först säga till Krister Skånberg att hans argument mot ett EU-medlemskap, att vi i det läget inte skulle kunna låta den svenska kronan flyta, dess värre är felaktigt. Innan den svenska kronan flöt, flöt flera viktiga EU-valutor – inklusive det brittiska pundet och därefter flera andra valutor. Låt oss således rensa ut uppenbara orimligheter från debatten!

Sedan till den fråga som jag ställde till Bengt Hurtig och även till Miljöpartiet om ert alternativ. Efter att ha lyssnat också på Krister Skånberg är det uppenbart att alternativet är EES-avtalet. Då kan man säga till Krister Skånberg: Var glad, du får din folkomröstning om EES-avtalet. Den har vi den 13 november och då kan vi ta ställning till medlemskap eller EES-avtal. De som tycker att EES-avtalet är det bästa för Sveriges framtid och att detta räcker, skall rösta på det. De som vill ha inflytande *också* skall självfallet rösta på medlemskap.

Det som är litet förvånande i denna debatt är att ni som var emot detta EES-avtal nu säger att det är det som ni vill anbefalla svenska folket. Det avtal som ni säger inte ger oss inflytande vill ni anbefalla Sverige. Sedan skall ni tydligen, liksom Vänsterpartiet, försöka böna och be de andra europeiska staterna om det inflytande som detta avtal inte ger.

Var alltså glad! Folkomröstningen och vägvalet handlar om den rösträtt vi faktiskt får när vi är medlemmar, och den kan ingen förneka att vi har. Det innebär inte att vi dominerar och kan bestämma allt. Det kan ingen i denna riksdag heller göra, för så är det aldrig i samarbete. Men vi är med. Vi utövar inflytande och är med om att fatta beslut som kommer att gälla även i Sverige.

Med EES-avtalet kommer till större delen exakt samma beslut att gälla i Sverige. Men då har ni avskurit oss från möjligheterna till inflytande också i frågor som direkt rör svenska medborgare – alltifrån Systemet till salmonellan. Det är detta folkomröstningen gäller – EES-avtalet med alla dess demokratiska begränsningar eller samarbetslinjen med allt vad den innebär för framtiden. Tack för det beskedet, Krister Skånberg!

Anf. 65 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Fru talman! Så länge Sverige inte är medlem i Europeiska unionen har vår riksdag och våra myndigheter t.ex. möjlighet att ställa högre krav på produkter än vad Europeiska unionen kan göra när det gäller sådant som miljö och säkerhet. Det skulle innebära att svenska företag kan behålla en hemmamarknad där man kan ligga före med att utveckla miljövänliga och resurssnåla produkter som världen, inklusive Europeiska unionen, kommer att ropa efter senast i början av det tjugonde århundradet.

I den nuvarande regeringens proposition talas det om att man skall ha en uthållig ekonomisk tillväxt. Det innebär alltså att vi faktiskt måste börja inrikta svensk industri på miljövänligare och resurssnålare produkter. Där skulle vi alltså kunna få ett försprång, om vi inte tvingas att gå i takt som vi kommer att göra om vi går med i Europeiska unionen.

Ja, Carl Bildt, jag är i och för sig glad för att vi får en folkomröstning. Jag är fortfarande litet förvånad över att man kan föra detta ganska arroganta resonemang: Krister Skånberg, nu har vi ordnat det så att folkomröstningen gäller någonting som vi tycker är undermåligt. Vi har gått med på ett avtal som innebär att Sverige får ett dåligt inflytande. Vi brydde oss inte om att påpeka detta förra gången. Vi brydde oss inte om att begära en omförhandling redan då, när vi insåg att detta var ett dåligt alternativ.

Nu ska jag vara glad för den här folkomröstningen. Jag är fortfarande glad att vi får möjlighet att ta ställning till någonting som faktiskt inte innebär att vi blir medlemmar vilket skulle innebära att Sveriges riksdag därmed skulle bli i stort sett arbetslös i fortsättningen. Jag är glad att det fortfarande finns chans att hindra utländska makter från att stifta lagar i Sverige. Det vore felaktigt. Jag tycker att vi kan fortsätta samarbetet med Europeiska unionen, med andra europeiska länder och med länder i hela världen med fortsatt rätt till självbestämmande.

Fru talman! Det är viktigt för Sveriges industri att vi kan driva en självständig handelspolitik och att vi inte riskerar, vilket vi skulle göra om vi blev medlemmar i Europeiska unionen, att komma i kläm i ett

tänkbart handelskrig mellan t.ex. USA och Europeiska unionen. Det har funnits tendenser till sådana skärmytslingar. Jag tror att Sverige har större möjligheter att handla med alla länder om vi står utanför EU.

Anf. 66 CARL BILDT (m) replik:

Fru talman! Krister Skånberg talar väldigt mycket. Men jag vet inte riktigt vad han talar om, för han talar inte om Miljöpartiets alternativ. Miljöpartiets alternativ är ju EES-avtalet, vilket innebär att vi utrikeshandelsmässigt är beroende av EU. Därigenom är vi en del av detta, om man så väljer att kalla det, handelsblock. Han kan hålla sina tal på någon kongress för Miljöpartiet och företräda någon annan linje. Men det är inte Miljöpartiets linje som han förefaller att företräda i denna debatt.

Låt mig också få påpeka för honom, när han talar om miljöstandard, att vi har rätten till en högre miljöstandard. Men när det gäller reglerna för t.ex. varuhandel är ju skillnaden mellan vad vi kan göra som EES-medlemmar och som EU-medlemmar knappt befintliga över huvud taget, för samma regelverk gäller för hela EES-området. Men besluten fattas bara av dem som är medlemmar i unionen, så även här är det dags att ta en interndebatt inom Miljöpartiet.

Sedan vill jag också bara upprepa att det inte är vi som har pådyvlat er EES-alternativet. Nu har några stycken här under några timmar ställt frågor om alternativen. Alternativen har successivt blivit allt klarare, även om jag villigt medger att de inte kom så enkelt och inte så omedelbart spontant, utan det har successivt blivit allt klarare att EES-alternativet är det alternativ som vi har. Och det är det alternativ som ni själva har valt. Då må det väl vara oss förlåtet att något erinra om vad ni själva sade om vad detta alternativ innebär i form av bristande inflytande.

Vad min egen ståndpunkt beträffar har jag ständigt, vilket jag tror att Mats Hellström kan intyga, i denna kammare sagt att EES-avtalet är ett randstatsavtal. Detta var en nödvändighet under ett övergångsskede, som Mats Hellström väl beskrev bakgrunden till. Men det var ingen som med självaktning kunde säga att detta var en slutstation för Sverige.

Det är ni som har gjort detta randstatsavtal till ert eget alternativ. Skyll inte på oss! Det är ni som har valt alternativ. Men vi tar oss friheten att påpeka den demokratiska begränsning och den plågsamma situation som det kommer att leda till när vi på punkt efter punkt, månad efter månad, år efter år, decennium efter decennium kommer att få finna oss i beslut som vi inte vill vara med och fatta själva. Detta är Miljöpartiets och Vänsterpartiets Europaalternativ.

Anf. 67 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Fru talman! Det är viktigt att konstatera att Miljöpartiet inte var med i riksdagen när besluten om svenskt deltagande i det europeiska ekonomiska samarbetet fattades. Vi deltog alltså inte i beslutet. Riksdagen har genom sitt beslut med stor majoritet tvingat fram det andra alternativet vid folkomröstningen den 13 november. Omröstningen står mycket riktigt, som Carl Bildt påpekar, mellan fortsatt EES-avtal och ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen.

Vi har påpekat ett antal gånger att vi redan tidigare hade ett mycket gott samarbete med Europeiska gemenskapens länder, som det hette då, i form av ett frihandelsavtal som har fungerat alldeles utomordentligt och en lång rad andra avtal. Vid de debatter som vi fortfarande kunde delta i sade vi att det fanns för- och nackdelar med EES-avtalet. Vi fördömde det inte på alla punkter, men vi tyckte att det inte bara handlade om just handel och ekonomiskt samarbete utan att det också gjorde djupa ingrepp i den svenska lagstiftningen och därmed i den svenska självständigheten. Värre blev det naturligtvis när det första EES-avtalet som diskuterades förändrades och EG-domstolen skulle vara den enda tolkaren av fördraget enligt parollen: Du skall inga andra gudar hava jämte mig. Det är som sagt bra att folkomröstningen genomförs.

Fru talman! Det är viktigt att komma ihåg att Sverige ändå fungerar något så när bra, trots den förra regeringens ekonomiska politik. Arbetslösheten har minskat, tack vare att Carl Bildt tvingades vika från den hårda linjens politik. Vi skulle vara med i Europeiska gemenskapens hårda kärna. Det skulle få kosta vad som helst. Den svenska kronan skulle försvaras till varje pris. Vad har detta kostat hittills, Carl Bildt? Är det 60 miljarder eller är det mera som Carl Bildts envishet kostat de svenska skattebetalarna? Kronan började i alla fall plötsligt flyta, och det gav en chans. Nu säger Carl Bildt att det hade den fått göra även om vi hade varit med i Europeiska unionen. Det skedde där en del devalveringar, men det var ingen valuta som tilläts flyta så vitt jag vet.

Anf. 68 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! I den här debatten har efterlysts alternativet för nejsidan. På mycket kort sikt är svaret naturligtvis att alternativet är det Sverige såsom det är och såsom det verkar i dag, precis som alternativet för ja-anhängarna är EU såsom det verkar i dag. Men vad är alternativet från ja-anhängarna på litet längre sikt? Är det någon som i dag kan säga att man med bestämdhet kan förutspå vilken utveckling EU kommer att genomgå?

Carl Bildt har nu tyvärr lämnat kammaren. Han har suttit här länge, vilket var en beundransvärd prestation i sig. Han säger: Skyll inte EES-avtalet på oss! Han säger att detta avtal var ett randstatsavtal. Men det var ju regeringen Bildt som slöt detta randstatsavtal, som enligt sin egen uppfattning om detta avtal med berått mod lät Sverige bli en randstat i EES-samarbetet. Däremot var vi från vänsterns sida kritiska mot EES-avtalet just därför att det var ett randstatsavtal, just

därför att det inte gav inflytande, och just därför ville vi ha omförhandlingar och ett helt annat avtal.

Mats Hellström försöker framställa EU, vilket han inte än den enda ja-anhängaren som gör, som en sorts arena som skall jämställas med Sveriges riksdag.

Men EU är en arena med helt andra spelregler, byggd på helt andra principer. I EU är det inte folksuveränitetsprincipen och parlamentarismen som genomsyrar spelplanen, utan EU är tvärtom en maktapparat för en elitistisk byråkrati, där regeringar eller representanter för regeringar uppträder som lagstiftare.

Ett EU-medlemskap skulle innebära ett politiskt systemskifte. På alla de områden som EU griper in i med EU-rätten upphör riksdagen att vara egentlig lagstiftare. Därmed avskaffas också delvis – och till växande del – en av grundpelarna i vår författning, nämligen att det är den folkvalda riksdagen som stiftar lag. Lagstiftningsmakt överförs till Bryssel, till ministerrådet, där en representant för Sveriges regering kommer att utöva 4/90 röstinflytande över de lagar som skall gälla i Sverige.

Detta betyder att riksdagen som folkets främsta företrädare, som det heter i vår regeringsform, kommer att upphöra på en rad områden. Ordningen i EU är som bekant den att nationell lag – även lag av grundlags valör – får vika för EU-rätten.

Innebörden av detta är att folkets möjlighet att påverka politiken avtar. I slutna möten i ministerrådet och på den utanför folkinflytande stående kommissionens initiativ kommer växande delar av de lagar och beslut som kommer att vara styrande för vårt land att antas. Folkviljans genomslag i val till riksdagen kommer att kraftigt minska i betydelse.

Ett medlemskap i EU skulle därför faktiskt innebära minskad demokrati. I den föreliggande propositionens avsnitt Allmänna överväganden frångås denna problematik delvis med tystnad, delvis med förnekanden. Uttryckligen påstås att samarbetet i EU är "strikt mellanstatligt". Det påstås att medlemsstaterna är "fördragens herrar", och det påstås att det handlar om begränsad överlåtelse av beslutsbefogenheter.

Men faktum är att det inte handlar om en begränsad överlåtelse. För att vi skall komma med i EU föreslås grundlagens hittillsvarande formulering i 10 kap. 5 § i regeringsformen, som möjliggör överförande av beslutsmakt i begränsad omfattning till mellanstatlig organisation, bli kompletterad med följande formulering: "Riksdagen kan överlåta beslutanderätt till Europeiska gemenskaperna så länge som dessa har ett fri- och rättighetsskydd motsvarande det som ges i denna regeringsform och i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna." Orden "begränsad omfattning" är strukna inför EU därför att vi i praktiken överlämnar beslutsbefogenhet i oviss omfattning – ingen kan säga i hur stor omfattning.

EU har en överstatlig karaktär, som skiljer EU från allt annat internationellt samarbete. Det är därför en eufemism att, som det framhålls

i propositionen, samarbetet i EU är strikt mellanstatligt. Det är vidare inte genom några av politiska instanser beslutade fördrag utan – vilket skildras i propositionen ca 400 sidor längre fram – genom en "vidsträckt tolkning" av Romfördragets artikel 5 som EU:s domstol har ställt EU-rätten över den nationella rätten och även över grundlagarna. EU-rätten har härigenom fått inte bara en direkt tillämplighet i medlemsstaterna utan faktiskt också en överordnad ställning, vilket innebär att riksdagens inflytande och ställning kraftigt försvagas. Därigenom lyfts väsentligt politiskt inflytande bort från riksdagen och därmed – vilket är det allvarliga – bort från folkets vilja. Försöken i propositionen att släta över denna realitet kommer i det fortsatta arbetet, liksom i kampanjen inför folkomröstningen, att blottläggas och avslöjas.

Anf. 69 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Riksdagsledamöter! Jag har valt ett ämne som tydligt visar skillnaden mellan en självständig stat som Sverige och EU, nämligen alkohol- och narkotikapolitiken.

När det gäller uppbyggandet eller förändringen av ett samhälle är det visionerna samt folkets och politikernas vilja som avgör i vilken riktning utvecklingen skall gå. Samtidigt skall man utgå från verkligheten, dvs. det samhälle, den struktur, som vi har i vårt land och naturligtvis göra på samma sätt när det gäller EU. Vi skall se efter i vilken riktning EU utvecklas, i detta fall när det gäller alkohol- och drogpolitiken.

I Sverige har vi redan år 1977 lagt fast att vår strategi är att begränsa alkoholens skadeverkningar genom att sänka totalkonsumtionen. Tillgängligheten och prismekanismen är några av de effektiva redskap som man använder. Förebyggande verksamhet och upplysning i skolor och på arbetsplatser är några andra.

Men EU:s viktigaste fråga är fri rörlighet, och det går före hälsoaspekten. Alltså kommer enligt propositionen detaljhandelsmonopolet, Systemet, att noga och regelbundet övervakas av kommissionen. Det kan också efter en anmälan bli föremål för domstolens behandling. Många affärsmän vill ju också i Sverige se försäljning i detaljhandeln av alkohol.

Kostnaderna för alkohol kommer med all säkerhet att anpassas nedåt, mot EU-nivån. När vi som privatpersoner efter en övergångstid kommer att få införa mera vin, sprit och öl än vi får göra nu, kommer också priserna att gå nedåt. Det var ett av våra alkoholpolitiska instrument. Dessutom kan tillgängligheten komma att öka efter ett domstolsutslag.

I Sverige, med sina omkring 800 000 alkoholmissbrukare och ca 300 000 som har svårare problem och är i behov av vård, är det alkoholproblemen som är helt överskuggande, medan de ca 15 000 med andra svåra drogproblem tycks vara mindre svårbemästrade. Men det är en växande skara, och den ökar nu efter ett par års paus, där narkomanerna eller blandmissbrukarna i genomsnitt blev äldre – de som inte redan dött av sitt missbruk. Men nu går missbruket allt längre ned i

åldrarna. Ännu har vi en ur internationell synpunkt verksam och restriktiv drogpolitik.

Inom EU är alkohol att betrakta som vilken vara som helst, och den fria rörligheten och den fria konkurrensen går före andra motiv. När det gäller narkotika är det litet mer problematiskt. Den yttre gränskontrollen, mot länder utanför EU, skall inte förändras. EU ämnar t.o.m. förstärka den, något som verkligen behövs. 80 – 90 % av vår narkotika kommer från EU, men hittills har inte någon praktisk handling kommit till stånd i det här fallet. Det är t.o.m. så att en del länder i EU har sparat in på tjänster inom den yttre gränskontrollen.

CIS, Customs Information System, ökar dock kontrollen på vissa områden där man tidigare inte haft någon alls. Men har narkotikan väl kommit in i ett EU-land är det i stort sett fritt fram. Vid EU:s inre gränser får tullen nämligen inte vara permanent närvarande. Tullen får inte heller använda systematiska kontroller eller stickprover. Sådana betraktas som hinder för den fria rörligenheten.

Endast vid misstanke om brott får tullen gripa en misstänkt. Om man betänker att 15 % av de 1 500 beslagen förra året gjordes på grund av misstanke, kan man förstå vad EU betyder när det gäller minskande möjligheter för tullen att arbeta.

Bestämmelserna baseras som alltid på Romfördraget, Maastricht och/eller konkreta förordningar och direktiv beslutade av ministerrådet.

Gränskontrollutredningen talar om att kompensatoriska åtgärder måste vidtas. Som EU-medlemmar skall vi få tillgång till flera internationella samarbetsinstrument och andra åtgärder för svenska inrikesförhållanden. Men först i oktober 1994 läggs ett förslag till en konvention om Europol fram. Chefen Peter Vowé räknar med tio år tills organisationen blir slagkraftig eller över huvud taget operativ. Jaha, så var det med den internationella samarbetsorganisationen. EDMC, European Drugs Monitoring Center i Lissabon, är oerhört drogliberalt.

Hur ser det ut i EU? En oerhörd uppgivenhet och passivitet finns där inför drogerna, medan aktiviteten finns att åse hos drogliberalerna, med påtryckningar, med liberalisering, med storstadskonventionerna om ett fritt narkotikaanvändande. I t.ex. Frankfurtresolutionen, som lades fram 1990, kräver man total legalisering av cannabis och marijuana, att små mängder av tung narkotika skall tillåtas samt förskrivning av metadon och nu även av heroin och andra tunga droger.

Från början var det fyra städer: Amsterdam, Frankfurt, Hamburg och Zürich. 1993 var de 23, och nu finns ett kontaktnät till ytterligare 28 storstäder, däribland Köpenhamn, efter påtryckningar från Tyskland. Det är något oerhört som händer på det här området.

Tyskland, Italien, Storbritannien, Holland, Grekland och Portugal, i och för sig även Schweiz som är utanför EU, har kommit långt med liberaliseringen. Här skall vi in och påverka. Jag tycker att det är patetiskt. Det är stor risk att vi sväljs av den här stora krokodilen.

Med all säkerhet kan vi däremot utanför EU bevisa att det går att fortsätta med vår alkohol- och drogpolitik, att förnya och förbättra den med positiva förtecken, men endast utanför EU. När det gäller

drogpolitiken är risken, om vi är medlemmar i EU, att ett beroende av nya droger byggs upp hos ett allt större antal människor även i vårt land. Arbetslösa, rotlösa och fyra och en halv miljoner bostadslösa i EU är en grogrund för olika droger, för kriminalitet och utslagning. Vi har samma problematik i Sverige i en något mindre skala.

EU:s yttre och inre gränskontroller kommer att få stor kraft när det gäller att hindra asylsökande att komma in i EU och dess delstater. Detta sker genom ökade kontroller vid olika yttre och inre gränsavsnitt och genom kraven på transportbolagen att stoppa asylsökande innan påstigning på flygplan och färjor sker. En ny osynlig Berlinmur. Däremot blir den yttre gränsen för droger, och vapen för den delen, svår att effektivt bevaka då t.ex. Holland, Grekland och Portugal har så liberal drogpolitik. Väl inne i EU är chanserna små att lägga beslag på drogerna.

Genom arbetslöshet och dåligt socialt skyddsnät skapas grogrunden för missbrukande och utslagning. När man en gång skapat en stor marginaliserad grupp går det inte att fånga upp den igen, t.ex. när det blir högkonjunktur. Det visar all erfarenhet från Europa, säger Börje Olsson, CAN, forskare vid Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Enbart EU:s alkohol- och drogpolitik räcker för att säga nej till EU. Vi har inte råd att isolera oss i EU. Där blir vi verkligen en nettobetalande randstat, inte i ett europeiskt samarbete, utan i en union utan utträdesparagraf.

Anf. 70 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! I jämställdhetens namn skulle jag gärna vilja säga fru talkvinna. Men jag skall inte prata om jämställdhet i dag, utan om EU och miljön.

En stor del av miljöförstöringen känner inga gränser. Därför krävs det på många områden internationellt samarbete och gemensamma beslut för att lösa problemen. Det bedrivs mycket miljöarbete i många internationella fora, varav EU är ett bredvid många andra.

Sverige ligger nära EU och har en stor del av sin handel med just EU. Det är naturligtvis viktigt att vi kan påverka EU. Beslut om miljöregler fattas dock inte bara på sammanträden inom EU. Det är viktigare att det finns positiva föregångsexempel i EU:s närområde.

Kalifornien ligger på många områden långt fram då det gäller miljön och har starkt påverkat sin omgivning. Kalifornien har drivit hela den federala miljöpolitiken framför sig. Utveckling på miljöområdet behöver dynamik. Miljön blir inte bättre av likriktning. Det trodde jag att vi hade lärt oss av forna Sovjetunionen, där planekonomi och likriktning var orden.

Av ja-förespråkarna får vi höra att vi får ställa hårdare krav och att EU enbart har minimiregler. Är det så? Nej, verkligheten är inte så enkel. På många områden hindrar EU:s krav Sverige från att ligga före. I regeringens konsekvensutredning, EU, EES och miljön, skriver man: Den amerikanska lagstiftningen ger faktiskt Kalifornien ett större utrymme för särlösningar än vad EG:s regelverk erbjuder medlemslän-

derna. USA är alltså mer dynamiskt än EU. EU hindrar Sverige från att bli Europas Kalifornien. EU hindrar hårdare miljökrav, framför allt på produkter och gör att vi inte kan gå före. Genom att vara ett föregångsexempel driver man på miljöutvecklingen som land, företag eller som enskild människa.

Vi har i förhandlingarna fått en del övergångsregler på miljöområdet. Det är bra. Men efter en viss period skall alla länder inom EU ha samma regler, och vi har i avtalet inte fått några garantier för att vi får behålla våra strängare regler. Det är ett tydligt exempel på att vi inte kan gå före.

Vi har i Sverige haft en miljödifferentierad försäljningsskatt på fordon. Men redan innan folkomröstningen EU-anpassade den förra regeringen oss och ersatte försäljningsskatten med en miljödifferentierad fordonsskatt. EU hindrar Sverige att på detta område använda ett effektivt styrmedel för ett miljövänligare samhälle. Försäljningsskatt är nämligen som styrmedel mycket mer effektivt än fordonsskatt. Vi skall inte glömma bort att den förra regeringen i samförstånd med Socialdemokraterna har urholkat den svenska miljöpolitiken med en EU-anpassning.

EU:s konstitution innehåller politiska mål. Det gör inte den svenska. Det överordnade målet för EU är att främja traditionell ekonomisk tillväxt genom att avlägsna nationella begränsningar för handeln.

När det gäller handel finns det tvingande politiska beslut inom EU. Det räcker med kvalificerad majoritet för harmonisering av produktkrav. Men när det gäller miljöpolitiska instrument, som miljöskatter eller åtgärder som påverkar val av olika energikällor, krävs enhälligheter, dvs. ett enskilt land kan i dag lägga sitt veto i dessa viktiga miljöfrågor. Men vi kan bli överkörda när det gäller produkter som vi vill ha högre miljökrav på.

Exempelvis skulle vi, om vi vore ett medlemsland i EU, inte ens tillsammans med alla övriga medlemsländer kunna tvinga England att minska sina utsläpp. Men vi skulle bli tvingade att ta emot produkter som de producerar som är miljö- eller hälsoskadliga. Handel går före miljöhänsyn.

Fältbiologerna, Miljöförbundet, Framtiden i våra händer och Jordens vänner är alla medlemmar i Folkrörelsen mot EU, och de rekommenderar ett nej.

Naturskyddsföreningen har uttalat att ett EU-medlemskap skulle få övervägande negativa effekter för miljöpolitiken. EU är ett miljöhot.

Det är nästan aldrig makthavarna eller etablissemanget som är pådrivande i miljöutvecklingen, utan den drivs av folklig opinion. Detta förutsätter en tydlig väg från folkopinion till politiska beslut. Något sådant finns inte inom EU.

EU innebär inskränkningar i friheten till information. Vi har ingen garanti för den svenska offentlighetsprincipen eller meddelarfriheten. Det här hindrar medborgare att delta i den miljöpolitiska utvecklingen. Resultatet blir att miljöutvecklingen hämmas.

De fördelar som Sverige kan få som medlem i EU uppväger inte ens på långt när de nackdelar som följer genom att vi inte kan gå före,

genom att information och demokrati försämras och genom att EU:s struktur ökar transporterna.

För att vi skall nå en hållbar utveckling i Sverige och i världen krävs rätten att gå före och att vi har en god demokrati, dvs. ett nej till EU för Sverige.

Anf. 71 PETER ERIKSSON (mp):

Fru talman! Jag tänker ta upp ett område i propositionen, en aspekt som behandlas i mycket liten utsträckning men som jag ändå uppfattar som grundläggande.

När ja-sägarna allt som oftast kommer till korta i debatterna brukar de påpeka att EU är en process. Man skall inte stirra sig blind på detaljer. Jag håller med om det. EU är en process. Den som på allvar har studerat EU det senaste decenniet kan knappast komma till någon annan slutsats än att det är en accelererande centralisering och byråkratisering som utmärker processen. Enhetsakten, den ökande användningen av majoritetsbeslut, Maastrichtavtalet och EU-domstolens förstärkta maktställning är kanske de tydligaste exemplen på det.

Som jag ser det är processen entydigt på väg mot en ny gemensam västeuropeisk statsbildning. Det gör EU unikt i jämförelse med alla andra internationella organisationer. Det är därför malplacerat att, som några debattörer har gjort, jämföra med Nordiska rådet eller FN.

Nå, är det här bra eller dåligt? I propositionen tas en del aspekter upp, men man glömmer andra som för mig är väsentliga och grundläggande.

Fru talman! Demokrati betyder folkstyre. Om de nordiska länderna blir medlemmar i EU kommer unionen att omfatta 360 miljoner människor och över 20 olika språk. Är det över huvud taget möjligt att kombinera en sådan koloss med ett fungerande folkstyre? Är det möjligt att skapa en situation där vanliga, enkla människor känner att de är med och påverkar framtiden och att de är delaktiga i beslutsprocessen?

I propositionen, liksom i konsekvensutredningen Suveränitet och demokrati, löser man den här frågan genom att helt och hållet förbise den. I stället väljer man att göra om frågeställningen och föra ett mycket tvivelaktigt resonemang om Sveriges formella och faktiska suveränitet. Det här är kanske smart, men det är farligt och bedrägligt.

Jag tror att förutsättningen för ett effektivt folkstyre är ett öppet samhälle med medvetna och engagerade människor som tar ansvar för framtiden. Möjligheterna att skapa en bättre värld ligger i första hand i en offentlig debatt och i att människor sluter sig samman och trycker på makthavare för att få en förändring.

I propositionen väljer man i stället ett "von oben"-perspektiv, ett elitistiskt och närmast machiavelliskt perspektiv, där makthavarna förutsätts vara upplysta och oberoende av folket.

Demokratin är inte till för oss i gräddfilen. Om Ebon Larsson i Öjebyn utanför Piteå är förbannad eller tycker att vi i riksdagen har gjort ett allvarligt misstag, kan han skriva en artikel i lokaltidningen. Åtminstone Bengt Hurtig i riksdagen, och nu också Anders Sundström i regeringen, läser det som Ebon Larsson skriver. Han kan skriva brev

och han kan lyfta telefonluren. Jag kan däremot garantera er att det inte finns någon i EU-kommissionen som läser Piteå-Tidningen. Ebon Larsson kommer aldrig att tala med den kommissionär som har hand om frågan.

Ebon Larsson kan också ta steget in i en lokalförening. Han kan driva frågan där lokalt. Kanske kan han få i gång en större aktivitet. Kanske kan han få människor att ställa upp på en demonstration. Kanske kan han få 10 000 pitebor att gå ut och demonstrera för en stor och viktig fråga. Kanske kommer Aktuellt att ta upp frågan i en sändning över hela Sverige. Men i Bryssel ser man inte på Sveriges television.

Jag frågar om det är möjligt att kombinera en koloss som EU med ett fungerande folkstyre. Jag har inget säkert svar, och när jag ser på unionen i dag ser jag inte ens skymten av ett försök. För svensk del kommer hemlighetsmakeriet att öka. Riksdagen kommer in i bilden när besluten i realiteten redan är fattade. Folkrörelsernas möjligheter att påverka kommer att minska radikalt också genom försämrade remissmöjligheter och det grundläggande problemet att makt heter pengar.

Det är inget annat än cynism när man i propositionen på s. 459 i del 1 skriver att svenska intresseorganisationer får en dubbel möjlighet att påverka genom att de vid ett medlemskap kan ta direkt kontakt med EU-organen. Lobbyistsystemet är den starkes rätt och därmed också de stora företagens. Demokratin och folkstyret är den svages motmakt. Den är Carl Bildt, den f.d. borgerliga regeringen och Ingvar Carlsson beredda att skicka minst 50 år tillbaka i tiden.

Vi har redan sett hur sekretessreglerna inom EU begränsar den offentliga debatten. Nyligen försvarade jordbruksminister Karl Erik Olsson användningen av hemligstämplar av EU-material hos svenska myndigheter, trots att det uppenbart stred mot vår tryckfrihetsförordning. Karl Erik Olsson ansåg, enligt tidningen Land, att ett offentliggörande av papper om genmanipulerad raps skulle omöjliggöra förtroendefulla samtal i framtiden.

Tyvärr tror jag att den f.d. jordbruksministern är representativ. Den svenska traditionen talar för att varken svenska politiker eller tjänstemän kommer att slåss för vår offentlighetslagstiftning i EU. Den svenska åsikten från myndigheter och verk kommer därmed i många fall att formuleras utan offentlig insyn.

I remissvaren till EU-propositionen gör flera juridiska myndigheter, som t.ex. Kammarrätten i Göteborg och Hovrätten över Skåne och Blekinge, den självklara bedömningen att insynen i beslutsfattandet kommer att minska. Svenska journalister delar inte heller den blåögda optimism som den borgerliga regeringen har spritt omkring sig. Det här är oerhört allvarligt. Offentlighetsprincipen och regelverket kring den är medborgarnas bästa försäkring mot mygel och korruption. Den är den viktigaste anledningen till att svensk demokrati faktiskt är bättre än demokratin i nästan alla andra länder i världen.

Det enda säkra sättet att hävda den svenska grundlagen mot EU hade varit att kräva ett erkännande och begära undantag för de regler som kolliderar med offentlighetsprincipen. Nu valde regeringen att

nöja sig med en meningslös och ensidig deklaration som inte förpliktar till något.

Sammanfattningsvis kan man säga att EU:s konstruktion, centraliseringsprocessen och det dåliga avtalet motverkar ett folkligt inflytande.

Makten blir onåbar, och banden mellan makthavare och folket kapas, eftersom man inte kan rösta bort eller sparka en dålig kommission, ett dåligt ministerråd.

Jag anser att propositionen över huvud taget inte har belyst de grundläggande frågorna kring demokrati och folkstyre på ett seriöst sätt.

Fru talman! En sund politik för en bättre värld går ut på att utveckla folkstyret i stället för att avveckla det. Därför bör svenska folket säga nej till ett medlemskap i den europeiska unionen.

Anf. 72 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Talkvinna låter bättre. Om propositionen godkänns godkänns också det resonemang som utredningen bygger hela sitt ställningstagande på. Jag har tittat litet extra på jämställdheten.

I de allmänna övervägandena under avsnittet jämställdhet anser utredningen att "ett EU-medlemskap ger Sverige den bästa ekonomiska tillväxten och att det ger förutsättningar för social välfärd och jämställdhet mellan kvinnor och män".

Utredningen låter ett resonemang kring tro utgöra grunden för ställningstagandet. Vem kan säga att just ett medlemskap i EU gör att tillväxten i Sverige ökar? Och vem vågar säga till tredje världens kvinnor att de kan glömma allt vad jämställdhet heter så länge de inte har den bästa ekonomiska tillväxten.

Vi kan konstatera att arbetslösheten inom de tolv EU-länderna i dag ligger kring 10 %. Ca 20 miljoner människor går alltså utan arbete. I resonemanget om att tillväxt är bra just för kvinnor och inte för alla människor torde ligga en gammal vana att använda just kvinnor som arbetskraftsreserv. Låg tillväxt är lika med att kvinnor arbetar oavlönat hemma. Hög tillväxt är lika med att kvinnor arbetar både oavlönat hemma och avlönat ute.

Ungefär var tredje arbetstagare inom EU är kvinna, men kvinnorna utgör hälften av de arbetslösa. Kvinnor under 25 år har drabbats av mycket hög arbetslöshet i de flesta EU-länder. I Sydeuropa ligger den arbetslösheten så högt som på 30–40 %. Kvinnorna är också i genomsnitt arbetslösa längre tid än männen.

Nu tror jag att resonemanget om kvinnor som en generell arbetskraftsreserv är ett förlegat resonemang. Jag tror i stället att många högavlönade kvinnor kommer att få goda arbetsmöjligheter inom EU:s organisation. Men många kvinnor som i dag arbetar inom den offentliga sektorn i Sverige kommer att förlora sina arbeten. Kommunförbundet har räknat ut att ca 80 000 kvinnor får gå redan 1995, med givna kommunala budgetramar. Att högavlönade kvinnor vinner på ett eventuellt medlemskap behöver inte heller betyda att jämställdheten ökar, eftersom högavlönade män gynnas ännu mer.

Jag skall återgå till hypotesen om att vi får den bästa ekonomiska tillväxten genom ett medlemskap i EU och att det ger förutsättningar för jämställdhet.

Fru talman! Vad vi känner till i dag, förutom arbetslöshetssituationen, är att ungefär 90 % av Sveriges penningflöde in och ut ur landet på en dag inte producerar arbeten. Det är pengar som det tjänas pengar på. Inga nya arbeten skapas.

Nu verkar det som om en del politiker menar att vi först måste avreglera valutamarknaden i Sverige genom att ta bort dess spelregler. När det är klart, några har blivit väldigt rika och landet har tömts på investeringskapital måste vi gå med i EU, avsäga oss svenskt folkstyre med riksdagen som högsta beslutande organ och förlägga makten utanför Sveriges gränser. Sedan skall vi tillsammans med EU-länderna hitta på gemensamma regler för att tygla penningflödena, så att investeringar som ger nya arbeten kommer i gång. Det är regler som vi har avskaffat för att få vara med.

Detta låter som filosofin kring kärnkraften: Bygg ut först för att avveckla sedan!

Vem vet om inte alla dessa turer kanske t.o.m. hämmar en ekonomisk utveckling och tillväxt här i Sverige? Kanske blev eller blir viktiga investeringar i Asien eller USA aldrig av på grund av alla Europapiruetter. Tänk om det hinner bli jordbävning i Tokyo innan vi har reglerat penningmarknaden genom gemensamma ansträngningar i EU och japanerna behöver ta hem alla sina yen! Då rasar världens banker ihop som korthus, eftersom mer pengar är i omlopp än vad som i realiteten finns.

I detta spel vill riksdagens majoritet att vi skall nysta oss in allt mer. Den anger spelet som en väg till ökad jämlikhet. Jag hoppas innerligt att majoriteten av Sveriges befolkning – jag tänker på alla kvinnor – inte låter sig luras av gubbarnas spelteorier utan ser hur verkligheten ser ut.

I Sverige lönearbetar kvinnor och män i ungefär samma utsträckning. Även när barnen är små arbetar kvinnor i Sverige tack vare en väl utbyggd och kvalitativt hög barnomsorg.

Inom EU ser det naturligtvis litet olika ut, men en generell iakttagelse är att kvinnor är ekonomiskt beroende av män via skattesystem, bidragsregler och brist på barnomsorg. Kvinnor får i och med det en underordnad ställning. De måste be om pengar och förväntas självfallet stå för det obetalda arbetet.

I Tyskland går det bra för industrin nu, men arbetslösheten ligger kvar på ca 10 %. Är det den samhällsutvecklingen vi vill efterlikna här i Sverige? Människor mår naturligtvis dåligt av arbetslösheten. Intressegrupper ställs mot varandra, och främlingsfientligheten ökar.

Vad beträffar avgiften till EU är jag mycket tveksam till om vi har råd att gå med. Vi har i dag en statsskuld på ca 1 300 miljarder kronor. Ingen vill väl påstå att den är planerad? De dryga 100 miljarder kronor i ränta på skulden som vi måste betala 1995 belastar statskassan hårt.

En annan fråga gäller solidariteten, som har nämnts tidigare här i kväll. Är det en riktig solidarisk prioritering att man via skattsedeln är

med och betalar rationaliseringen av Portugals textilindustri eller vägrondeller i Spanien? Det är bara ett par exempel på vad vår medlemsavgift kan tänkas användas till. Kanske skulle prioriteringen i stället vara att man satsar på kollektivjordbruk i Latinamerika eller på skolundervisning i Ghana.

Kan det vara annat än tro att tillväxten i Sverige kommer att öka genom ett medlemskap? Kan det vara annat än tro att Sverige kommer att få mer genomslag i EU än EU får i Sverige? Nordens kvinnor kan i stället förlora det som har erövrats i form av barnomsorg och plats på arbetsmarknaden. Om kvinnor inte kan arbeta och försörja sig själva finns det heller ingen jämställdhet.

Anf. 73 LENA KLEVENÅS (s):

Fru talman! Jag skall fatta mig kort, eftersom jag håller på att missa tåget till Uppsala. Där skall jag vara med om att starta ytterligare en länsavdelning för socialdemokrater som är mot EU.

Av den här debatten skulle man kunna tro att det bara finns EU-motståndare inom Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centern. Så är inte fallet.

I Sverige finns något som heter Folkrörelsen mot EU. Där ingår t.ex. Socialdemokrater mot EU som en av de stora organisationerna. Där ingår även fackliga EU-kritiker. 10 % av den socialdemokratiska regeringen är EU-motståndare, 10 % av den socialdemokratiska riksdagsgruppen likaså. 50 % av våra medlemmar är också mot medlemskapet.

Vi har i partiet ja- och nejkommittéer som har presenterat sina argument, och vi har en öppen och frisk debatt. Vi är eniga om målet. Vi vill att människor skall ha jobb, och vi vill att miljön skall räddas, men vi ser verktyget EU på olika sätt.

Den borgerliga regeringens proposition har vi inte tänkt tillbakavisa, utan vi skall väcka en motion. Den är ännu inte klar. Därför kan vi naturligtvis inte nu redovisa vad som står i den. Jag tror att många av oss EU-motståndare i det socialdemokratiska partiet kommer att återkomma i den allmänpolitiska debatten på onsdag i nästa vecka.

Skälen till att som socialdemokrat vara mot EU-medlemskapet är många, men de viktigaste gäller naturligtvis ekonomin och sysselsättningen.

EU kommer att få, vilket har sagts många gånger här i dag, en gemensam ekonomisk politik med en gemensam bank. Målet för den ekonomiska politiken är prisstabilitet. Det är mycket svårt att få detta att gå ihop med full sysselsättning. Jag och andra EU-motståndare gör bedömningen att det blir svårare för oss att uppfylla målet att människor skall ha ett jobb om vi går med i unionen.

Det underliga med denna debatt för och emot EU-medlemskapet är att vi alla använder samma goda skäl till varför vi vill eller inte vill bli medlemmar. De är fred, miljö och sysselsättning.

Vad gäller fredsfrågan ser jag saken på följande sätt. Om vi har ett samarbete i Europa på alleuropeisk och likställd grund är det fredligt. Men om vi har ett samarbete i Europa som är exklusivt och uteslutan-

de, där en liten klick rika länder plockar ut, godkänner, accepterar och inbjuder några de tycker är lämpliga ur majoriteten av Europas länder kan det skapa konflikter.

Det talas så mycket om Europa som om det bara vore EU. EU är för närvarande en fjärdedel av Europa. Även om Sverige och de andra tre länder som ansökt om medlemskap går med är det fortfarande bara en tredjedel. Europa har nästan 50 stater.

Det har frågats mycket om alternativet till ett medlemskap och de fyra friheterna. Man skulle enligt min mening kunna ha följande fyra saker som grund för alternativet till ett medlemskap.

Folkrörelsedemokratin och de starka fackföreningarna kan vara en punkt. Den andra kan vara den generella välfärden. Den börjar nu att brytas ned i EU-anpassningens tecken, och vi håller på att bli kunder på en marknad.

Den tredje punkten är den solidariska lönepolitiken. I den avreglerade marknadens lönespridning finns det inte rum för någon solidarisk lönepolitik. Den fjärde punkten är naturligtvis den fulla sysselsättningen.

För mig är EU byggd på marknadens ideologi. Men det är inte mer av de fyra friheterna vi behöver, utan det är mindre. Vi behöver minskade klyftor och en förbättrad miljö globalt sett.

Vi behöver ett nytt ekonomiskt system i världen som tar med i beräkningen den miljard människor som saknar allt. Detta är inte idealitet eller idealism. Detta är realism. Vi måste utgå från att alla människor är lika mycket värda, att alla människor har sitt människovärde.

Vi måste utgå från det ekologiska systemet, som är basen för all produktion, och som är större och viktigare än t.o.m. det ekonomiska systemet. Vår tids hybris är att vi går utöver de ramar som naturen ger. Vi inbillar oss att vi kan fortsätta att bygga våra samhällen på myten om den eviga ekonomiska tillväxten.

Jag blev litet besviken på föregående talare från Miljöpartiet. Hon verkade lika mycket fast i tillväxttänkandet som många av ja-sägarna.

Den tillväxt som detta resonemang bygger på får inte ske inom den offentliga sektorn, utan den får bara vara privat. Men inte ens den tillväxten kan lösa de problem som vi måste lösa, nämligen de stora klyftorna globalt och miljöförstöringen.

Jag återgår nu till att tala litet om marknaden. Under den sommar som har gått har vi många gånger hotats av marknadens krav på politiken. Det har märkts ett tydligt och klart ogillande av att ett riksdagsval och EU-val genomförs för att ta reda på vad folk tycker. Det verkar som om demokratin är ett litet irritationsmoment för marknaden, eller kanske ett ganska stort irritationsmoment, och det skrämmer mig.

Carl Bildt sade i debatten här tidigare under eftermiddagen att vi är mitt uppe i ett globalt liberalt systemskifte med avreglering. Det är inte ofta jag håller med Carl Bildt. Men jag tycker att den beskrivningen av vad EU-medlemskapet är för någonting och vad vi skulle hamna mitt i är riktig.

Som jag ser det är avregleringens verktyg dessa fyra friheter: det fria flödet av arbetskraft, kapital, varor och tjänster. Avregleringens

mål är att minska det folkvalda parlamentets makt och kollektivt fackligt inflytande.

Många ja-sägare, tyvärr även i mitt parti, vill diskutera vad man vill med medlemskapet. Vi som säger nej ser till hur EU ser ut i dag. Som medlemmar måste vi underkasta oss de beslut som vi är med och fattar. EU är i dag tyvärr den permanenta massarbetslöshetens union.

Jag är stolt över att vara socialdemokrat, och jag är stolt över att mitt parti vågar släppa fram en genuin debatt i EU-frågan. Vi accepterar och respekterar varandra i partiet för våra olika ståndpunkter.

Jag är övertygad om att ju mer vi studerar frågan i vår folkrörelse och vår arbetarrörelse i studiecirklar och i andra sammanhang kommer allt fler människor att bli övertygade om att rösta nej till ett medlemskap.

Anf. 74 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Fru talman! För att förbättra möjligheterna för en sakkunnig utskottsbehandling av regeringens proposition 19 om Sveriges medlemskap i Europeiska unionen yrkar jag om följande remittering till utskott.

Det under överläggningen av Krister Skånberg framställda yrkandet hade följande lydelse:

Yrk. 1

såvitt avser artikel 112 i fördraget	JoU
såvitt avser slutakten:	
dels gemensam förklaring om gemensam utrikes- och säkerhetspolitik	FÖU
dels gemensam förklaring och normer för miljöskydd, hälsa och produktsäkerhet	JoU
dels förklaring av Finland och Sverige om alkoholmonopol	SoU
i övrigt	UU
Yrk. 2, 3 och 4	KU

Fru talman! Ragnhild Pohanka sade i sitt anförande att den svenska alkoholpolitiken kommer att urholkas och försvåras om Sverige blir medlem i Europeiska unionen. Jag vill kommentera detta litet grand.

I Svenska Dagbladet kan vi i dag läsa att ett EU-inträde skulle göra spriten billigare i Sverige. Det ger mig anledning att tala litet grand om hur ett EU-medlemskap skulle påverka den svenska statens finanser.

Nettokostnaden för själva medlemskapets avgifter blir 18–22 miljarder om några år. Skatteanpassningen uppskattas av olika bedömare till 20–24 miljarder kronor. Hans Tapper talade i den statliga ERU-rapporten om att skatteanpassningen på sikt skulle kunna minska sta-

tens skatteintäkter med så mycket som 80 miljarder kronor. Till detta kommer de ökade kostnaderna för alkoholskador, som har uppskattats till 10 miljarder kronor.

Statens kassa kommer att vara minst 40–50 miljarder mindre om vi går med i Europeiska unionen än annars. Man får alltså så mycket mindre att röra sig med. I sämre fall kan det bli 70–80 miljarder kronor.

Jag hoppas att vi här i kammaren så småningom får besked om var motsvarande nedskärningar skall göras i den svenska statens budget. Hur skall bristen i statskassan kunna täckas när budgetunderskottet redan är så förfärande stort och statsskulden bara ökar?

Anf. 75 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag vill förtydliga mig när det gäller begreppet tillväxt. Jag tror på tillväxt. I det begreppet inkluderar jag t.ex. tillväxt inom kunskaper och information. Jag hoppas också på kulturell tillväxt och utveckling. Jag är inte så starkt troende när det gäller tillväxt av sopberg.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Skrivelse

1994/95:38 Redogörelse för åtgärder med anledning av riksdagens skrivelse 1993/94:390 om bl. a. kärnvapen och särskilt inhumana vapen.

Förslag

1994/95:RR4 Riksdagens revisorers förslag angående insatser mot den ekonomiska brottsligheten

15 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer hade framställts:

den 3 oktober

1994/95:1 av *Per Gahrton* (mp) till statsministern om en rättvis och tillförlitlig EU-omröstning

1994/95:2 av *Birgitta Hambraeus* (c) till utrikesministern om EES

10 oktober

1994/95:3 av *Eva Zetterberg* (v) till utrikesministern om vapenexporten
1994/95:4 av *Sten Andersson* (m) till socialministern om asylsökande som byter kommun

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 oktober.

16 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor hade framställts:

den 3 oktober

1994/95:1 av *Birgitta Hambraeus* (c) till finansministern om momsen på studiecirklar
1994/95:2 av *Birgitta Hambraeus* (c) till kommunikationsministern om nattågstrafiken

den 6 oktober

1994/95:3 av *Andreas Carlgren* (c) till utbildningsministern om löntagarfondsmedlen till forskning
1994/95:4 av *Andreas Carlgren* (c) till utbildningsministern om fristående skolor
1994/95:5 av *Kristina Svensson* (s) till utbildningsministern om studieomdömen från folkhögskolor
1994/95:6 av *Kristina Svensson* (s) till arbetsmarknadsministern om ändrad praxis i vissa utvisningsärenden
1994/95:7 av *Kristina Svensson* (s) till arbetsmarknadsministern om asylsökande kosovoalbaner
1994/95:8 av *Elving Andersson* (c) till kommunikationsministern om Öresundsbrons ekonomiska förutsättningar

den 10 oktober

1994/95:9 av *Dan Ericsson* (kds) till arbetsmarknadsministern om ROT-avdraget
1994/95:10 av *Chatrine Pålsson* (kds) till socialministern om vårdnadsbidraget
1994/95:11 av *Dan Ericsson* (kds) till finansministern om en värnskatt
1994/95:12 av *Bengt Silfverstrand* (s) till utbildningsministern om behörighetsvillkor för högre studier
1994/95:13 av *Carl Bildt* (m) till statsministern om Sveriges medlemskap i EU

1994/95:14 av *Lennart Daléus* (c) till statsrådet Jörgen Andersson om energiöverenskommelsen
1994/95:15 av *Agne Hansson* (c) till statsrådet Jörgen Andersson om den kooperativa hyresrätten

Frågorna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 oktober.

17 § Kammaren åtskildes kl. 19.10.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 13 § anf. 22 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 59 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen 1

2 § Anmälan om ersättare för statsråd 1

3 § Val av ledamöter i utskotten 1

Anf. 1 SVEN HULTERSTRÖM (s): 1

4 § Val av suppleanter i utskotten 8

5 § Val av ledamöter och suppleanter i riksdagens förvaltningsstyrelse 15

6 § Val av ledamöter och suppleanter i den svenska delegationen till Europeiska frihandelssammanslutningens (EFTA) parlamentarikerkommitté 15

7 § Val av ledamöter och suppleanter i den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige 16

8 § Val av ledamöter och suppleanter i den svenska delegationen till dels Europeiska ekonomiska samarbetsområdets (EES) gemensamma parlamentarikerkommitté, dels EFTA-staternas parlamentarikerkommitté 17

9 § Kallelse till utskottssammanträden 18

10 § Anmälan om partigruppernas företrädare i talmanskonferensen 18

11 § Justering av protokoll 18

12 § Hänvisning av ärenden till utskott 19

13 § Remissdebatt 19

Anf. 2 GUDRUN SCHYMAN (v): 19
Anf. 3 PER GAHRTON (mp): 22
Anf. 4 CARL BILDT (m): 26
Anf. 5 GUDRUN SCHYMAN (v) replik: 29
Anf. 6 CARL BILDT (m) replik: 30
Anf. 7 GUDRUN SCHYMAN (v) replik: 31
Anf. 8 CARL BILDT (m) replik: 32
Anf. 9 PER GAHRTON (mp) replik: 33

Anf. 10 TALMANNEN: ... 34
Anf. 11 CARL BILDT (m) replik: ... 34
Anf. 12 PER GAHRTON (mp) replik: ... 35
Anf. 13 CARL BILDT (m) replik: ... 36
Anf. 14 KARL ERIK OLSSON (c): ... 36
Anf. 15 GUDRUN SCHYMAN (v) replik: ... 38
Anf. 16 KARL ERIK OLSSON (c) replik: ... 39
Anf. 17 GUDRUN SCHYMAN (v) replik: ... 40
Anf. 18 KARL ERIK OLSSON (c) replik: ... 40
Anf. 19 PER GAHRTON (mp) replik: ... 41
Anf. 20 KARL ERIK OLSSON (c) replik: ... 42
Anf. 21 PER GAHRTON (mp) replik: ... 43
Anf. 22 KARL ERIK OLSSON (c) replik: ... 44
Anf. 23 HADAR CARS (fp): ... 44
Anf. 24 GUDRUN SCHYMAN (v) replik: ... 46
Anf. 25 HADAR CARS (fp) replik: ... 47
Anf. 26 GUDRUN SCHYMAN (v) replik: ... 47
Anf. 27 HADAR CARS (fp) replik: ... 48
Anf. 28 PER GAHRTON (mp) replik: ... 49
Anf. 29 HADAR CARS (fp) replik: ... 50
Anf. 30 PER GAHRTON (mp) replik: ... 50
Anf. 31 HADAR CARS (fp) replik: ... 51
Anf. 32 HOLGER GUSTAFSSON (kds): ... 52
Anf. 33 PER GAHRTON (mp) replik: ... 54
Anf. 34 HOLGER GUSTAFSSON (kds) replik: ... 55
Anf. 35 PER GAHRTON (mp) replik: ... 55
Anf. 36 HOLGER GUSTAFSSON (kds) replik: ... 56
Anf. 37 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): ... 56
Anf. 38 GUDRUN SCHYMAN (v) replik: ... 59
Anf. 39 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s) ... 60
Anf. 40 GUDRUN SCHYMAN (v) replik: ... 61
Anf. 41 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): ... 61
Anf. 42 PER GAHRTON (mp) replik: ... 62
Anf. 43 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): ... 63
Anf. 44 PER GAHRTON (mp) replik: ... 64
Anf. 45 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): ... 65
Anf. 46 HADAR CARS (fp) replik: ... 66
Anf. 47 BIRGITTA HAMBRAEUS (c): ... 66
Anf. 48 HADAR CARS (fp) replik: ... 68
Anf. 49 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik: ... 69
Anf. 50 HADAR CARS (fp) replik: ... 69
Anf. 51 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): ... 69
Anf. 52 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik: ... 70
Anf. 53 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): ... 70
Anf. 54 BENGT HURTIG (v): ... 70
Anf. 55 CARL BILDT (m) replik: ... 72
Anf. 56 BENGT HURTIG (v) replik: ... 73
Anf. 57 CARL BILDT (m) replik: ... 73
Anf. 58 BENGT HURTIG (v) replik: ... 74

Beslut om uppskjuten votering ... 74

13 § Remissdebatt (forts.) **75**

Anf. 59 KRISTER SKÅNBERG (mp): 75
Anf. 60 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): 76
Anf. 61 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik: 77
Anf. 62 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s): 77
Anf. 63 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik: 78
Anf. 64 CARL BILDT (m) replik: 78
Anf. 65 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik: 79
Anf. 66 CARL BILDT (m) replik: 80
Anf. 67 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik: 81
Anf. 68 KENNETH KVIST (v): 81
Anf. 69 RAGNHILD POHANKA (mp): 83
Anf. 70 YVONNE RUWAIDA (mp): 85
Anf. 71 PETER ERIKSSON (mp): 87
Anf. 72 EWA LARSSON (mp): 89
Anf. 73 LENA KLEVENÅS (s): 91
Anf. 74 KRISTER SKÅNBERG (mp): 93
Anf. 75 EWA LARSSON (mp): 94

14 § Bordläggning **94**

15 § Anmälan om interpellationer **94**

1994/95:1 av *Per Gahrton* (mp) till statsministern om en rättvis och tillförlitlig EU-omröstning *94*
1994/95:2 av *Birgitta Hambraeus* (c) till utrikesministern om EES . *94*
1994/95:3 av *Eva Zetterberg* (v) till utrikesministern om vapenexporten *95*
1994/95:4 av *Sten Andersson* (m) till socialministern om asylsökande som byter kommun *95*

16 § Anmälan om frågor **95**

1994/95:1 av *Birgitta Hambraeus* (c) till finansministern om momsen på studiecirklar *95*
1994/95:2 av *Birgitta Hambraeus* (c) till kommunikationsministern om nattågstrafiken *95*
1994/95:3 av *Andreas Carlgren* (c) till utbildningsministern om löntagarfondsmedlen till forskning *95*
1994/95:4 av *Andreas Carlgren* (c) till utbildningsministern om fristående skolor *95*
1994/95:5 av *Kristina Svensson* (s) till utbildningsministern om studieomdömen från folkhögskolor *95*
1994/95:6 av *Kristina Svensson* (s) till arbetsmarknadsministern om ändrad praxis i vissa utvisningsärenden *95*
1994/95:7 av *Kristina Svensson* (s) till arbetsmarknadsministern om asylsökande kosovoalbaner *95*
1994/95:8 av *Elving Andersson* (c) till kommunikationsministern om Öresundsbrons ekonomiska förutsättningar *95*
1994/95:9 av *Dan Ericsson* (kds) till arbetsmarknadsministern om ROT-avdraget *95*

1994/95:10 av *Chatrine Pålsson* (kds) till socialministern om vårdnadsbidraget ... *95*
1994/95:11 av *Dan Ericsson* (kds) till finansministern om en värnskatt ... *95*
1994/95:12 av *Bengt Silfverstrand* (s) till utbildningsministern om behörighetsvillkor för högre studier ... *95*
1994/95:13 av *Carl Bildt* (m) till statsministern om Sveriges medlemskap i EU ... *95*
1994/95:14 av *Lennart Daléus* (c) till statsrådet Jörgen Andersson om energiöverenskommelsen ... *96*
1994/95:15 av *Agne Hansson* (c) till statsrådet Jörgen Andersson om den kooperativa hyresrätten ... *96*

17 § Kammaren åtskildes kl. 19.10. ... **96**

gotab 48111, Stockholm 1995